CANARESE

SCHOOL-GRAMMAR

ಕನ್ನಡ

ಶಾಲಾವ್ಯಾಕರಣ

PREPARED BY ORDER OF THE DIRECTOR OF PUBLIC INSTRUCTION

FOURTH EDITION

MANGALORE
PRINTED BY STOLZ & REUTHER, BASEL MISSION PRESS
1869

ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ.

INDEX.

INTRODUCTION.

ಪೀಠಿಕೆ.

1. ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಕರಣವೆಂದರೇನು?

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ವಿಧಿಗಳನ್ನು (Rules) ವಿವರಿಸಿರುವ ವಿದ್ಯವು.

2. ಅದಕ್ಕೆ ಭಾಗಗಳು ಎಷ್ಟು?

"ಅಕ್ಷರಖಂಡ", "ಶಬ್ದಖಂಡ", "ವಾಕ್ಯಖಂಡ"ವೆಂಬೀ ಮೂರು.

I. Part: Orthography.

ಮೊದಲನೆ ಭಾಗ.

ಅಕ್ಷರಖಂಡ.

1. ಸಂಜ್ಞಾಪ್ರಕರಣ. First Chapter: Of Letters.

3. ಅಕ್ಷರವೆಂದರೇನು?

ಮಾತನಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಶಬ್ದವೂ, ಅಂಥ ಶಬ್ದವನ್ನು ಬರೆಯುವದಕ್ಕೆ ಹಿರಿಯರು ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಲಿಪಿಸಂಜ್ಞೆಯೂ "ಅಕ್ಷರ"ವೆಂದೆನ್ನಿಸುವದು.

4. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಧವು?

"ವರ್ಣಾಕ್ಷರಗಳು" (Single Letters), "ಕಾಗುಣಿತಾಕ್ಷರಗಳು" (Syllables), "ಒತ್ತಕ್ಷರಗಳು" (Double Consonants), ಈ 3 ವಿಧವು.

ವರ್ಣಗಳು. (Single Letters.)

5. ವರ್ಣಗಳು ಯಾವವು?

ಸಂಸ್ಕೃತ ವರ್ಣಮಾಲೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ 52 ವರ್ಣಗಳೆಣಿಸುವವು. ಅವು ಯಾವವಂದರೆ—

ಅ	ಆ	ಇ	ಈ	ಉ	ಊ
ಋ	ೠ	ಌ (ಳ) ೡ			
ಎ	ಏ	ಐ	ಒ	ಓ	ಔ

ಅಂ ಅಃ

ಕ	ಖ	ಗ	ಘ (ಘ)	ಙ
ಚ	ಛ	ಜ	ಝ	ಞ
ಟ	ಠ	ಡ	ಢ	ಣ
ತ	ಥ	ದ	ಧ	ನ
ಪ	ಫ	ಬ	ಭ (ಭ)	ಮ
ಯ	ರ	ಲ	ವ	
ಶ	ಷ (ಷ) ಸ		ಹ (ಹ)	ಳ

6. ಈ 52 ವರ್ಣಗಳನ್ನು ಈಗಿನ ಕನ್ನಡ ಜನರು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು ಹ್ಯಾಗೆ?

"ೠ, ಌ, ೡ, ಙ" ಎಂಬ 4 ವರ್ಣಗಳು ಈಗಿನವರ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ವರ್ತಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಈಗಿನ ಕನ್ನಡ ಜನರು ಯಾವಾಗಲು "ರೂ, ಲು, ಲೂ" ಎಂಬ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. "ಇ ಈ, ಉ ಊ, ಋ, ಎ ಏ ಐ, ಒ ಓ ಔ" ಎಂಬ 11 ವರ್ಣಗಳ ಆದಿಸ್ವರೂಪಗಳು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ವರ್ತಿಸಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಜನರು ತಮ್ಮ ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಬಹಳ ಸಾರಿ "ಯಿ ಯೀ, ವು ವೂ, ಯ [ಯೆ] ಯೇ ಅತ್ಯ,

ವ [ವೊ], ವೋ, ಅವು" ಎಂಬ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಂಧಿ ಇಲ್ಲದ ಶಬ್ದಗಳ ಆದಿಯಲ್ಲಿ "ಇ, ಈ, ಉ, ಊ"ಕಾರಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯು ಶುದ್ಧ ಸ್ವರಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಇರುವ ಕಾರಣ, ಅವುಗಳನ್ನು ಈ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ "ಯಿ ಯಿೂ, ವು ವೂ" ಸ್ವರೂಪಗಳಿಂದ ಬರೆಯುವದಕ್ಕೆ ದೋಷ ಉಂಟು. ಪರಂತು "ಎ ಏ, ಒ ಓ" ಸ್ವರಗಳನ್ನು ಈಗಿನ ಕನ್ನಡ ಜನರು ಶಬ್ದಗಳ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಸುದಾ ಯಾವಾಗಲು ಶುದ್ಧ ಸ್ವರಗಳಂತೆ ಅಲ್ಲಾ, "ಯೆ [=ಯ] ಯೇ, ವೊ [=ವ], ವೋ"ಕಾರಗಳಂತೆ ಉಚ್ಚರಿಸುವ ಕಾರಣ, ಅವುಗಳನ್ನು ಈ ಸಾಧಾರಣ ಉಚ್ಚಾರಣೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಬರೆಯುವದಕ್ಕೆ ದೋಷವಿಲ್ಲ.

7. ಒಂದೊಂದು ವರ್ಣದ ಹೆಸರನ್ನು ಅನ್ನುವ ಹಾಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಏನು ಕೂಡಿಸುತ್ತಾರೆ?

"ಕಾರ" ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆ— ಅಕಾರ, ಇಕಾರ, ಕಕಾರ, ಮಕಾರ— ಇತ್ಯಾದಿ.

8. ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಭೇದಗಳು?

"ಸ್ವರಗಳು" (Vowels), "ವ್ಯಂಜನಗಳು" (Consonants) ಎಂಬ 2 ಭೇದಗಳು.

9. ಸ್ವರಗಳು ಯಾವವು?

"ಅ"ಕಾರ ಹಿಡಿದು "ಔ"ಕಾರದ ವರೆಗೆ 16 ಸ್ವರಗಳು.

10. ವ್ಯಂಜನಗಳು ಯಾವವು?

"ಕ"ಕಾರ ಹಿಡಿದು "ಳ"ಕಾರದ ವರೆಗೆ 34 ವ್ಯಂಜನಗಳು.

11. ಸ್ವರಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಧವು?

"ಹ್ರಸ್ವ" (short), "ದೀರ್ಘ" (long) ಎಂಬ 2 ವಿಧವು.
"ಅ, ಇ, ಉ, ಋ, ಎ, ಒ" ಇವು ಹ್ರಸ್ವ ಸ್ವರಗಳು.
"ಆ, ಈ, ಊ, ಏ, ಐ, ಓ, ಔ" ಇವು ದೀರ್ಘ ಸ್ವರಗಳು.
ಇವುಗಳಲ್ಲಿ "ಅ ಆ, ಇ ಈ, ಉ ಊ" ಎಂಬ 6 ಶುದ್ಧ ಸ್ವರಗಳು,

"ಎ ಏ, ಒ ಓ" ಎಂಬ 4 ಮಿಶ್ರ ಸ್ವರಗಳು, "ಐ ಔ" ಎಂಬ 2 ಸಂಧಿ ಸ್ವರಗಳು. "ಅ ಆ" ಎಂಬಿವು ಗಂಟ್ಲಿನಲ್ಲಿ, "ಇ ಈ" ಎಂಬಿವು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ, "ಉ ಊ" ಎಂಬಿವು ತುಟಿಯಲ್ಲಿ, "ಎ ಏ ಐ" ಎಂಬಿವು ಗಂಟ್ಲಿಗೂ ಅಂಗಳಕ್ಕೂ ನಡುವಿನಲ್ಲಿ, "ಒ ಓ ಔ" ಎಂಬಿವು ಗಂಟ್ಲಿಗೂ ತುಟಿಗೂ ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವಂಥಾವು.

12. ವ್ಯಂಜನಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವಿಶೇಷಗಳು?

"ವರ್ಗೀಯಗಳು" (Classified Consonants), "ಅವರ್ಗೀಯಗಳು" (Unclassified Consonants) ಎಂಬ 2 ವಿಶೇಷಗಳುಂಟು. ವರ್ಗೀಯಗಳೊಳಗೆ ಗಂಟ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಕವರ್ಗಕ್ಕೆ "ಕಂಠವರ್ಣಗಳು" (Gutturals), ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಚವರ್ಗಕ್ಕೆ "ತಾಲುವರ್ಣಗಳು" (Palatals), ನಾಲಿಗೆಯ ತುದಿಯನ್ನು ಬಾಯಿಯ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ಒತ್ತುವದರಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಟವರ್ಗಕ್ಕೆ "ಮೂರ್ಧವರ್ಣಗಳು" (Cerebrals or Linguals), ಹಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ತವರ್ಗಕ್ಕೆ "ದಂತವರ್ಣಗಳು" (Dentals), ತುಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಪವರ್ಗಕ್ಕೆ "ಓಷ್ಟ್ಯವರ್ಣಗಳು" (Labials) ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅವರ್ಗೀಯಗಳೊಳಗೆ "ಯ, ರ, ಲ, ವ, ಳ" ಎಂಬ ಐದಕ್ಕೆ "ಮಧ್ಯವರ್ಣಗಳು" ಅಥವಾ "ಅಂತಸ್ಥಿಗಳು" (Intermediates), "ಶ, ಷ, ಸ, ಹ" ಎಂಬ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ "ಉಷ್ಮವರ್ಣಗಳು" (Sibilants) ಅನ್ನುವದು ಉಂಟು.

13. ವರ್ಗಗಳ ವರ್ಣಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಧವು?

ವರ್ಗ ಒಂದೊಂದಕ್ಕೆ 2 "ಪರುಷ" (hard), 2 "ಸರಳ" (soft), 1 "ಅನುನಾಸಿಕ" (nasal), ಈ ಪ್ರಕಾರ 5 ವರ್ಣಗಳು ಉಂಟು. ಪರುಷಾಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸರಳಾಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿಯೂ 1ನೇದು "ಅಲ್ಪಪ್ರಾಣ" (unaspirated) ಎಂದು 2ನೇದು "ಮಹಾಪ್ರಾಣ" (aspirated) ಎಂದು ವರ್ತಿಸುವದು. ವ್ಯಾಕರಣ ಅರಿಯದ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ತಮ್ಮ ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಪ್ರಾಣಗಳಿಗೆ "ಹೆಣ್ಣಕ್ಷರ"ವೆಂದೂ, ಮಹಾಪ್ರಾಣಗಳಿಗೆ "ಗಂಡಕ್ಷರ"ವೆಂದೂ ಅನ್ನುವರು.

14. ಸ್ವರಗಳಿಗೂ ವ್ಯಂಜನಗಳಿಗೂ ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಇರುವ ಅಕ್ಷರಗಳು ಯಾವವು?

"ಅನುಸ್ವಾರ" (ಂ), "ವಿಸರ್ಗ" (ಃ) ಎಂಬ 2 ಅಕ್ಷರಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯು ಸ್ವರಕ್ಕೂ ವ್ಯಂಜನಕ್ಕೂ ನಡುವಿನಲ್ಲಿರುವ ಕಾರಣ ಅವುಗಳು "ಯೋಗವಾಹ"ಗಳೆಂದೆನ್ನಿಸುವವು.

15. ಅನುಸ್ವಾರದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಅನುಸ್ವಾರವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ "ಬಿಂದ್ವಕ್ಷರ"ವೆಂದು, "ಸೊನ್ನೆ" ಎಂದು ವರ್ತಿಸುವದು. ಬಿಂದ್ವಕ್ಷರವು ಯಾವ ವ್ಯಂಜನದ ಹಿಂದೆ ಬರೆದದೆಯೋ ಆ ವ್ಯಂಜನದ ವರ್ಗದ ಅನುನಾಸಿಕಾಕ್ಷರದ ಹಾಗೆ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಆಗುವದು. ಅವರ್ಗೀಯಗಳ ಹಿಂದೆ ಮಾತ್ರ ಅದಕ್ಕೆ ಶುದ್ಧ ಅನುಸ್ವಾರದ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಬರುವದು. ಉದಾ. ಅಂಕೆ, ಅಂಗಿ, ಚಂಚಲ, ಗಂಜಿ, ಅಂಟು, ಗಂಡು, ಅಂತರ, ಒಂದು, ಕೆಂಪು, ಕಂಭ, ಕೆಂಮು; ಶುದ್ಧಾನುಸ್ವಾರ—ಸಂಯೋಗ, ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಸಂಲಾಪ, ಸಂವತ್ಸರ, ಸಂಶಯ, ಸಂಸಾರ, ಸಿಂಹ.

16. ವಿಸರ್ಗದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಅದರ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯು ಸ್ವರವಿಲ್ಲದ "ಹ"ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಮವಾಗಿದೆ. ಉದಾ. ಅಂತಃಕರಣ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲ, ಮನಃಪೂರ್ವಕ.

ಕಾಗುಣಿತಾಕ್ಷರಗಳು. (Syllables).

17. ಕಾಗುಣಿತಾಕ್ಷರಗಳು ಯಾವವು?

ವ್ಯಂಜನಗಳಿಗೆ ಸ್ವರಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಕ್ಷರಗಳೆಲ್ಲಾ "ಕಾಗುಣಿತಾಕ್ಷರ"ಗಳೆಂದು ಬಳ್ಳಿಗಳೆಂದು ವರ್ತಿಸುವವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಂಜನಗಳ ಮೇಲೆ ಬರುವ ಸ್ವರಸಂಜ್ಞೆಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—

[ಆ] ಾ, [ಇ] ಿ, [ಈ] ೀ, [ಉ] ು, [ಊ] ೂ, [ಋ] ೃ, [ಎ] ೆ, [ಏ] ೇ, [ಐ] ೈ, [ಒ] ೊ [ೊ], [ಓ] ೋ [ೋ,] [ಔ] ೌ.

ವ್ಯಂಜನಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಸುಲಭವಾಗುವ ಹಾಗೆ, ಅವುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಹ್ರಸ್ವ "ಅ" ಸ್ವರವು ಸಹಜವಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾಗುಣಿತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಜ್ಞೆ ಇಲ್ಲ. ಉದಾ. ಕ ಕಾ ಕಿ ಕೀ ಕು ಕೂ ಕೃ ಕೆ ಕೇ ಕೈ ಕೊ (ಕೊ) ಕೋ (ಕೋ) ಕೌ.

18. ವ್ಯಂಜನಕ್ಕೆ ಸ್ವರವಿಲ್ಲವೆಂಬುವದಕ್ಕೆ ಸಂಜ್ಞೆ ಏನು?

ವ್ಯಂಜನವು ಸ್ವರರಹಿತವಾದದ್ದೆಂದು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಅದರ ತಲೆಕಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ನಿಶಾನಿ ಹತ್ತಿಸುವದು ಉಂಟು. ಉದಾ. ಕ್, ಗ್, ವ್, ಳ್. ಅಂಥ ಸ್ವರರಹಿತ ವ್ಯಂಜನಕ್ಕೆ "ಅರ್ಧಾಕ್ಷರ" (quiescent) ಎಂಬ ಹೆಸರು.

ಒತ್ತಕ್ಷರಗಳು. (Double Consonants.)

19. ಒತ್ತಕ್ಷರಗಳು ಯಾವವು?

ಎರಡು ವ್ಯಂಜನಗಳು ನಡುವೆ ಸ್ವರವಿಲ್ಲದೆ ಸಂಯೋಗವಾದರೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಮತ್ತೊಂದರ ಕೆಳಗೆ ಒತ್ತಾಗಿ ಬರೆಯುವದರಿಂದ ಇಂಥ ಸಂಯುಕ್ತವಾದ ವ್ಯಂಜನಗಳಿಗೆ "ಒತ್ತಕ್ಷರ"ವೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದದೆ. ಒತ್ತಕ್ಷರವಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವ್ಯಂಜನಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ಯಥಾ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುವದು (1), ಕೆಲವುಗಳ ತಲೆಕಟ್ಟು ಮಾತ್ರ ಹೋಗುವದು (2), ಕೆಲವುಗಳು ಬಹಳ ವಿಕಾರವಾಗುವವು (3).

1) ಖ್ಖ, ಜ್ಜ, ಙ್ಙ, ಣ್ಣ, ಬ್ಬ.

2) ಕ್ಕ, ಗ್ಗ, ಘ್ಘ, ಚ್ಚ, ಛ್ಛ, ಟ್ಟ, ಠ್ಠ, ಡ್ಡ, ಢ್ಢ, ಥ್ಥ, ದ್ದ, ಧ್ಧ, ಪ್ಪ, ಫ್ಫ, ಭ್ಭ, ವ್ವ, ಶ್ಶ, ಷ್ಷ, ಸ್ಸ, ಹ್ಹ, ಳ್ಳ.

3) ತ್ತ, ನ್ನ, ಮ್ಮ, ಯ್ಯ, ರ್ರ, ಲ್ಲ.

20. ರೇಫವೆಂದು ಯಾವ ಅಕ್ಷರದ ಹೆಸರು?

"ರ"ಕಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ವ್ಯಂಜನವು ಸಂಯೋಗವಾಗುವಲ್ಲಿ ಆ ಎರಡನೆ ವ್ಯಂಜನವನ್ನು ಒತ್ತಕ್ಷರವಾಗಿ "ರ"ಕಾರದ ಕೆಳಗೆ ಬರೆಯದೆ "ರ"ಕಾರವನ್ನು ಅರ್ಧಾಕ್ಷರದ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ (ᳲ) ಆ ಎರಡನೆ ಅಕ್ಷರ

ದ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಅದರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿದರೆ, "ರೇಫ"ವೆಂದು "ಅರಕಾವತ್ತು" ಎಂದೆನ್ನಿಸುವದು. ಉದಾ. (ಕಾರ್ಯ) ಕಾರ್ಯ.

---

2. ಸಂಧಿಪ್ರಕರಣ. Second Chapter: Of Euphony.

21. ಸಂಧಿಯೆಂದರೇನು?

ಕೂಡಿ ನುಡಿಯುವ ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯು ಸುಲಭವಾಗುವ ರೀತಿಯಿಂದ ಪೂರ್ವಶಬ್ದದ ಕಡೇ ಅಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಪರಶಬ್ದದ ಆದಿ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಕೂಡಿಸುವದೇ "ಸಂಧಿ" ಎಂದೆನ್ನಿಸುವದು.

22. ಸಂಧಿ ಮಾಡದೆ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವದು ಉಂಟೇ?

ವಾಕ್ಯಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕೆ ತೊಡಕು ಆಗದ ಹಾಗೆ ಸಂಧಿ ಮಾಡದೆ ಪದಗಳನ್ನು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಬರಿಯುವದೇ "ಪ್ರಕೃತಿಭಾವ"ವೆಂದೆನ್ನಿಸುವದು.

23. ಸಂಧಿ ಮಾಡುವ ಸಾಧನಗಳು ಯಾವವು?

"ಲೋಪ" (Elision), "ಆಗಮ" (Insertion), "ಆದೇಶ" (Permutation) ವೆಂಬ 3 ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಸಂಧಿ ಆಗುವದು. ಅವುಗಳ ವಿವರವು ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—

ಲೋಪವೆಂದರೆ—ಮುಂಚೆ ಇದ್ದ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಣದೆ ಹೋಗುವದು. ಉದಾ. [ಮಾತು—ಇಲ್ಲ=] ಮಾತಿಲ್ಲ, [ಹಾಗೆ—ಆದರೆ=] ಹಾಗಾದರೆ.

ಆಗಮವೆಂದರೆ—ಮುಂಚೆ ಇದ್ದ ಅಕ್ಷರಗಳ ನಡುವೆ ಮತ್ತೊಂದು ಹೊಸ ಅಕ್ಷರ ಶೇರಿಸುವದೇ. ಉದಾ. [ಕೆಲಸ—ಇಲ್ಲ=] ಕೆಲಸವಿಲ್ಲ, [ಬುದ್ಧಿ—ಇಂದ=] ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ.

ಆದೇಶವೆಂದರೆ—ಮುಂಚೆ ಇದ್ದ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೆಡಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಬೇರೊಂದು ಹೊಸ ಅಕ್ಷರ ಇರುವದೇ.

ಉದಾ. [ಸೋತು—ಹೋಗಿ=] ಸೋತೋಗಿ.

24. ಸಂಧಿ ಬರುವದು ಎಲ್ಲಿ?

ಸಂಧಿಯು ಪದಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪದಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಆಗುವದು. ಎರಡು ಭಿನ್ನ ಪದಗಳನ್ನು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಮಾಸ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿಯೂ, ಶಬ್ದಗಳ ಪ್ರಕೃತಿರೂಪಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಅನುಬಂಧಿಸುವದರಲ್ಲಿಯೂ ಆಗುವ ಸಂಧಿ "ಪದಮಧ್ಯಸಂಧಿ" ಎನ್ನಿಸುವದು. ವಾಕ್ಯಸಂಹಿತದಲ್ಲಿ ಪದಗಳನ್ನು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪೋಣಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಸಂಧಿ "ಪದಾಂತ್ಯಸಂಧಿ" ಎಂದು ವರ್ತಿಸುವದು.

25. ಸಂಧಿ ಎಷ್ಟು ವಿಧವು?

"ಸಂಸ್ಕೃತಸಂಧಿ" ಎಂದೂ "ಕನ್ನಡಸಂಧಿ" ಎಂದೂ 2 ವಿಧವು. ಇದರ ವಿಧಿಗಳಿಗೆ ಅದರ ವಿಧಿಗಳು ಸಮ್ಮಂಧವಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶೇರಿದ ತತ್ಸಮ ಸಮಾಸಪದಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಂಧಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು, ಕಡಿಮೆ ಎಲ್ಲಾ ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಂಧಿ ಸಲ್ಲುವದು.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಂಧಿ. (Sanscrit Rules of Euphony.)

26. ಸಂಸ್ಕೃತ ಸ್ವರಸಂಧಿಯ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಧಿಗಳು ಯಾವವು?

"ಸವರ್ಣದೀರ್ಘ", "ಯಣ್ಣು", "ಗುಣ", "ವೃದ್ಧಿ" ಎಂಬ 4 ಸ್ವರಸಂಧಿ ವಿಧಿಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವಂಥಾವು.

27. ಸವರ್ಣದೀರ್ಘವೆಂದರೆ ಹ್ಯಾಗೆ?

ಒಂದೊಂದು ಸ್ವರದ ಹ್ರಸ್ವ ದೀರ್ಘಗಳು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಸವರ್ಣವೆಂದು, ಸಮಾನಾಕ್ಷರವೆಂದು ಎನ್ನಿಸುವವು; ಕಡಿಮೆ ಸ್ವರಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಅವರ್ಣವೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವವು. ಆದರೆ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪರವಾಗುವ ಸವರ್ಣ ಸ್ವರಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಬೆರಿಸಿ ಹೋಗಿ ದೀರ್ಘವಾಗುವದೇ "ಸವರ್ಣದೀರ್ಘ"ವೆಂದು ವರ್ತಿಸುವದು.

ಉದಾ. ಅ—ಅ	ಆ	ಅಕ್ಷರ—ಅಭ್ಯಾಸ=ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸ.
ಅ—ಆ		ಪರಿಶುದ್ಧ—ಆತ್ಮ=ಪರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮ.
ಆ—ಆ		ಮಹಾ—ಆತ್ಮ=ಮಹಾತ್ಮ.
ಇ—ಇ	ಈ	ಮಹಿ—ಇಂದ್ರ=ಮಹೀಂದ್ರ.
ಇ—ಈ		ಕವಿ—ಈಶ್ವರ=ಕವೀಶ್ವರ.

ಉ—ಉ=ಊ, ವಿಷ್ಣು—ಉತ್ಸವ=ವಿಷ್ಣೂತ್ಸವ

ಋ—ಋ=ೠ, ಧಾತೃ—ಋದ್ಧಿ=ಧಾತೄದ್ಧಿ.

28. ಯಣ್ಣು ಎಂಬ ಸ್ವರಸಂಧಿಯ ವಿಧಿಯು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಅವರ್ಣಸ್ವರಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪರವಾದರೆ, "ಇ"ಕಾರವು "ಯ" ವತ್ತು "ಉ"ಕಾರವು "ವ"ವತ್ತು "ಋ"ಕಾರವು "ರ"ವತ್ತು ಆಗುವದು.

ಉದಾ. [ಪ್ರತಿ—ಅಕ್ಷ=]ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ, [ಅತಿ—ಉತ್ತಮ=] ಅತ್ಯುತ್ತಮ, [ಪ್ರತಿ—ಏಕ=] ಪ್ರತ್ಯೇಕ, [ಮನು—ಅಂತರ=] ಮನ್ವಂತರ, [ಪಿತೃ—ಅಂಶ=] ಪಿತ್ರಂಶ.

29. ಗುಣ ಎಂಬ ಸ್ವರಸಂಧಿಯ ವಿಧಿಯು ಹ್ಯಾಗೆ?

"ಅ, ಆ" ಕಾರಗಳಿಗೆ "ಇ, ಈ" ಕಾರಗಳು ಪರವಾದರೆ, "ಏ" ಕಾರವಾಗುವದು. ಅವುಗಳಿಗೆ "ಉ, ಊ" ಕಾರಗಳು ಪರವಾದರೆ, "ಓ" ಕಾರವಾಗುವದು. ಅವಕ್ಕೆ "ಋ"ಕಾರ ಪರವಾದರೆ, "ಅರ್"ಕಾರವಾಗುವದು.

ಉದಾ. [ಜ್ಞಾನ—ಇಂದ್ರಿಯ=]ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ, [ಮಹಾ—ಈಶ್ವರ=]ಮಹೇಶ್ವರ, [ಪರ—ಉಪಕಾರ=] ಪರೋಪಕಾರ, [ಪ್ರಶ್ನಾ—ಉತ್ತರ=] ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರ, [ಮಹಾ—ಋಷಿ=] ಮಹರ್ಷಿ.

30. ವೃದ್ಧಿ ಎಂಬ ಸ್ವರಸಂಧಿಯ ವಿಧಿಯು ಹ್ಯಾಗೆ?

"ಅ, ಆ" ಸ್ವರಗಳಿಗೆ "ಏ, ಐ"ಕಾರಗಳು ಮುಂದಾದರೆ, "ಐ" ಸ್ವರವು ಆಗುವದು. ಅವುಗಳಿಗೆ "ಓ" ಸ್ವರವು ಮುಂದಾದರೆ, "ಔ" ಸ್ವರವಾಗುವದು.

ಉದಾ. [ಪ್ರಥಮ—ಏಕವಚನ=] ಪ್ರಥಮೈಕವಚನ, [ಸೇನ—ಓಘ=] ಸೇನೌಘ.

31. ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಂಜನಸಂಧಿಯ ವಿಧಿಗಳು ಯಾವವು?

ಅವು ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಶಾಲಾವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲಾಗದು. ಪದಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವಂಥ ಮುಖ್ಯ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಮುಂದಲ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ತಿಳುಕೊಳ್ಳ ತಕ್ಕದ್ದು.

ಉದಾ. [ಸತ್—ಪುರುಷ=] ಸತ್ಪುರುಷ, [ಸತ್—ಗುರು=] ಸದ್ಗುರು, [ಸತ್—ಚಿತ್ತ=] ಸಚ್ಚಿತ್ತ, [ಸತ್—ಜನ=] ಸಜ್ಜನ, [ಸತ್—ಮಾರ್ಗ=] ಸನ್ಮಾರ್ಗ, [ಸತ್—ವಾಕ್ಯ=] ಸದ್ವಾಕ್ಯ, [ಸತ್—ಆಚಾರ=] ಸದಾಚಾರ, [ಷಟ್—ಕರ್ಮ=] ಷಟ್ಕರ್ಮ, [ಷಟ್—ಗುಣ=] ಷಡ್ಗುಣ, [ಷಟ್—ವೈರಿ=] ಷಡ್ವೈರಿ, [ಷಟ್—ಇಂದ್ರಿಯ=] ಷಡಿಂದ್ರಿಯ, [ಷಟ್—ಮತ=] ಷಣ್ಮತ, [ಷಟ್—ಮುಖ=] ಷಣ್ಮುಖ, [ಪ್ರಾತರ್—ಕಾಲ=] ಪ್ರಾತಃಕಾಲ, [ಮನಸ್—ಪೂರ್ವಕ=] ಮನಃಪೂರ್ವಕ, ಮನೋಗತ—ಇತ್ಯಾದಿ.

ಕನ್ನಡ ಸಂಧಿ. (Canarese Rules of Euphony.)

32. ಕನ್ನಡ ಸಂಧಿಯು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಶಬ್ದಸಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತ್ಯಯಾನುಬಂಧನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡ ಸಂಧಿ ನಿತ್ಯವಾದದ್ದು, ವಾಕ್ಯಸಂಹಿತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅದು ವಿಕಲ್ಪವಾದದ್ದು.

33. ಕನ್ನಡ ಸ್ವರಸಂಧಿಯ ವಿಧಿಗಳು ಯಾವವು?

ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—

1. ಸಂಧಿ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಪದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕೆ ತೊಡಕು ಬೀಳುವಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರುತಿಕಷ್ಟ ಬರುವಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಧಿ ಮಾಡ ಬಾರದು.
2. ಶುದ್ಧ ಕನ್ನಡ ಪದಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ವರಲೋಪದಿಂದ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯು

ವದಕ್ಕೆ ಯಾವಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಿ ಆಗುವದಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿ ಹ್ರಸ್ವ ಅಂತ್ಯ ಸ್ವರಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಲೋಪ ಮಾಡ ಬಹುದು. ಉದಾ. [ಔದ್ಲ—ಎಣ್ಣೆ=] ಔಡ್ಲೆಣ್ಣೆ, [ಕುಸ್ತಿ —ಆಟ=] ಕುಸ್ತಾಟ, [ಕಲ್ಲು—ಆನೆ=] ಕಲ್ಲಾನೆ, [ಹಾಗೆ—ಆಯಿತು=] ಹಾಗಾಯಿತು, [ಬೇರೆ—ಒಬ್ಬ=] ಬೇರೊಬ್ಬ.

3. ಸ್ವರಲೋಪದಿಂದ ಪದರೂಢಿ ಅಳಿಯುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ "ಅ"ಕಾರದ ಮುಂದೆ "ವ್" ಆಗಮವು, "ಇ ಎ"ಕಾರಗಳ ಮುಂದೆ "ಯ್" ಆಗಮವು ಬರುವದು. ಉದಾ. [ಮರ—ಅನ್ನು=] ಮರವನ್ನು, [ಕುರಿ—ಇಂದ=] ಕುರಿಯಿಂದ, [ಹುಲಿ—ಉಗುರು=] ಹುಲಿಯುಗುರು, [ಹೊಟ್ಟೆ—ಉರಿ=] ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿ.

4. ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶೇರಿದ ತತ್ಸಮ ಪದಗಳೊಂದಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಸ್ವರಲೋಪವು ಆಗದು, ಅಂತ್ಯ ಸ್ವರವಾದ "ಅ, ಉ, ಋ, ಓ"ಕಾರಗಳ ಮುಂದೆ "ವ್" ಆಗಮವೂ, "ಇ"ಕಾರದ ಮುಂದೆ "ಯ್" ಆಗಮವೂ ನಿತ್ಯವಾಗಿ ಬರುವದು. ಉದಾ. [ಜ್ಞಾನ—ಅನ್ನು=] ಜ್ಞಾನವನ್ನು, [ಗುಣ—ಆಗು=] ಗುಣವಾಗು, [ಗುರು—ಇಗೆ=] ಗುರುವಿಗೆ, [ಶತೃ—ಉ=] ಶತೃವು, [ಗೋ—ಉ=] ಗೋವು, [ಬುದ್ಧಿ—ಅನ್ನು=] ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು, ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ, ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ.

5. ದೇಶಿ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ದೀರ್ಘ ಸ್ವರಗಳ ಮುಂದೆ ನಿತ್ಯವಾಗಿ "ಯ್"ಆಗಮ ಬರುವದು. ಉದಾ. [ಕೈ—ಅನ್ನು=]ಕೈಯನ್ನು [ಕೊ—ಉತ್ತಾನೆ=] ಕೊಯುತ್ತಾನೆ.

6. ಸ್ವರಲೋಪದಿಂದಾಗಲಿ, ಆಗಮದಿಂದಾಗಲಿ ಪದರೂಢಿ ಕೆಡುವಲ್ಲಿ ಅಂತಾಕ್ಷರದ "ಇ" ಸ್ವರವು "ಕೀಯಾವಾಡಿ" ಎಂದೆನ್ನಿಸುವ "ೄ" ವತ್ತಕ್ಷರವಾಗುವದು. ಉದಾ. [ಮಾಡಿ—ಆನು=] ಮಾಡ್ಯಾನು, [ಅಲ್ಲಿ—ಆಗಲಿ=] ಅಲ್ಲ್ಯಾಗಲಿ.

7. ಅವಧಾರಣಾರ್ಥಕ "ಏ"ಕಾರವು ಅಥವಾ ವಿಶಂಕಾರ್ಥಕ "ಓ" ಕಾರವು ಪರವಾದರೆ, "ಅ"ಸ್ವರದ ಮುಂದೆ "ಲ್"ಆಗಮ ಬರು

ವದು. ಉದಾ. [ಗರ್ವದಿಂದ—ಏ=] ಗರ್ವದಿಂದಲೇ, [ಸಂಗಡ—ಏ=] ಸಂಗಡಲೇ, ಮಾಡದಲೇ.

8. ಶಬ್ದಗಳ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ "ಯೆ [=ಯ], ವೊ [=ವ]"ಕಾರಗಳಾಗಿ ಬರೆದ "ಎ, ಒ" ಸ್ವರಗಳು ಪೂರ್ವ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಂಧಿ ಆಗುವದರಲ್ಲಿ ಅವುಗಳು ತಿರುಗಿ ತಮ್ಮ ಶುದ್ಧ ಆದಿಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುವವು. ಉದಾ. [ಔಡ್ಲ—ಯೆಣ್ಣೆ=] ಔಡ್ಲೆಣ್ಣೆ, [ಬೇರೆ—ವೊಬ್ಬ=] ಬೇರೊಬ್ಬ, [ಮಾಡವಲ್ಲನು=] ಮಾಡಲೊಲ್ಲನು.

9. ದೇಶಿ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ "ಎ"ಸ್ವರಕ್ಕೆ ಸಂಧಿಯಿಂದ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ "ಅ" ಸ್ವರಾದೇಶ ಬರುವದು. ಉದಾ. [ಹಳೆ—ಕನ್ನಡ=] ಹಳಗನ್ನಡ, [ತೆಗೆ—ದು=] ತೆಗದು.

34. ಕನ್ನಡ ವ್ಯಂಜನ ಸಂಧಿಯು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಈ ವಿಷಯದ ವಿಧಿಗಳೊಳಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವಂಥವು ಯಾವವಂದರೆ—

1. ಹಳೆಕನ್ನಡ, ಸಂಸ್ಕೃತ, ಅನ್ಯದೇಶಿ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕವು ಸ್ವರ ರಹಿತ ವ್ಯಂಜನಾಂತಗಳೇ. ಆದರೆ ಇಂಥ ಅಂತಾಕ್ಷರದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯು ಈಗಿನ ಕನ್ನಡ ಜನರಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಶೃತಿಕಷ್ಟ ತಪ್ಪಿಸುವದಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ "ಉ" ಸ್ವರ ಶೇರುವದು. ಉದಾ. [ನೀರ್=] ನೀರು, [ಜಗತ್=] ಜಗತ್ತು, [ಸಲಾಂ=] ಸಲಾಮು, [ಅಪೀಲ್=] ಅಪೀಲು.
   ಪರಂತು ಸಂಧಿಯಿಂದ ಇಂಥ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವ್ಯಂಜನ ಆದಿಯಾದ ಪ್ರತ್ಯಯವಾಗಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಶಬ್ದವಾಗಲಿ ಮುಂದಾದರೆ, ಅನಿತ್ಯ "ಉ"ಸ್ವರಕ್ಕೆ ಲೋಪ ಬರುವದರಿಂದ, ಬುನಾದಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಪೂರ್ವ ಶಬ್ದದ ಸ್ವರರಹಿತ ಅಂತಾಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಪರಶಬ್ದದ ಆದಿ ವ್ಯಂಜನವು ಒತ್ತಕ್ಷರವಾಗಿ ಶೇರುವದು. ಉದಾ. [ಮೇಲು—ಮಾಳಿಗೆ=] ಮೇಲ್ಮಾಳಿಗೆ, [ತಾಳು—ಮೆ=] ತಾಳ್ಮೆ, [ಸೋತು—ಹೋಗಿ=] ಸೋತ್ಹೋಗಿ.

2. ದ್ವಿತ್ವ (doubling) ಹೊಂದಿದ ಅಂತಾಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ವ್ಯಂಜನವು ಒತ್ತಕ್ಷರವಾಗಿ ಕೇರುವಲ್ಲಿ ಶೃತಿಕಷ್ಟವಾಗದ ಹಾಗೆ ಆ ದ್ವಿತ್ವಕ್ಕೆ ಲೋಪ ಬರುವದು. ಉದಾ. [ಕಲ್ಲ್—ಮಳೆ=] ಕಲ್ಮಳೆ, [ಅಡ್ಡ—ಜಾತಿ=] ಅಡ್ಜಾತಿ, [ಅನ್ನ್—ದು=] ಅನ್ದು= ಅಂದು.

3. ಸ್ವರರಹಿತ "ರ್"ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಧಿಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ವ್ಯಂಜನವು ಮುಂದಾದರೆ, "ರ"ಕಾರಕ್ಕೆ ರೇಫಸ್ವರೂಪ ಬರುವದು. ಉದಾ. [ಎದುರ್—ಕೊಳ್ಳು=] ಎದುರ್ಗೊಳ್ಳು.

4. ಸ್ವರರಹಿತ ಅನುನಾಸಿಕಕ್ಕೆ ಸಂಧಿಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ವ್ಯಂಜನ ಮುಂದಾದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಬಿಂದುಸ್ವರೂಪ ಬರುವದು. ಉದಾ. [ಮುನ್—ಬಾಗಲು=] ಮುಂಬಾಗಲು, [ಕೆಮ್—ಜೋಳ=] ಕೆಂಜೋಳ.

5. ಶೃತಿ ಸರಳವಾಗುವ ಹಾಗೆ, ದೇಶಿ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪರಪದದ ಆದಿ ವ್ಯಂಜನಗಳಾದ "ಕ, ತ, ಪ"ಕಾರಗಳಿಗೆ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ "ಗ, ದ, ಬ"ಕಾರಗಳ ಆದೇಶ ಬರುವದು. ಉದಾ. [ಹೊಸ—ಕನ್ನಡ=] ಹೊಸಗನ್ನಡ, [ಬೆಳ—ತಿಂಗಳು=] ಬೆಳದಿಂಗಳು, [ಕಣ್ಣು—ಪರಿ=] ಕಣ್ಬರಿ.

(ವಿಶೇಷಪ್ರಯೋಗದ ಸಂಧಿವಿಧಿಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ 60, 76, 81ನೆ ಉತ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡು.)

Appendix: Of the marks of Punctuation.

ಉಪಪ್ರಕರಣ.

ಲೇಖನಾಂತರ ಚಿನ್ಹೆಗಳ ವಿವರ.

35. ಲೇಖನ ಚಿನ್ಹೆಗಳು ಯಾವವು?

ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಿರಿಯರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಬರಹದಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯಗಳ ಪದಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಂಧಿ ಮಾಡಿ

ಬರೆಯುವರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಬರೆಯುವದು "ಸಂಹಿತಪಾಠ"ವೆಂದೆನ್ನಿಸುವದು. ಅದರಿಂದ ವಾಕ್ಯಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯು ಸರಳವಾಗುವದು ಸರಿ; ಪರಂತು ವಾಕ್ಯಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟ ಬರುವದು. ಅದು ಕಾರಣ "ಪದಪಾಠ"ವೆಂದೆನ್ನಿಸುವ ರೀತಿಯಿಂದ ವಾಕ್ಯಗಳ ಪದಗಳನ್ನು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಅಗಲಿಸಿ, ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಬರೆಯುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸ ತಕ್ಕದ್ದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಇಂಗ್ಲಿಶ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯಗಳ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನೂ ಅರ್ಥವಿಶೇಷಗಳನ್ನೂ ಬರಹದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವದಕ್ಕೆ ಲೇಖನಾಂತರ ಚಿನ್ಹೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು ಉಂಟು. ಈ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಛಾಪಿಸುವ ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಸರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಕೆಲವರು ಆರಂಭ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಲೇಖನಾಂತರ ಚಿನ್ಹೆಗಳೂ, ಅವವುಗಳು ಸೂಚಿಸುವ ಅರ್ಥವಿಶೇಷಗಳೂ ಯಾವವಂದರೆ—

, ಅಲ್ಪವಿರಾಮ	: ಸೂಚಕ ಚಿನ್ಹೆ
; ಅರ್ಧವಿರಾಮ	— ಸಂಬಂಧಕ ಚಿನ್ಹೆ
. ಪೂರ್ಣವಿರಾಮ	= ಸಮಾರ್ಥಕ ಚಿನ್ಹೆ
? ಪ್ರಶ್ನಾ ಚಿನ್ಹೆ	" " ವಿಶೇಷಕ ಚಿನ್ಹೆ
! ಸಂಬೋಧನ ಚಿನ್ಹೆ	[ ]( ) ಆವರಣ ಚಿನ್ಹೆ

* † ಈ ಗುರುತುಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು "ಚಿತ್ರಿಕ ಹಂಸಪಾದ" ಗಳೆಂಬ ಚಿನ್ಹೆಗಳ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿದೆ.

II. Part: Etymology.

ಎರಡನೆ ಭಾಗ.

ಶಬ್ದಖಂಡ.

---

1. ಶಬ್ದವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಪ್ರಕರಣ. **First Chapter: Of the Formation of Words.**

ಶಬ್ದನಿರ್ಣಯ. (Definitions of a Word.)

36. ಶಬ್ದವೆಂದರೇನು?

ಒಂದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವ ಅಕ್ಷರಗುಂಪು "ಶಬ್ದ" (Word) ಎಂದು ವರ್ಣಿಸುವದು. ಅದರ ಮೂಲಾಕ್ಷರಗಳು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದರೆ, "ಪ್ರಕೃತಿ" (Crude Form) ಎಂದೆನ್ನಿಸುವದು. ಪ್ರಕೃತಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಶೇರುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ "ಪ್ರತ್ಯಯ" (Affix) ಎಂಬ ಹೆಸರು. ಅಂಥಾ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವ ಶಬ್ದವು "ಪದ" (Inflected Word) ಎಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವದು.

37. ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಿಸ ತಕ್ಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಯಾವವು?

ಅವುಗಳ ವಿವಿಧವಾದ ಜಾತಿ ರೂಪ ವಾಗರ್ಥ ಭೇದಗಳು, ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಚಾರಿಸಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸುವದೇ "ವ್ಯುತ್ಪಾದನ" (Tracing the derivation or Etymology) ಎಂದೆನ್ನಿಸುವದು.

ಶಬ್ದಜಾತಿಭೇದಗಳು. (Distinctions of Words according to their Origin.)

38. ಜಾತಿಭೇದದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಧವು?

ಈಗಿನ ಕನ್ನಡಿಗರು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಬುನಾದಿಯಿಂದ

ಅವರ ಪುರಾತನರು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾ ಬಂದ ಶುದ್ಧ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳೇ ಹೊರ್ತು, ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದೊಳಗೆ ಶೇರಿದ ಶಬ್ದಗಳು ಇರಲಾಗಿ, ಬಲ್ಲವರು ಈಗಿನ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ, ಅವವುಗಳ ವಿವಿಧ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಪ್ರಕಾರ, 5 ಜಾತಿಭೇದಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆವು ಯಾವವಂದರೆ—

"ತತ್ಸಮು" (Pure Sanscrit), "ತದ್ಭವ" (Corrupted Sanscrit), "ದೇಶ್ಯ" (Pure Canarese), "ಅನ್ಯದೇಶ್ಯ" (Foreign), "ಗ್ರಾಮ್ಯ" (Vulgar) ಎಂಬೀ ಐದು.

39. ತತ್ಸಮ ಶಬ್ದಗಳು ಯಾವವು?

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ವಿಕೃತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶೇರಿದ ಶಬ್ದಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಸಮವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಕಾರಣ "ತತ್ಸಮು"ವೆಂದು ವರ್ತಿಸುವವು.

ಉದಾ. ಶೂರ, ಪ್ರೀತಿ, ಗುರು, ಶತ್ರು, ಗೋ—ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಪ್ರತ್ಯಯಾನುಬಂಧನೆಗೋಸ್ಕರ ಕನ್ನಡ ಸಂಧಿವಿಧಿಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಕೆಲವು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳ ಅಂತಾಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಆದೇಶದಿಂದ ಅವುಗಳ ತತ್ಸಮತ್ವವು ಭಂಗವಾಗದು. ಆದರೆ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ತಿರಿಗಿ ಬುನಾದಿಯ ಸ್ವರೂಪ ಬರುವದು.

ಉದಾ. [ಲಕ್ಷ್ಮೀ=] ಲಕ್ಷ್ಮಿ, [ವಿಶ್ವಪಾ=] ವಿಶ್ವಪ, [ಗಂಗಾ=] ಗಂಗೆ, [ವೀಣಾ=] ವೀಣೆ, [ಪ್ರಶ್ನಾ=] ಪ್ರಶ್ನೆ, [ಸಂಜ್ಞಾ=] ಸಂಜ್ಞೆ, [ಬಂಧನ=] ಬಂಧನೆ, [ಸೂಚನ=] ಸೂಚನೆ, [ಭೇದನ=] ಭೇದನೆ, [ಮರುತ್=] ಮರುತ್ತು, [ಜಗತ್=] ಜಗತ್ತು, [ಮಹತ್=] ಮಹತ್ತು, [ಮನಸ್=] ಮನಸ್ಸು=ಮನ, [ತೇಜಸ್=] ತೇಜಸ್ಸು=ತೇಜ, [ತಪಸ್=] ತಪಸ್ಸು=ತಪ.

40. ತದ್ಭವ ಶಬ್ದಗಳು ಯಾವವು?

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದಂತೆ ಅಲ್ಲಾ, ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಶಬ್ದಗಳು "ತದ್ಭವ"ವೆಂದು, "ಅಪಭ್ರಂಶ"ವೆಂದು ವ್ಯ

ವಹರಿಸುವವು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಬಂದ ವಿಕೃತಿಗಳ ಕಾರಣವೇನಂದರೆ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳ ಶುದ್ಧ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯು ಕನ್ನಡ ಜನರಿಗೆ ಶ್ರುತಿಕಷ್ಟವಾದದರಿಂದ, ಅವರು ತಮ್ಮ ದೇಶಿ ಪ್ರಯೋಗಾನುಸಾರವಾಗಿ ಶಿಥಿಲ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ಆ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ವಿಕರಿಸಿದರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಹುಟ್ಟಿದ ವಿಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—

1. ಪರುಷಾಕ್ಷರವು ಸರಳಾಕ್ಷರವಾಯಿತು: [ಕಾಚ =] ಕಾಜು, [ಅಟವಿ =] ಅಡವಿ, [ಜಟಾ =] ಜಡೆ, [ಸೂಚಿ =] ಸೂಜಿ.
2. ಮಹಾಪ್ರಾಣವು ಅಲ್ಪಪ್ರಾಣವಾಯಿತು: [ಖಂಡ =] ಕಂಡ, [ಘಂಟ =] ಗಂಟೆ, [ಪಥ =] ಪತ, [ಅಕ್ಷ =] ಅಚ್ಚ.
3. ಶ, ಷ"ಕಾರಗಳು "ಸ"ಕಾರವಾದವು: [ಶಶಿ =] ಸಸಿ, [ಶುಂಠಿ =] ಸುಂಟಿ, [ಶಿಥಿಲ =] ಸಡಿಲು.
4. "ಯ"ಕಾರವು "ಜ"ಕಾರವಾಯಿತು: [ಯೋಗಿ =] ಜೋಗಿ, [ಯಾತ್ರೆ =] ಜಾತ್ರೆ, [ಯುವೆ =] ಜವೆ.
5. "ಪ, ಬ, ಮ"ಕಾರಗಳು "ವ"ಕಾರವಾದವು: [ದೀಪಿಕಾ =] ದೀವಿಗೆ, [ಅಮರಿ =] ಅವರೆ, [ಸಮ =] ಸವ.
6. "ವ"ಕಾರವು "ಬ"ಕಾರವಾಯಿತು: [ವೇಗ =] ಬೇಗ, [ವೀಧಿ =] ಬೀದಿ, [ವಾಸಿ =] ಬಾಚಿ, [ವರ್ಣ =] ಬಣ್ಣ.
7. "ಪ, ಫ"ಕಾರಗಳು "ಹ"ಕಾರವಾದವು: [ಪಣ =] ಹಣ, [ಪಕ್ಷಿ =] ಹಕ್ಕಿ, [ಫಲಕ =] ಹಲಿಗೆ.
8. "ಡ, ಲ"ಕಾರಗಳು "ಳ"ಕಾರವಾದವು: [ದಾಡಿಮ =] ದಾಳಿಂಬ, [ಕಂಬಲ =] ಕಂಬಳಿ, [ನಾಡಿ =] ನಾಳಿ.

ಸಂಯುಕ್ತ ವ್ಯಂಜನಗಳ ಶ್ರುತಿಕಷ್ಟ ತಪ್ಪಿಸುವದಕ್ಕೆ ಉಂಟಾದ ವಿಕೃತಿಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—

1. ಎರಡು ವ್ಯಂಜನಗಳ ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ವರವನ್ನು ಶೇರಿಸಿದರು. ಉದಾ. [ವರ್ಷ =] ವರುಷ, [ಯತ್ನ =] ಜತನ, [ಚರ್ಯ =] ಚರಿಗೆ.

2. ಎರಡು ವ್ಯಂಜನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಲೋಪಿಸಿದರು. ಉದಾ. [ಸ್ಫಟಿಕ =] ಪಟಿಕ, [ಸ್ಪರ್ಶ =] ಪರುಶ, [ಕ್ಷಾರ =] ಕಾರ.

3. ಎರಡು ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಒಂದರ ದ್ವಿತ್ವಕ್ಕೆ ವಿಕರಿಸಿದರು. ಉದಾ. [ಅರ್ಘ =] ಅಗ್ಗ, [ಕೂರ್ಪಾಸ =] ಕುಪ್ಪುಸ, [ಶೂನ್ಯ =] ಸೊನ್ನೆ.

ಕಡಿಮೆ ವಿಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ತಿಳುಕೊಳ್ಳ ತಕ್ಕದ್ದು.

[ಜ್ಞಾನ =] ಗ್ನ್ಯಾನ, [ಸಂಧ್ಯೆ =] ಸಂಜೆ, [ಮೃಗ =] ಮಿಗ, [ನಿಯಮ =] ನೇಮ, [ವೃಷಭ =] ಬಸವ, [ವೈಶಾಖ =] ಬೇಸಿಗೆ, [ದೇವಾಲಯ =] ದೇಗಲ, [ವಿಜ್ಞಾಪನ =] ಬಿನ್ನಹ, [ವಿಷಮ =] ಬೆಸಿ, [ಪೌರ್ಣಮಿ =] ಹುಣ್ಣಿವಿ, [ಕಾಷ್ಟ =] ಕಟ್ಟಿಗೆ, [ಶ್ರೇಷ್ಟಿ =] ಶೆಟ್ಟಿ, [ಪೋಲಿಕಾ =] ಹೋಳಿಗೆ.

41. ದೇಶಿ ಶಬ್ದಗಳು ಯಾವವು?

ಎರಡನೆ ಜನರ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಾರದೆ ಬುನಾದಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಶಬ್ದಗಳು "ದೇಶ್ಯ" (=ದೇಶಿ)ವೆಂದು "ಅಚ್ಚಗನ್ನಡ"ವೆಂದು ವರ್ತಿಸುವವು. ಆದರೆ ಹಳಗನ್ನಡ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೂ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೂ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಾಂತರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಬಂದದೆ. ಉದಾ. [ನೀರ್ =] ನೀರು, [ಕಾಲ್ =] ಕಾಲು, [ಪಾಲ್ =] ಹಾಲು, [ಪೇಳ್ =] ಹೇಳು, [ಮುಱಿ =] ಮುರಿ, [ಕುೞಿ =] ಕುಣಿ, [ಬಾೞೆ =] ಬಾಳೆ, [ಮೂಱು =] ಮೂರು.

42. ಅನ್ಯದೇಶಿ ಶಬ್ದಗಳು ಯಾವವು?

ಕರ್ನಾಟಕ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮುಂಚೆ ಧೊರೆತನ ಮಾಡಿದ ತುರುಕರು, ಈಗ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಳುವ ಇಂಗ್ಲಿಶರು, ಇವರು ಮೊದಲಾದ ಅನ್ಯದೇಶಸ್ಥರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶೇರಿದ ಶಬ್ದಗಳು "ಅನ್ಯದೇಶಿ" ಎಂದು ವರ್ತಿಸುವವು. ಅನ್ಯದೇಶಿ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಜನರು ಆ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ತದ್ಭವಗಳಂತೆ ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ವಿಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉದಾ. [ಸಲಾಂ=] ಸಲಾಮು, [ದೌಲತ್=] ದವಲತ್ತು, [ಮಾಮ್ಲೆದಾರ್=] ಮಾಮಲೆದಾರ, [ಕೋರ್ಟ್=] ಕೊಡತ್ತಿ, [ಕೊಲ್ಲೆಕ್ಟರ್=] ಕಲ್ಲಕಟೆರ—ಇತ್ಯಾದಿ.

43. ಗ್ರಾಮ್ಯ ಶಬ್ದಗಳು ಯಾವವು?

ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ವ್ಯಾಕರಣವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಅಪಶಬ್ದಗಳು.

ಉದಾ. [ಬ್ರಹ್ಮ=] ಬರ್ಮ=ಬೊಮ್ಮ [ಸಂಸ್ಕೃತ=] ಸಕ್ಕದ, [ಮೇಗೆ=] ಮ್ಯಾಗೆ, [ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು=] ಮಾಡಿಕ್ಯಾಸ.

ಶಬ್ದರೂಪಭೇದಗಳು. (Distinctions of Words according to their Form.)

44. ರೂಪಭೇದದಿಂದ ಶಬ್ದಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಧವು?

"ಸಿದ್ಧಶಬ್ದ" (Primitive word), "ವ್ಯುತ್ಪನ್ನಶಬ್ದ" (Derivative), "ಸಮಾಸಶಬ್ದ" (Compound word) ಎಂಬೀ 3 ವಿಧವು. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ: ಎರಡನೆ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹುಟ್ಟದೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಾವೆ ಸಿದ್ಧವಾದ ಶಬ್ದಗಳು "ಸಿದ್ಧಶಬ್ದ"ವೆಂದು ವರ್ತಿಸುವವು. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧಶಬ್ದಗಳ ಅಂತಾಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಶಬ್ದಗಳು "ವ್ಯುತ್ಪನ್ನಶಬ್ದ"ವೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವವು. ಮತ್ತು ಎರಡು ಭಿನ್ನ ಪದಗಳನ್ನು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸೇರಿಸಿ ಏಕ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಏಕ ಪದವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಶಬ್ದಗಳು "ಸಮಾಸಪದ"ವೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವವು.

ವ್ಯುತ್ಪನ್ನ ಶಬ್ದಗಳು. (Derivatives.)

45. ವ್ಯುತ್ಪನ್ನ ಶಬ್ದಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಧವು?

"ಕೃದಂತ" (Verbal Derivatives), "ತದ್ಧಿತಾಂತ" (Other Derivatives) ಎಂಬೀ 2 ವಿಧವು.

46. ಕೃದಂತಗಳು ಯಾವವು?

"ಕೃತ್" ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಮೇಲೆ ಕೃತ್ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಸುವದರಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಶಬ್ದಗಳೆಲ್ಲಾ "ಕೃದಂತ"ಗಳೆಂದು ವರ್ತಿಸುವವು. ಮೂಲಧಾತುಗಳಿಂದ ಹೊಸ ಧಾತುಗಳನ್ನೂ ನಾಮವಾಚಕ ಕೃದಂತಗಳನ್ನೂ ಸಾಧಿಸುವದಕ್ಕೆ ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕೃತ್ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—

"ಕು"—[ಬಿರಿ] ಬಿರಕು; [ಹರಿ] ಹರಕು; [ಬೆಳ್ಗಿ] ಬೆಳ್ಗಕು.
"ಗು"—[ತಿರಿ] ತಿರಗು; [ಬೆಳ್ಗಿ] ಬೆಳ್ಗಗು; [ಅಡೆ] ಅಡಗು.
"ಪು"—[ತಿರಿ] ತಿರುಪು; [ನೆನೆ] ನೆನಪು; [ಬಿರಿ] ಬಿರುಪು.
"ವು"—[ತಿರಿ] ತಿರುವು; [ಅರಿ] ಅರವು; [ಸಾ] ಸಾವು.
"ಹು"—[ತಿರಿ] ತಿರಹು; [ಅರಿ] ಅರಹು; [ಉಳ್ಗಿ] ಉಳ್ಗುಹು.
"ಸು"—[ನೆನೆ] ನೆನಸು; [ಹೊಲೆ] ಹೊಲಸು; [ಬಿರಿ] ಬಿರಿಸು.
"ಇಕೆ"—[ನಂಬು] ನಂಬಿಕೆ; [ಅಂಜು] ಅಂಜಿಕೆ; [ಉಡು] ಉಡಿಕೆ.
"ತಿ, ತೆ"—[ಅಗಳ್ಗು] ಅಗಳ್ಗತಿ; [ಅಳ್ಗಿ] ಅಳ್ಗತೆ; [ನಡಿ] ನಡತೆ.
"ಮೆ"—[ತಾಳ್ಗು] ತಾಳ್ಮೆ; [ಬಲಿ] ಬಲ್ಮೆ; [ಒಲಿ] ಒಲ್ಮೆ.

ಇವುಗಳೊಳಗೆ "ಇಸು, ಇಕೆ" ಎಂಬ 2 ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಮಾತ್ರ ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಂದಿನ ಪರ್ಯಂತರ ಹೊಸ ಧಾತುಗಳನ್ನೂ ಭಾವಾರ್ಥಕಕ್ರಿಯಾವಾಚಕ ನಾಮಪದಗಳನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು. ಉದಾ. [ಮಾಡು] ಮಾಡಿಸು, ಮಾಡುವಿಕೆ; [ತಿಳಿ] ತಿಳಿಸು, ತಿಳಿಯುವಿಕೆ; [ನಾಚು] ನಾಚಿಸು, ನಾಚಿಕೆ.

47. ತದ್ಧಿತಾಂತಗಳು ಯಾವವು?

ಧಾತುಗಳನ್ನು ಕಳದು ಉಳಿದ ಶಬ್ದಗಳ ಮೇಲೆ ತದ್ಧಿತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಸುವದರಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಶಬ್ದಗಳೆಲ್ಲಾ "ತದ್ಧಿತಾಂತ"ವೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವವು. ಆ ತದ್ಧಿತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು 3 ವಿಧವು ಹ್ಯಾಗಂದರೆ:

1. ಭಾವಪ್ರತ್ಯಯಗಳು:—"ತ್ವ, ತನ, ಇಕೆ" ಇವು ಜಾತಿ, ಗುಣ, ಕ್ರಿಯೆ ಎಂಬ 3 ವಿಧದ ಭಾವಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುವವು.

	ಜಾತಿ.	ಗುಣ.	ಕ್ರಿಯೆ.
ತ್ವ—	ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವ	ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವ	ಕರ್ತೃತ್ವ
ತನ—	ಕ್ಷತ್ರಿತನ	ಶೂರತನ, ಕೆಟ್ಟತನ	ಗುರುತನ, ಕಳ್ಳತನ
ಇಕೆ—	ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಕೆ	ಉನ್ನತಿಕೆ, ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆ	ಗುರುವಿಕೆ, ಗೌಡಿಕೆ

2\. ಅನ್ವರ್ಥ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಮನುಷ್ಯರ ಉದ್ಯೋಗ ,ಗುಣಾದಿಗಳನ್ನು ಅನುರೂಪಿಸುವವು. ಅವು ಯಾವವಂದರೆ—"ಕಾರ=ಗಾರ=ಆರ, ಕ, ಇಗ, ವಂತ, ಇ, ಇಷ್ಟ, ಸ್ತ [=ಸ್ಥ]." ಉದಾ. ಚಿತ್ರಕಾರ, ಮೋಸಕಾರ, ಅಂಗಡಿಗಾರ, ಸಾಲಗಾರ, ಉಪ್ಪಾರ, ಕುಂಬಾರ; [ಬೋಧನೆ] ಬೋಧಕ, ರಕ್ಷಕ; ಗಾಣಿಗ, ಕನ್ನಡಿಗ, ಪಟ್ಟಣಿಗ; ಬುದ್ಧಿವಂತ; ಜ್ಞಾನಿ; ಪಾಪಿ, ಪಾಪಿಷ್ಟ, ಬಲಿಷ್ಟ; ಮಾನಸ್ತ, ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥ.

4\. ಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಪುರುಷವಾಚಕಗಳ ಮೇಲೆ ಬರುವದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀವಾಚಕಗಳು ಆಗುವವು. ಅವು ಯಾವವಂದರೆ—"ಳು, ಇ, ತಿ, ಇತಿ, ಗಿತಿ". ಉದಾ. [ಮಗ] ಮಗಳು, [ಹುಡುಗ] ಹುಡುಗಿ, [ಬೀಗ] ಬೀಗತಿ, [ಅರಸ] ಅರಸಿತಿ.

ಸಮಾಸ ಶಬ್ದಗಳು. (Compound Words.)

48\. ಶಬ್ದಸಮಾಸವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವಿಧವು?

ಎರಡು ಭಿನ್ನ ಪದಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೇರಿ ಕೊಂಡು ಏಕ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವ ಏಕ ಪದವಾದರೆ, "ಸಮಾಸಪದ"ವೆನ್ನಿಸುವದು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಮಾಸವಾದ ಎರಡು ಪದಗಳೊಳಗೆ ಹಿಂದಳದು "ಪೂರ್ವಪದ"ವೆಂದು, ಮುಂದಲದು "ಪರಪದ"ವೆಂದು ವರ್ತಿಸುವದು.

I. ಆಆ ಸಮಾಸಗಳ ಅರ್ಥದ ಪ್ರಕಾರ, ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಕರಣಕಾರರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ "ದ್ವಂದ್ವ, ಬಹು ವ್ರೀಹಿ, ಕರ್ಮಧಾರಯ, ತತ್ಪುರುಷ, ದ್ವಿಗು, ಅವ್ಯಯಿಭಾವ"ವೆಂಬ 6 ವಿಧಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸಿದ್ಧಾರೆ. ಇವುಗಳ ವಿವರವು ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—

1. "ದ್ವಂದ್ವ" ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ನಾಮಪದಗಳು ಸಮುಚ್ಚಯಾರ್ಥದಿಂದ ಏಕ ರಾಶಿಯಾಗಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೂಡಿಸಿ ಅವೆ. (160ನೆ ಉತ್ತರ ನೋಡು.)
ಉದಾ. ದಂಪತಿಗಳು [ಗಂಡ ಹೆಂಡರು, ತಂದೆ ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳು].

2. "ಬಹು ವ್ರೀಹಿ" ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪದಗಳು ಅಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಪದಗಳು ಕೂಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟು "ಉಳ್ಳ" ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತವೆ.
ಉದಾ. ಅಮೃತಾನುಭವ [=ಅಮೃತಾನುಭವವುಳ್ಳ, ಅಥವಾ ....ವುಳ್ಳವನು].
ಕನ್ನಡ ಬಹು ವ್ರೀಹಿಗೆ—ಮುಕ್ಕಣ್ಣ [=ಮೂರು ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನು].

3. "ಕರ್ಮಧಾರಯ" ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದವು ಪರಪದದ ಲಕ್ಷಣ ವರ್ಣಿಸುವ ವಿಶೇಷಣವು ಅಥವಾ ಉಪವಿಶೇಷಣವು ಆಗಿರುತ್ತದೆ.
ಉದಾ. ಘೋರಶೋಕ, ದಿವ್ಯಾನಂದ, ನರಸಿಂಹ, ಸಹಜ [=ಒಡ ಹುಟ್ಟಿದ].

4. "ತತ್ಪುರುಷ" ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದವು ವಿಭಕ್ತ್ಯರ್ಥಕ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಪರಪದಕ್ಕೆ ಆಧೀನವಾಗಿದೆ. ಉದಾ. ವೀರಸೇನಪುತ್ರ [=ವೀರಸೇನನ ಮಗ], ರಥಘೋಷ [=ರಥಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದ ಘೋಷ], ಅಸ್ಥಿಗತ [ಅಸ್ಥಿಗೆ ಹೋದ], ಮಹೀಸುಪ್ತ [=ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ].

5. "ದ್ವಿಗು" ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದವು ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕ ವಿಶೇಷಣವೇ. ಉದಾ. ತ್ರಿಗುಣ, ಚತುರ್ಯುಗೆ, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ, ಅಷ್ಟದಿಕ್ಕು, ಶತಮುಖ.

6. "ಅವ್ಯಯಿಭಾವ" ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದವು ಅವ್ಯಯ ಶಬ್ದವೇ, ಮತ್ತು ಪರಪದವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಲೋಪವಾಗುವ ನಪುಂಸಕ ಪ್ರತ್ಯಯವಾದ ಮ್‌ಕಾರ ಹೊಂದಿದ ನಾಮಪದವೇ. ಉದಾ.

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ [=ಪ್ರತಿ—ಅಕ್ಷ], ನಿರಂತರಂ [=ನಿರ್—ಅಂತರ], ಯಥೇಷ್ಟಂ [=ಯಥ—ಇಷ್ಟ].

II. ಆ ಆ ಸಮಾಸಗಳ ರೂಪದ ಪ್ರಕಾರ, ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಕರಣಕಾರರು ಕನ್ನಡ ಸಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ "ಲುಕ್ಸಮಾಸ, ಅಲುಕ್ಸಮಾಸ, ಗಮಕಸಮಾಸ, ಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸ"ವೆಂಬ 4 ವಿಧಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ:

1. "ಲುಕ್ಸಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ 2. ಅಲುಕ್ಸಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಪದವಾದ ಒಂದು ನಾಮಪದಕ್ಕಾಗಲಿ ಸರ್ವನಾಮಕ್ಕಾಗಲಿ ಪೂರ್ವಪದವಾದ ಒಂದು ನಾಮಪದವು ಷಷ್ಟಿ ವಿಭಕ್ತ್ಯರ್ಥಕ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಸಮಾಸವಾಗುವದು. ಆದರೆ ಲುಕ್ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆ ನಾಮಪದದ ಷಷ್ಟಿ ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯವು ಲುಪ್ತವಾಗಿದೆ, ಅಲುಕ್ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅದು ಲೋಪವಾಗದು. ಉದಾ.

ಲುಕ್ಸಮಾಸಕ್ಕೆ: ಜಾಲಿಮರ, ನಿಂಬಿಹಣ್ಣು, ಊರುಸುಬ್ಬಿ.

ಅಲುಕ್ಸಮಾಸಕ್ಕೆ: ಬೇವಿನ ಮರ, ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣು, ಊರಿನವರು.

3. ಗಮಕಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದವು ಸರ್ವನಾಮಕ, ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕ, ಗುಣವಾಚಕ, ದಿಗ್ವಾಚಕ, ಕೃದ್ವಾಚಕ ವಿಶೇಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು, ಮತ್ತು ಪರಪದವು ನಾಮಪದವಾದ ಅಥವಾ ಪ್ರಥಮಪುರುಷಾರ್ಥಕ ಸರ್ವನಾಮವಾದ ವಿಶೇಷ್ಯವೇ. ಉದಾ.

ಸರ್ವನಾಮಕ್ಕೆ: ಯಾವ ಮನುಷ್ಯ? ಈ ಮರ, ಅಂಥವ.

ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಕ್ಕೆ: ಎರಡು ಕೈಗಳು, ನಾಲ್ಕನೆ ದಿನ, ಆರನೆಯವ.

ಗುಣವಾಚಕಕ್ಕೆ: ಶುದ್ಧ ಮನಸ್ಸು, ಹಿರಿ ಮಗ, ಚಿಕ್ಕವ.

ದಿಗ್ವಾಚಕಕ್ಕೆ: ತೆಂಕಣ ದಿಕ್ಕು, ಮೇಗಣ ಪೇಟೆ, ಮೂಡಣವ.

ಕೃದ್ವಾಚಕಕ್ಕೆ: ಅಳುವ ಕೂಸು, ಹೋದ ವರುಷ, ಕಾಣದ ಆತ್ಮ; ಮಾಡುವವ, ಮಾಡಿದವ, ಮಾಡದವ.

4. ಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದವಾದ ನಾಮವಾಗಲಿ ಗುಣವಾಚಕವಾಗಲಿ ಪರಪದವು ಹೇಳುವ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿ ಕೊಡುವದು.

ಉದಾ. ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡು, ಭಯ ಪಡು, ಧೈರ್ಯಗೊಳ್ಳು, ಈಡಾಗು, ಅಡ್ಡ ಬೀಳು, ಸರಿ ಬೀಳು, ಝುಗಳಾಡು, ಅಗಲಾಡು.

49. ಶಬ್ದಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಸಂಧಿವಿಧಿಗಳು ಯಾವವು?

ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯ ತಕ್ಕಂಥ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಧಿಗಳು ಯಾವವಂದರೆ:

1. ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದವೂ ಪರಪದವೂ ಎರಡು ತತ್ಸಮ ಶಬ್ದಗಳು, ಅಥವಾ ಎರಡು ದೇಶಿ ಶಬ್ದಗಳು ಇದ್ದರೆ, "ಪೂರ್ಣಸಮಾಸ"ವೆಂದೆನ್ನಿಸುವದು; ಆದರೆ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಒಂದು ತತ್ಸಮ ಮತ್ತೊಂದು ದೇಶಿ ಅಥವಾ ತದ್ಭವ ಇದ್ದರೆ, "ಅರಿಸಮಾಸ"ವೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವದು. ಅಲುಕ್ಸಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಗಮಕಸಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಅರಿಸಮಾಸಕ್ಕೆ ದೋಷವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಲುಕ್ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪುರಾತನ ಕವಿಗಳು ಮುಂತಾದ ಬಲ್ಲವರ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಸಂದುವಳಿಯಾದ ಅರಿಸಮಾಸಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಮಾಡಲಾಗದು. ಉದಾ.

ಪೂರ್ಣಸಮಾಸಕ್ಕೆ— { ಗುರುವಾಕ್ಯ, ದೇಶಸಂಚಾರ, ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ.
ಬಾಯಿಮಾತು, ಕೈಕೆಲಸ, ನೆಲಮನೆ, ಕಣ್ಣುಬೇನೆ.

ಅರಿಸಮಾಸಕ್ಕೆ— { ಅರಸುಕುಮಾರ, ಕಲ್ಲುಮಂಟಪ, ಕೈವಶ.
ತಾಮ್ರಕೊಡ, ಮುಖತಾವರೆ, ಕುಲಕೇಡಿ.

2. ತತ್ಸಮ ಶಬ್ದಗಳ ಪೂರ್ಣಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಂಧಿವಿಧಿಗಳು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ 26—30ನೆ ಉತ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡು. ದೇಶಿ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ದೇಶಿ ಸಂಧಿವಿಧಿಗಳು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು. ಅವುಗಳೊಳಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದವುಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ 32—34ನೆ ಉತ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡು. ಅವುಗಳಲ್ಲದೆ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ವಿಶೇಷವಾದ ದೇಶಿ ಸಂಧಿವಿಧಿಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—

3. "ಇ, ಎ"ಕಾರಾಂತದ ಅಂಕಿತನಾಮಗಳಿಗೆ "ಅಪ್ಪ, ಅಣ್ಣ, ಅಯ್ಯ, ಅವ್ವ, ಅಕ್ಕ, ಅಮ್ಮ, ಅಜ್ಜಿ" ಎಂಬ ಬಂಧುವಾಚಕಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಮಾಸವಾದರೆ, ಪೂರ್ವಪದದ ಅಂತಾಕ್ಷರದ "ಇ, ಎ"

ಸ್ವರಕ್ಕೆ ಲೋಪ ಬರುವದು. ಉದಾ. [ಲಕ್ಷ್ಮಿ—ಅಪ್ಪ=] ಲಕ್ಷ್ಮಪ್ಪ, [ಮೀನಾಕ್ಷಿ—ಅಯ್ಯ=] ಮೀನಾಕ್ಷಯ್ಯ, [ತಿಮ್ಮಿ—ಅಕ್ಕ=] ತಿಮ್ಮಕ್ಕ, [ಗಂಗೆ—ಅವ್ವ=] ಗಂಗವ್ವ.

4. "ಇ, ಎ"ಕಾರಾಂತ ಪೂರ್ವಪದಗಳ "ಇ, ಎ"ಸ್ವರಗಳಿಗೆ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ದೀರ್ಘ ಬರುವದು; "ಉ"ಕಾರಾಂತಗಳ ಅನಿತ್ಯ "ಉ" ಸ್ವರಕ್ಕೆ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ "ಅ"ಸ್ವರಾದೇಶ ಬರುವದು. ಇದು ಅಲುಕ್ಸಮಾಸದ ಸಂಬಂಧ ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯವೆಂದು ತಿಳಿಯ ತಕ್ಕದ್ದು. ಉದಾ. ಕುರೀ ಹಾಲು [=ಕುರಿಯ ಹಾಲು], ಮಳೇ ನೀರು [=ಮಳೆಯ ನೀರು], ಬಾಳೇ ಗಿಡ, ಊರ ಭಾವಿ [=ಊರಿನ ಭಾವಿ], ಹಾಲ ಮರ [ಹಾಲಿನ ಮರ=], ನೀರ ನೆಲೆ.

5. ಹಳಗನ್ನಡದಿಂದ ಬಂದ ಹಲವು ಗಮಕಸಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದದ ಅಂತಾಕ್ಷರ ಲುಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಉದಾ. [ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು] ಬೀಸುಕಲ್ಲು, ವರೆಕಲ್ಲು, [ಅರಸು] ಅರಮನೆ, [ಒಳಗು] ಒಳಕೋಟೆ, [ಹೊರಗು] ಹೊರಮಗ್ಗಲು, [ತೆಂಗು] ತೆಂಘಾಳಿ. ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅಂತಾಕ್ಷರ ಲುಪ್ತವಾದ ಬಳಿಕ, ಅದರ ಹಿಂದೆ ಉಳಿದ ಉಪಾಂತಾಕ್ಷರಕ್ಕೂ ಪರಪದದ ಆದಿ ವ್ಯಂಜನಕ್ಕೂ ಪರಸವರ್ಣಾದೇಶ ಬಂದದೆ. ಅದರಿಂದ ಸ್ವರಾದಿಪರಪದಗಳ ಹಿಂದೆ ಪೂರ್ವಪದಾದಿಸ್ವರಕ್ಕೆ ದೀರ್ಘವು, ಮತ್ತು ವ್ಯಂಜನಾದಿಪರಪದಗಳೊಂದಿಗೆ ಪರಪದಾದಿವ್ಯಂಜನಕ್ಕೆ ದ್ವಿತ್ವವು ಬಂದದೆ. ಇವು ಮೊದಲಾದ ಹಳಗನ್ನಡದ ಸಂಧಿವಿಧಿಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಬರೆದ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ವಿವರ ತಿಳುಕೊಳ್ಳ ತಕ್ಕದ್ದು. [ಮುಂದು] ಮುಂಕಡೆ, ಮುಂಗಟ್ಟು=ಮುಕ್ಕಟ್ಟು, ಮುಂಗಾಲು, ಮುಂಗೈ, ಮುಂದಲೆ. [ಹಿಂದು] ಹಿಂಕಡೆ, ಹಿಂಗಟ್ಟು=ಹಿಕ್ಕಟ್ಟು, ಹಿಂಗಾಲು, ಹಿಂಭಾಗ. [ಒಂದು=ಒರ್] ಓರಾನೆ, ಒಕ್ಕಣ್ಣು, ಒತ್ತಟ್ಟು, ಒಪ್ಪತ್ತು, ಒಬ್ಬ. [ಎರಡು=ಇರ್] ಈರಾರು, ಇಕ್ಕಣ್ಣು, ಇನ್ನೂರು, ಇಪ್ಪತ್ತು, ಇಬ್ಬರು. [ಮೂರು=ಮುರ್] ಮುಕ್ಕುಪ್ಪಿ, ಮುಚ್ಚೋಟ್ಟು, ಮುಪ್ಪಾವು, ಮುವ್ವತ್ತು. [ನಾಲ್ಕು=ನಾಲ್] ನಾಲ್ವತ್ತು, ನಾಲ್ನೂ

ರು, ನಾಲ್ಮೊಗ, ನಾಲ್ವಡಿ, ನಾಲ್ವರು. [ಐದು = ಐ] ಐನೂರು, ಐಕಟ್ಟು, ಐಮೂಲೆ, ಐವರು. ಒಂಭತ್ತು [= ಒಂದು ಕಡಿಮೆ ಹತ್ತು], ಹನ್ನೊಂದು [= ಹತ್ತು—ಒಂದು]. ಕಣ್ಣೀರು [= ಕಣ್ಣು—ನೀರು], ತಣ್ಣೀರು [= ತಂಪು ನೀರು]. ಕೆನ್ನೆಲ [= ಕೆಂಪು ನೆಲ], ಕೆಂಜೋಳ, ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು, ಕೆಂದಳ [= ಕೆಂಪು ಸ್ಥಳ]. [ಹೆರ್ = ಹಿರಿ = ದೊಡ್ಡ] ಹೆಗ್ಗಡೆ, ಹೆಗ್ಗಣ, ಹೆಬ್ಬೆರಳು, ಹೆಬ್ಬುಲಿ. [ಅಡಿ—ಕೈ =] ಅಂಗೈ, ಅಂಗಾಲು.

6. ಲುಕ್ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದವಾದ ಅಭೇದಸಂಬಂಧಕ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಗಮಕಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದವಾದ ಸರ್ವನಾಮಕ, ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕ, ಗುಣವಾಚಕ, ದಿಗ್ವಾಚಕ, ಕೃದ್ವಾಚಕ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಗೆ (149—152ನೆ ಉತ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡು.) ಹಳಗನ್ನಡ ಪ್ರಯೋಗದ ಪ್ರಕಾರ "ಅನು, ಅಳು, ಅದು; ಅರು, ಅವು" ಎಂಬ ಅಚ್ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಪ್ರಯೋಗದ ಪ್ರಕಾರ "ಅವನು, ಅವಳು, ಅದು; ಅವರು, ಅವುಗಳು" ಎಂಬ ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷಾರ್ಥಕ ಸರ್ವನಾಮಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಅನುಬಂಧಿಸುವದರಿಂದ, ಉತ್ತರವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ವಿಶೇಷಣಾರ್ಥಕ ನಾಮಪದಗಳು ಆಗುವವು.

ಆದರಂತೆ ಕನ್ನಡ ಬಹು ವ್ರೀಹಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಅನುಬಂಧಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾ.

ಅಭೇದಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ:
ಊರಿನವನು, ಊರಿನವಳು, ಊರಿನದು;
ಊರಿನವರು, ಊರಿನವು[ಗಳು].
ನಮ್ಮವನು, ನಮ್ಮವಳು, ನಮ್ಮದು;
ನಮ್ಮವರು, ನಮ್ಮವು[ಗಳು].

ಸರ್ವನಾಮಕ್ಕೆ:
ಯಾವನು, ಯಾವಳು, ಯಾವದು;
ಯಾವರು (=ಯಾರು), ಯಾವವು[ಗಳು].
ಎಂಥವನು, ಎಂಥವಳು, ಎಂಥಾದು;
ಎಂಥವರು, ಎಂಥಾವು[ಗಳು].

ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಕ್ಕೆ:
ಮೂರನೆಯವನು, ಮೂರನೆಯವಳು, ಮೂರನೆದು;
ಮೂರನೆಯವರು, ಮೂರನೆಯವು[ಗಳು].

ಗುಣವಾಚಕಕ್ಕೆ: | ಸಣ್ಣವನು, ಸಣ್ಣವಳು, ಸಣ್ಣದು; ಸಣ್ಣವರು, ಸಣ್ಣವು [ಗಳು].

ದಿಗ್ವಾಚಕಕ್ಕೆ: | ತೆಂಕಣನು, ತೆಂಕಣಳು, ತೆಂಕಣದು.

ಕೃದ್ವಾಚಕಕ್ಕೆ: | ಮಾಡುವವನು, ಮಾಡುವವಳು, ಮಾಡುವದು; ಮಾಡುವವರು, ಮಾಡುವವುಗಳು. ಮಾಡಿದವನು, ಮಾಡಿದವಳು, ಮಾಡಿದ್ದು. ಮಾಡದವನು, ಮಾಡದವಳು, ಮಾಡದ್ದು.

ಬಹುವ್ರೀಹಿಗೆ: ಒಕ್ಕಣ್ಣನು, ಒಕ್ಕಣ್ಣಳು, ಒಕ್ಕಣ್ಣದು. } ಇತ್ಯಾದಿ.

7. ಮೇಲಿನ ವಿಧಿಗೆ ಕೆಲವು ಹಳಗನ್ನಡ ಪ್ರಯೋಗ ಗಮಗಳು ಅಪವಾದಗಳಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳೊಳಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯ ತಕ್ಕಂಥವುಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—[ಒಳ್ಳೆ] ಒಳ್ಳೇದು = ಒಳ್ಳೇತು = ಒಳ್ಳಿದು = ಒಳ್ಳಿತು. [ಕಿರಿ] ಕಿರಿದು. [ಹಿರಿ] ಹಿರಿಯದು = ಹಿರಿದು. [ಕರಿ] ಕರಿಯದು = ಕರಿದು. [ಬಿಳಿ] ಬಿಳಿದು = ಬಿಳಿದು = ಬಿಳುಪು. [ಎಳೆ] ಎಳೆದು. [ಹಳೆ] ಹಳೆಬನು, ಹಳೆಬರು, ಹಳೆದು = ಹಳೇದು. [ಹೊಸಿ = ಹೊಸ] ಹೊಸಬನು, ಹೊಸಬರು, ಹೊಸದು = ಹೊಸತು = ಹೊಸ್ತು.

8. ದೇಶಿಗುಣವಾಚಕಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕವು ಅವ್ಯಯಿಭಾವಿಗಳಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು. ಇಂಥವುಗಳಿಂದ ವಿಶೇಷಣಾರ್ಥಕ ನಾಮಪದಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸ ಬೇಕಾದರೆ, ಅವಕ್ಕೆ ಮೊದಲು "ಆದ" ಎಂಬ ಸಹಾಯಕೃದ್ವಾಚಿ ಅನುಬಂಧಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷಾರ್ಥಕ ಸರ್ವನಾಮಗಳನ್ನು ಸಮಾಸ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಉಂಟು. ಇದಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಉಕಾರಾಂತಗಳಿಗೆ ಲುಕ್ಸಮಾಸ ಬರುವದು. ಉದಾ.

[ಘುಟ್ಟಿ] ಘುಟ್ಟಿಯಾದವನು—ಇತ್ಯಾದಿ. [ಹೆಚ್ಚು] ಹೆಚ್ಚಾದವನು = ಹೆಚ್ಚಿನವನು—ಇತ್ಯಾದಿ. [ಕೆಂಪು] ಕೆಂಪಾದವನು = ಕೆಂಪಿನವನು.

9. ಸಂಸ್ಕೃತದ "ಅ"ಕಾರಾಂತ ಗುಣವಾಚಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವಿಶೇಷಣ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ "ನು, ಳು, ವು, ರು, ಗಳು" ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯ

ಗಳು ಹತ್ತುವವು. ಉದಾ. [ಸ್ಥಿರ] ಸ್ಥಿರನು, ಸ್ಥಿರಳು, ಸ್ಥಿರವು; ಸ್ಥಿರರು, ಸ್ಥಿರಗಳು.

ಶಬ್ದವಾಗರ್ಥಭೇದಗಳು. (Distinctions of words as Parts of Speech.)

50. ವಾಗರ್ಥಭೇದದಿಂದ ಶಬ್ದಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಧವು?

ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಕರಣಕಾರರು ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ "ನಾಮಪದ" (Noun), "ಕ್ರಿಯಾಪದ" (Verbs), "ಅವ್ಯಯಶಬ್ದ" (Indeclinables) ಎಂಬ 3 ಮುಖ್ಯ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಕಡಿಮೆ ಶಬ್ದವಿಧಗಳೆಲ್ಲ ಇವುಗಳ ಉಪವಿಶೇಷಗಳೆಂದೆಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ ಕ್ರಮದಿಂದ ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಪಡಕೊಳ್ಳುವ ಪದಗಳೆಲ್ಲಾ ನಾಮಪದಗಳೆಂದು, ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದಗಳೆಲ್ಲಾ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳೆಂದು, ಇವೆರಡು ಲಕ್ಷಣವಿಲ್ಲದ ಕಡಿಮೆ ಶಬ್ದಗಳೆಲ್ಲಾ ಅವ್ಯಯಶಬ್ದಗಳೆಂದು ತಿಳುಕೊಳ್ಳ ತಕ್ಕದ್ದು.

---

2. ನಾಮಪದಪ್ರಕರಣ. Second Chapter: Nouns.

ನಾಮನಿರ್ಣಯ. (Classification of Nouns.)

51. ನಾಮಪದವಂದರೇನು?

ಜೀವಾಜೀವ ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳ ಗುಣ ಕ್ರಿಯಾದಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ ಹೇಳುವ ಶಬ್ದಗಳೆಲ್ಲಾ "ನಾಮಪದ"ಗಳೆಂದೆನ್ನಿಸುವವು. ಅವುಗಳೊಳಗೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಂಥಾವು "ವಸ್ತುವಾಚಕ ನಾಮಗಳು" (Concrete Nouns) ಎಂದು, ಇವುಗಳ ಸ್ಥಿತಿ ಗುಣಕ್ರಿಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಂಥಾವು "ಭಾವವಾಚಕ ನಾಮಗಳು" (Abstract Nouns) ಎಂದು ವರ್ತಿಸುವವು. ವಸ್ತುವಾಚಕನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲವರು "ರೂಢನಾಮಗಳು" (Appellative Nouns), "ಅನ್ವರ್ಥನಾ-

ಮಗಳು" (Denominative Nouns), "ಅಂಕಿತನಾಮಗಳು" (Proper Names) ಎಂಬ 3 ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ, ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸುವದಕ್ಕೆ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ರೂಢಿಬಿದ್ದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹೆಸರುಗಳೇ ರೂಢನಾಮಗಳೆಂದು ವರ್ತಿಸುವವು. ಇವುಗಳೊಳಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಸ್ತುವನ್ನು ಅಲ್ಲಾ ಅದೇ ಬಗೆಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೇಳುವಂಥಾವು "ಸಂಘವಾಚಕ ನಾಮಗಳು" (Collective Nouns) ಎಂದೆನ್ನಿಸಿ ಕೊಂಬವು. ಅನ್ವರ್ಥನಾಮಗಳು ಅಂದರೆ ಆ ಆ ಮನುಷ್ಯರ ಉದ್ಯೋಗ ಗುಣಾದಿಗಳಿಗೆ ಅನುರೂಪಿಸಿದ ಹೆಸರುಗಳು. ಅಂಕಿತನಾಮಗಳು ಅಂದರೆ ಅದೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಾಮ ಧರಿಸುವಂಥ ಸಕಲ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವಸ್ತುವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವಿಶೇಷಿಸುವದಕ್ಕೆ ಅವವಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟ ಹೆಸರುಗಳೇ. ಉದಾ.

I. ವಸ್ತುವಾಚಕ ನಾಮಗಳು:

1. ರೂಢನಾಮಗಳು—ಮನುಷ್ಯ, ದೇಶ, ಪರ್ವತ, ನದಿ, ವೃಕ್ಷ; ಅರಸು, ಊರು, ಮನೆ, ಮಣ್ಣು, ಗಿಡ, ಹುಳ.
ಸಂಘವಾಚಕಗಳು—ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಕೆ, ಪರಿಶೆ, ಜೀವರಾಶಿ, ವನ.

2. ಅನ್ವರ್ಥನಾಮಗಳು—ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಚಿತ್ರಕಾರ, ಬುದ್ಧಿವಂತ, ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥ, ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥ, ರೋಗಿಷ್ಠ, ಬೋಧಕ, ಗಾಣಿಗ.

3. ಅಂಕಿತನಾಮಗಳು—ದೇವದಾಸ, ಸುಭದ್ರಿ, ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ, ಹಿಮಾಲಯ, ಗಂಗಾ, ಮುಂಬಾಯಿ, ಹೊಸಹಳ್ಳಿ.

II. ಭಾವವಾಚಕ ನಾಮಗಳು:

1. ಕ್ರಿಯಾವಾಚಕಗಳು—ಗಮನ, ನಾದ, ಆಟ, ನಂಬಿಕೆ.
2. ಸ್ಥಿತಿವಾಚಕಗಳು—ಶಾಂತಿ, ಭಯ, ಬಡತನ, ಮುಪ್ಪು.
3. ಗುಣವಾಚಕಗಳು—ಪ್ರಕಾಶ, ಭಾರ, ಗರ್ವ, ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆ.

ನಾಮಪದಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳು. (Properties of the Nouns.)

52. ನಾಮಗಳಿಗೆ ಬರುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಯಾವವು?

"ಲಿಂಗ" (Gender), "ಸಂಖ್ಯೆ" (Number), "ವಿಭಕ್ತಿ" (Case) ಎಂಬ 3 ವಿಧದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನಾಮಪದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಿಸುವದು ಉಂಟು.

ಲಿಂಗ. (Gender.)

53. ಲಿಂಗ ಎಷ್ಟು ವಿಧವು?

"ಪುಲ್ಲಿಂಗ" (Masculine), "ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ" (Feminine), "ನಪುಂಸಕ" (Neuter) ಎಂಬ 3 ವಿಧವು. ಪುಲ್ಲಿಂಗವೆಂದರೆ ಗಂಡು, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವೆಂದರೆ ಹೆಣ್ಣು, ನಪುಂಸಕವೆಂದರೆ ಗಂಡಲ್ಲ ಹೆಣ್ಣಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹ್ಯಾಗಂದರೆ ಜ್ಞಾನಜೀವಿಗಳೊಳಗೆ ಪುರುಷರನ್ನು ಹೇಳುವ ನಾಮಪದಗಳಿಗೆ ಪುಲ್ಲಿಂಗವೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಹೇಳುವ ನಾಮಪದಗಳಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವೂ, ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಕಡಿಮೆ ಎಲ್ಲಾ ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳ ಗುಣ ಕ್ರಿಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ಹೇಳುವ ನಾಮಪದಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ ಬರುವದು.

54. ಈ ವಿಧಿಗೆ ಅಪವಾದಗಳು (Exceptions) ಯಾವವು?

1. ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಗ್ರಹಗಳು, ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ನಕ್ಷತ್ರಲೋಕಗಳು ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಅವುಗಳ ಹೆಸರುಗಳಿಗೆ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಬರುವದು; ಯಾಕಂದರೆ ಕನ್ನಡ ಹಿರಿಯರು ಅವುಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳೆಂದು ಆರಾಧಿಸಿದರು. ಅದೇ ಕಾರಣದಿಂದ—ಕೂರ್ಮ, ವರಹ, ವೃಷಭ (=ಬಸವ) ಮೊದಲಾದ ನಪುಂಸಕ ನಾಮಗಳಿಗೆ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಬರುವದು.
2. "ಶಿಶು, ಕೂಸು, ಮಗು, ಆಳು" ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳು ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ್ಯೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನವು ಇನ್ನು

ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಆ ನಾಮಗಳಿಗೆ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಕಾರಣದಿಂದ "ದೇವತೆ, ಹೆಂಡತಿ, ತೊತ್ತು"ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಸ್ತ್ರೀವಾಚಕಗಳಿಗೆ ಅಸಹ್ಯ ವೃತ್ತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ ಬರುವದು.

3. "ಜನ"ವೆಂಬ ನಾಮಪದಕ್ಕೆ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗವು, ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗವು ಬರುವದು. ಉದಾ. ಬಹು ಜನ ಕೂಡಿತು. ಬಹಳ ಜನರು ಬಂದರು. "ಸಜ್ಜನ, ದುರ್ಜನ" ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿಯೂ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಬರುವದು.

ಸಂಖ್ಯೆ. (Number.)

55. ನಾಮಪದಗಳಿಗೆ ಬರುವ ಸಂಖ್ಯಾವಿಶೇಷಗಳು ಎಷ್ಟು?

"ಏಕವಚನ" (Singular), "ಬಹುವಚನ" (Plural) ಎಂಬ 2 ವಿಧವು. ಏಕವಚನವು ಏಕ ವಸ್ತುವನ್ನು, ಬಹುವಚನವು ಬಹು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವದು.

56. ಏಕವಚನವನ್ನೂ ಬಹುವಚನವನ್ನೂ ವಿಶೇಷಿಸುವದು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಈ ವಿಷಯದ ವಿಧಿಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—

1. ನಾಮಪದಗಳ ಬರೆ ಪ್ರಕೃತಿರೂಪವು ಏಕತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವದು. "ಅ"ಕಾರಾಂತ ಪುರುಷವಾಚಕಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಸೂಚಕ "ಅನು"ಅಚ್ಪ್ರತ್ಯಯವೂ, ಅವುಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ತ್ರೀವಾಚಕಗಳಿಗೆ "ಅಳು" ಅಚ್ಪ್ರತ್ಯಯವೂ ಹತ್ತುವದು.

2. ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ "ಅ"ಕಾರಾಂತ ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀವಾಚಕಗಳಿಗೆ "ಅರು" ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬರುವದು. ನಪುಂಸಕ "ಅ"ಕಾರಾಂತಗಳಿಗೂ, ಪುಂಸ್ತ್ರೀನಪುಂಸಕ "ಇ, ಎ, ಉ, ಋ"ಕಾರಾಂತಗಳಿಗೂ "ಗಳು" ಪ್ರತ್ಯಯ ಹತ್ತುವದು.

ಈ ವಿಧಿಗಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಬರದ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡ ತಕ್ಕದ್ದು.

57. ಈ ವಿಧಿಗೆ ಅಪವಾದಗಳು ಯಾವವು?

1. "ಸ್ತ್ರೀ, ಅತ್ತೆ, ಸೊಸೆ, ಹುಡುಗಿ, ಮುದುಕಿ, ತಂಗಿ, ಬೀಗತಿ, ತೊತ್ತು [=ತೊತ್ತಿ], ಸೂಳೆ" ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು "ಇ, ಎ"ಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀವಾಚಕಗಳಿಗೆ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ "ಅರು" ಪ್ರತ್ಯಯ ಹತ್ತುವದು. ಉದಾ. ಸ್ತ್ರೀ—ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಅತ್ತೆ—ಅತ್ತೆಯರು. ಅದರಂತೆ ಕೆಲವು "ಇ"ಕಾರಾಂತ ಪುರುಷವಾಚಕಗಳಿಗೆ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ "ಅರು" ಪ್ರತ್ಯಯ ಹತ್ತಿಸುವದು ಉಂಟು. ಉದಾ. ಧನಿ—ಧನಿಯರು.
2. "ಅಪ್ಪ, ಅಣ್ಣ, ತಮ್ಮ, ಅವ್ವ, ಅಮ್ಮ, ಅಕ್ಕ, ಮಾವ, ಭಾವ" ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಬಂಧುವಾಚಕಗಳಿಗೆ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ಹಳಗನ್ನಡ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ "ಅಂದಿರು"ಎಂಬದು, ಹೊಸಕನ್ನಡ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ "ಗಳು" ಎಂಬದು ಹತ್ತುವದು. ಉದಾ. ಅಪ್ಪಂದಿರು=ಅಪ್ಪಗಳು, ತಮ್ಮಂದಿರು=ತಮ್ಮಗಳು; ಗಂಡ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಗಂಡಂದಿರು, ಗಂಡರು ಎಂಬ 2 ರೂಪಗಳು ಬರುವವು.
3. ಇನ್ನು ಅಪವಾದಗಳಾದ ಬಹುವಚನದ ರೂಪಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—
[ಮಗನು, ಮಗಳು, ಮಗು=] ಮಕ್ಕಳು, [ಹೆಂಡತಿ] ಹೆಂಡರು, [ಗಂಡಸು] ಗಂಡಸರು=ಗಂಡಸುಗಳು, [ಹೆಂಗಸು] ಹೆಂಗಸರು=ಹೆಂಗಸುಗಳು, [ಅರಸ=ಅರಸು] ಅರಸರು=ಅರಸುಗಳು=ಅರಸರುಗಳು, [ಜನ] ಜನರು=ಜನಗಳು.
4. "ಅವ್ವ, ಅಮ್ಮ, ಅಕ್ಕ" ಎಂಬವು "ಅ"ಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀವಾಚಕಗಳು ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ "ಅಳು" ಪ್ರತ್ಯಯವಲ್ಲಾ, "ಅನು" ಪ್ರತ್ಯಯ ಹತ್ತುವದು. ಅದು ಕಾರಣ ಇವುಗಳಿಗೂ "ಅಪ್ಪ, ಅಣ್ಣ, ತಮ್ಮ, ಮಾವ, ಭಾವ, ಅಯ್ಯ" ಎಂಬವುಗಳಿಗೂ, ಸನ್ಮಾನಿಸುವ ಪೂಜಾರ್ಥದಲ್ಲಿ "ಅವರು" ಎಂ

ಬದನ್ನು ಶೇರಿಸುವದರಿಂದ "ಅಪ್ಪನವರು, ಅವ್ವನವರು, ಅಣ್ಣನವರು, ಅಕ್ಕನವರು, ಅಯ್ಯನವರು" ಮೊದಲಾದ ಪೂಜಾರ್ಥಕ ರೂಪಗಳು ಆಗುವವು.

ವಿಭಕ್ತಿಗಳು. (Cases.)

58. ವಿಭಕ್ತಿಯೆಂದರೇನು?

ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾಮಪದಗಳು ಹೇಳುವ ನಾನಾ ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಆ ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸುವ ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ನಾಮಪದಗಳ ತುದಿಗೆ ಶೇರುವವು. ಅಂಥ ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯ ಹೊಂದಿದ ನಾಮಪದಸ್ವರೂಪಗಳಿಗೆ ವಿಭಕ್ತಿಗಳೆಂಬ ಹೆಸರು.

59. ಅಂಥ ವಿಭಕ್ತಿಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು?

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತ ವಿಭಕ್ತಿಗಳು ಇರುವದರಿಂದ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಕರಣ ರಚಿಸಿದ ವ್ಯಾಕರಣಕರ್ತರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ 7 ವಿಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಆ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಅಂಕಾಸಂಜ್ಞೆ, ಕಾರಕಾರ್ಥಸಂಜ್ಞೆಗಳಾದ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟರು, ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—

ಅಂಕಾಸಂಜ್ಞೆ.	ಕಾರಕಾರ್ಥಸಂಜ್ಞೆ.		ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯು.
ಪ್ರಥಮೆ	ಕರ್ತೃವಿಭಕ್ತಿ	Nominative	ಉ
	ಸಂಬೋಧನ	Vocative	ಎ (ಏ)
ದ್ವಿತೀಯೆ	ಕರ್ಮವಿಭಕ್ತಿ	Accusative	ಅನ್ನು
ತ್ರಿತೀಯೆ	ಕರಣವಿಭಕ್ತಿ	Instrumental	ಇಂದ
ಚತುರ್ಥಿ	ಸಂಪ್ರದಾನವಿಭಕ್ತಿ	Dative	ಇಗೆ (ಗೆ, ಕ್ಕೆ)
ಪಂಚಮಿ	ಅಪಾದಾನವಿಭಕ್ತಿ	Ablative	ದೆಶೆಯಿಂದ
ಷಷ್ಟಿ	ಸಂಬಂಧವಿಭಕ್ತಿ	Genitive	ಅ
ಸಪ್ತಮಿ	ಅಧಿಕರಣವಿಭಕ್ತಿ	Locative	ಅಲ್ಲಿ

ಕನ್ನಡ ವಿಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ, ಕಾಣಿಸುವದೇನಂದರೆ—ಅಪಾದಾನವಿಭಕ್ತಿಯು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ "ದೇಶೆಯಿಂದ" ಎಂಬದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಿಭಕ್ತಿ ಅಲ್ಲ, "ದೆಶೆ" ಎಂಬ ನಾಮಪದದ ತ್ರಿತೀಯೆ ರೂಪವಾಗಿದೆ. ಯಾಕಂದರೆ ಅಪಾದಾನ ಕಾರಕಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತ್ರಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು. ಅದು ಕಾರಣ ಮುಂದೆ ಬರೆದ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪಮಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ "ಅಪಾದಾನ"ವೆಂಬ ಪಂಚಮಿ ವಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಶೇರಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

(ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಆ ಆ ವಿಭಕ್ತಿಗಳು ಹೇಳುವ ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳ ವಿವರವನ್ನು ಮುಂದೆ 132—138ನೆ ಉತ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡು.)

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ತ್ರಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ "ಮೂಲವಿಭಕ್ತಿ" ಎಂದು, ಚತುರ್ಥವಿಭಕ್ತಿಗೆ "ಸಂಪ್ರಯೋಗವಿಭಕ್ತಿ" ಎಂದು ಅನ್ನ ತಕ್ಕದ್ದು.

60. ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ನಾಮಪದಗಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಶೇರುವದು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಈ ವಿಷಯದ ಸಂಧಿವಿಧಿಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—

1. ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯಗಳು "ಅ"ಕಾರಾಂತ ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀ ವಾಚಕಗಳಲ್ಲಿ "ಅನು, ಅಳು" ಎಂಬ ಅಚ್ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಮೇಲೆ ಬರುವವು. ಕಡಿಮೆ ಎಲ್ಲಾ ನಾಮಪದಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ರೂಪದ ಮೇಲೆ ಹತ್ತುವವು.

2. "ಅನು, ಅಳು" ಎಂಬ ಅಚ್ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ "ಉ" ಸ್ವರಕ್ಕೂ, "ಉ" ಕಾರಾಂತ ದೇಶಿ ಶಬ್ದಗಳ "ಉ" ಸ್ವರಕ್ಕೂ ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಪರವಾಗುವಲ್ಲಿ ಲೋಪ ಬರುವದು. "ಇ, ಎ"ಕಾರಾಂತಗಳ ಮುಂದೆ ಪ್ರಕೃತಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೂ ನಡುವಿನಲ್ಲಿ "ಯ್" ಆಗಮ ಬರುವದು. ನಪುಂಸಕ "ಅ"ಕಾರಾಂತಗಳ ಮುಂದೆಯೂ ನಿತ್ಯ "ಉ, ಋ"ಕಾರಾಂತಗಳ ಮುಂದೆಯೂ ಕರ್ತೃ, ಸಂಬೋಧನ, ಕರ್ಮವಿಭಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ "ವ್" ಆಗಮ ಬರುವದು; ತ್ರಿತೀಯೆ, ಷಷ್ಟಿ, ಸಪ್ತಮಿವಿಭಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಪುಂಸಕ "ಅ"ಕಾರಾಂತಗಳ ಮುಂದೆ "ದ್" ಆಗಮವು, ನಿತ್ಯ "ಉ, ಋ"ಕಾರಾಂತಗಳ ಮುಂದೆ

"ಇನ್" ಆಗಮವು ಬರುವದು. ಚತುರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ನಪುಂಸಕ "ಅ" ಕಾರಾಂತಗಳ ಮುಂದೆ "ಕ್ಕೆ" ಪ್ರತ್ಯಯ ಬರುವದು.

3. ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಎಲ್ಲ ನಾಮಪದಗಳ ಬಹುವಚನದ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಮೇಲೆ ಬರುವವು. ಈ ವಿಧಿಗಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಬರದ ವಿಭಕ್ತಿಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡತಕ್ಕದ್ದು.

ನಾಮಪದಗಳ

	ವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಸಂಜ್ಞೆಗಳು.	ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು	ಅಕಾರಾಂತ ಪುಲ್ಲಿಂಗ. ಸೇವಕ.	ಅಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ. ಸೇವಕ.
ಏಕವಚನ.	ಪ್ರ. ಕರ್ತೃವಿಭಕ್ತಿ	ಉ	ಸೇವಕನು	ಸೇವಕಳು
	ಸಂಬೋಧನ	ಎ (ಏ)	ಸೇವಕನೇ	ಸೇವಕಳೇ
	ದ್ವಿ. ಕರ್ಮವಿಭಕ್ತಿ	ಅನ್ನು	ಸೇವಕನನ್ನು	ಸೇವಕಳನ್ನು
	ತ್ರಿ. ಕರಣವಿಭಕ್ತಿ	ಇಂದ	ಸೇವಕನಿಂದ	ಸೇವಕಳಿಂದ
	ಚ. ಸಂಪ್ರದಾನವಿಭಕ್ತಿ	ಇಗೆ(ಗೆ), ಕ್ಕೆ	ಸೇವಕನಿಗೆ	ಸೇವಕಳಿಗೆ
	ಷ. ಸಂಬಂಧವಿಭಕ್ತಿ	ಅ	ಸೇವಕನ	ಸೇವಕಳ
	ಸ. ಅಧಿಕರಣವಿಭಕ್ತಿ	ಅಲ್ಲಿ	ಸೇವಕನಲ್ಲಿ	ಸೇವಕಳಲ್ಲಿ
ಬಹುವಚನ.	ಪ್ರ. ಕರ್ತೃವಿಭಕ್ತಿ	ಉ	ಸೇವಕರು	
	ಸಂಬೋಧನ	ಎ (ಏ)	ಸೇವಕರೇ	
	ದ್ವಿ. ಕರ್ಮವಿಭಕ್ತಿ	ಅನ್ನು	ಸೇವಕರನ್ನು	
	ತ್ರಿ. ಕರಣವಿಭಕ್ತಿ	ಇಂದ	ಸೇವಕರಿಂದ	
	ಚ. ಸಂಪ್ರದಾನವಿಭಕ್ತಿ	ಇಗೆ	ಸೇವಕರಿಗೆ	
	ಷ. ಸಂಬಂಧವಿಭಕ್ತಿ	ಅ	ಸೇವಕರ	
	ಸ. ಅಧಿಕರಣವಿಭಕ್ತಿ	ಅಲ್ಲಿ	ಸೇವಕರಲ್ಲಿ	

ವಿಭಕ್ತಿರೂಪಮಾಲೆ. (Declensions.)

ಗಳು.	ಇ, ಎ, ಐ ಕಾರಾಂತಗಳು.	ಉಕಾರಾಂತಗಳು.	
ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ.	ಪು. ಸ್ತ್ರೀ. ನಪುಂ.	ನಿತ್ಯ ಉಕಾರಾಂತ.	ಅನಿತ್ಯ ಉಕಾರಾಂತ.
ಮರ.	ಕುರಿ.	ಗುರು.	ಊರು.
ಮರವು	ಕುರಿಯು	ಗುರುವು	ಊರು
ಮರವೇ	ಕುರಿಯೇ	ಗುರುವೇ	ಊರೇ
ಮರವನ್ನು	ಕುರಿಯನ್ನು	ಗುರುವನ್ನು	ಊರನ್ನು
ಮರದಿಂದ	ಕುರಿಯಿಂದ	ಗುರುವಿನಿಂದ	ಊರಿನಿಂದ, ಊರಿಂದ
ಮರಕ್ಕೆ	ಕುರಿಗೆ	ಗುರುವಿಗೆ	ಊರಿಗೆ
ಮರದ	ಕುರಿಯ	ಗುರುವಿನ	ಊರಿನ, ಊರ
ಮರದಲ್ಲಿ	ಕುರಿಯಲ್ಲಿ	ಗುರುವಿನಲ್ಲಿ	ಊರಿನಲ್ಲಿ, ಊರಲ್ಲಿ
ಮರಗಳು	ಕುರಿಗಳು	ಗುರುಗಳು	ಊರುಗಳು
ಮರಗಳೇ	ಕುರಿಗಳೇ	ಗುರುಗಳೇ	ಊರುಗಳೇ
ಮರಗಳನ್ನು	ಕುರಿಗಳನ್ನು	ಗುರುಗಳನ್ನು	ಊರುಗಳನ್ನು
ಮರಗಳಿಂದ	ಕುರಿಗಳಿಂದ	ಗುರುಗಳಿಂದ	ಊರುಗಳಿಂದ
ಮರಗಳಿಗೆ	ಕುರಿಗಳಿಗೆ	ಗುರುಗಳಿಗೆ	ಊರುಗಳಿಗೆ
ಮರಗಳ	ಕುರಿಗಳ	ಗುರುಗಳ	ಊರುಗಳ
ಮರಗಳಲ್ಲಿ	ಕುರಿಗಳಲ್ಲಿ	ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ	ಊರುಗಳಲ್ಲಿ

61. ಹಿಂದೆ ಬರೆದ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ ರೂಪಗಳು ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಬೇರೆ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು ಉಂಟೋ?

ಹಳೆಗನ್ನಡ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದಲೂ ಜನರ ಶಿಥಿಲ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದಲೂ ಈಗಿನ ಕನ್ನಡ ಜನರಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ವರ್ತಿಸುವ ರೂಪಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—

1. ಏಕವಚನದ ಪ್ರಥಮೆ ವಿಭಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿರೂಪವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು ಬಹಳ ಉಂಟು. ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವು ಅದರಿಂದ ಅಳಿಯದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ದೋಷವಿಲ್ಲ.

2. ಸಂಬೋಧನದಲ್ಲಿ ಸಹ ಜನರು ಬಹಳವಾಗಿ ಬರೀ ಪ್ರಕೃತಿರೂಪವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅಂತ ಸ್ವರಕ್ಕೆ ದೀರ್ಘ ಕೊಡುವದು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರವರ್ತನೆ ಉಂಟು. ಉದಾ. ಎಲೇ, ಸೇವಕಾ, ಮರಾ, ಕುರೀ, ತಂದೇ, ಗುರೂ.
ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ "ಇರಾ" ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಹತ್ತಿಸುವದು ಹಳೆಗನ್ನಡ ಪ್ರಯೋಗ ಉಂಟು. ಉದಾ. ತಂದೆಗಳಿರಾ, ಗುರುಗಳಿರಾ.

3. ಸಂಪೂರ್ಣ ದ್ವಿತೀಯರೂಪಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಇನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ರೂಪಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—ನಪುಂಸಕ "ಅ"ಕಾರಾಂತ, "ಇ, ಎ"ಕಾರಾಂತ, ಅನಿತ್ಯ "ಉ"ಕಾರಾಂತ ನಾಮಪದಗಳ ಪ್ರಕೃತಿರೂಪವು ಏಕವಚನದ ದ್ವಿತೀಯವಿಭಕ್ತಿಯ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು. ವಾಕ್ಯದ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಅಡ್ಡಿ ಆಗದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ದೋಷವಿಲ್ಲ. "ಅ" ಪ್ರತ್ಯಯವುಳ್ಳ "ಅಭೇದನ ದ್ವಿತೀಯೆ" ಎಂಬ ರೂಪವನ್ನು ಕವೀಶ್ವರರು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರು; ಯಾಕಂದರೆ ಅದರಿಂದ ರಚನೆಯು ಸರಳವಾಗುವದು. ಉದಾ. ಸೇವಕನ, ಮರವ, ಕುರಿಯ, ಗುರುವ, ಊರ, ಸೇವಕರ, ಮರಗಳ.
ಇವುಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಜನರ ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸು

ವ ರೂಪಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—ಸೇವಕನ್ನ, ಮರನ್ನ, ಕುರಿಯನ್ನ, ಗುರುವಿನ್ನ, ಊರಿನ್ನ; ಸೇವಕರನ್ನ, ಮರಗಳನ್ನ—ಇತ್ಯಾದಿ.

4. ಸಪ್ತಮಿವಿಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರತ್ಯಯವಾದ "ಅಲ್ಲಿ" ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಹಳೆಗನ್ನಡ ಪ್ರಯೋಗದ "ಒಳು" ಎಂಬದು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ್ಯಪ್ರಯೋಗದ "ಆಗೆ [= ಒಳಗೆ]" ಎಂಬದು ವಿಕಲ್ಪದಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು. ಉದಾ. [ಮನೆಯಲ್ಲಿ =] ಮನೆಯೊಳು, ಮನೆಯಾಗೆ.

5. "ಅಲ್ಲಿ" ಎಂಬದಕ್ಕೆ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ಇನ್ನು ತ್ರಿತೀಯೆ, ಚತುರ್ಥಿ, ಷಷ್ಟಿ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಅನುಬಂಧವಾಗುವವು. ಉದಾ. ಮನೆಯಲ್ಲಿಂದ, ಮನೆಯಲ್ಲಿಗೆ, ಮನೆಯಲ್ಲಿಯ.

---

3. ಸರ್ವನಾಮಪ್ರಕರಣ. **Third Chapter: Pronouns.**

62. ಸರ್ವನಾಮವಂದರೇನು?

ನಾಮಪದಗಳ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಪದಗಳು "ಸರ್ವನಾಮ"ಗಳೆಂದು ವರ್ತಿಸುವವು. ಸರ್ವನಾಮಗಳು ವಸ್ತುಗಳ ನಾಮಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ, ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳ ಗುಣ ಸಂಖ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ ಅಷ್ಟೆ.

63. ಸರ್ವನಾಮಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಧವು?

"ಪುರುಷಾರ್ಥಕ" (Personal), "ಆತ್ಮಾರ್ಥಕ" (Reflexive), "ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ" (Interrogative), "ನಿದರ್ಶಕ" (Demonstrative) ಎಂಬ 4 ವಿಧವು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಇನ್ನು ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕ, ಪರಿಮಾಣವಾಚಕ, ಸಾಮಾನ್ಯಾರ್ಥಕ, ಸಮಾಸ ಸರ್ವನಾಮಗಳು ಸಂಬಂಧವಾಗಿವೆ.

64. ಪುರುಷಾರ್ಥಕ ಸರ್ವನಾಮಗಳು ಯಾವವು?

ಅವು "ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ" (1st person), "ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ" (2nd person), "ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ" (3rd person) ಎಂಬ 3 ಪುರುಷಾ

ರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಂಥಾವು. ಇವುಗಳ ವಿವರವು ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುವ ಇಬ್ಬರೊಳಗೆ ಯಾವನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೋ, ಅವನೆ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ. ಇವನು ಯಾವನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೋ, ಆ ಎರಡನೆಯವನು ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ. ಇವರಿಬ್ಬರು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಯಾವನ ವಿಷಯ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೋ, ಆ ಮೂರನೆಯವನು ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷವೆಂದು ವರ್ಣಿಸುವದು. ಉದಾ.

	ಏಕವಚನ:	ಬಹುವಚನ:
ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ:	ನಾನು	ನಾವು
ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ:	ನೀನು	ನೀವು
ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ:	ಪುಂ.—ಅವನು ಸ್ತ್ರೀ.—ಅವಳು	ಅವರು
	ನಪುಂ.—ಅದು	[ಅವು = ಅವುಗಳು]

65. ಆತ್ಮಾರ್ಥಕ ಸರ್ವನಾಮ ಯಾವದು?

ಏಕವಚನ "ತಾನು", ಬಹುವಚನ "ತಾವು". ಇವು ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷದ ಲಿಂಗತ್ರಯದ ಆತ್ಮಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು.

66. ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ, ನಿದರ್ಶಕ ಸರ್ವನಾಮುಗಳು ಯಾವವು?

ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಸರ್ವನಾಮಗಳು ವಸ್ತುಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಬಗೆಯನ್ನು ಕೇಳುವಂಥ 2 ವಿಧವು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ನಿದರ್ಶಕ ಸರ್ವನಾಮಗಳು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದೂರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಅವುಗಳ ಬಗೆಯನ್ನಾಗಲಿ ತೋರಿಸಿ ಸೂಚಿಸುವವು. ಅವಕ್ಕೂ ಇವಕ್ಕೂ ಗಮಕಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ "ಸಂಕ್ಷೇಪ ಸ್ವರೂಪವು" ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ "ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವರೂಪವು" ಉಂಟು. ಅವು ಹ್ಯಾಗಂದರೆ:

ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಸರ್ವನಾಮಗಳು	ಸಂಕ್ಷೇಪ ಸ್ವರೂಪ	ಸಂಪೂರ್ಣಸ್ವರೂಪ
ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೇಳುವಂಥಾವು:	ಯಾವ [=ದಾವ]	ಯಾವನು, ಯಾವಳು, ಯಾವದು; ಯಾವರು, ಯಾವವು[ಗಳು].
ಬಗೆ ಕೇಳುವಂಥಾವು:	ಎಂಥ	ಎಂಥವನು, ಎಂಥವಳು, ಎಂಥಾದು; ಎಂಥವರು, ಎಂಥವು[ಗಳು].
ನಿದರ್ಶಕ ಸರ್ವನಾಮಗಳು		
ವ್ಯಕ್ತಿ ತೋರಿಸುವಂಥಾವು:		
ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ (proximate)	ಈ[ಇವ]	ಇವನು, ಇವಳು, ಇದು; ಇವರು, ಇವು[ಗಳು].
ದೂರದಲ್ಲಿ (remote)	ಆ[ಅವ]	ಅವನು, ಅವಳು, ಅದು; ಅವರು, ಅವು[ಗಳು].
ಬಗೆ ತೋರಿಸುವಂಥಾವು:		
ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ (proximate)	ಇಂಥ	ಇಂಥವನು, ಇಂಥವಳು, ಇಂಥಾದು; ಇಂಥವರು, ಇಂಥವು[ಗಳು].
ದೂರದಲ್ಲಿ (remote)	ಅಂಥ	ಅಂಥವನು, ಅಂಥವಳು, ಅಂಥಾದು; ಅಂಥವರು, ಅಂಥವು[ಗಳು].

ಇವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು "ಯಾರು, ಏನು" ಎಂಬಿವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಅಲ್ಲಾ, ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೇಳುವಂಥ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಸರ್ವನಾಮಗಳು ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುವವು. ಹಾಗೂ ಮಾನ ಕೊಡುವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ "ಇವನು, ಇವಳು" ಮತ್ತು "ಅವನು, ಅವಳು" ಎಂಬವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ "ಈತನು, ಈಕೆ" ಮತ್ತು "ಆತನು, ಆಕೆ" ಎಂಬಿವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಉಂಟು.

67. ಸರ್ವನಾಮಗಳ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪಗಳು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಇವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ತಿಳುಕೊಳ್ಳ ತಕ್ಕದ್ದು.

ಸರ್ವನಾಮಗಳ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪಮಾಲೆ.

	ಉತ್ತಮಪುರುಷಾರ್ಥಕ.		ಪುಂಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ.			ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ.		ಅವ್ಯಕ್ತಾರ್ಥಕ.	
	ಏಕವ.	ಬಹುವ.	ಏಕವಚನ.		ಬಹುವ.	ಏಕವ.	ಬಹುವ.	ಪುಂಸ್ತ್ರೀ.	ನಪುಂ.
ಪ್ರ.	ನಾನು	ನಾವು	ಅವನು	ಅವಳು	ಅವರು	ಅದು	ಅವು[ಗಳು]	ಯಾರು	ಏನು
ದ್ವಿ.	ನನ್ನನ್ನು	ನಮ್ಮನ್ನು	ಅವನನ್ನು	ಅವಳನ್ನು	ಅವರನ್ನು	ಅದನ್ನು	ಅವುಗಳನ್ನು	ಯಾರನ್ನು	ಏನನ್ನು
ತ್ರಿ.	ನನ್ನಿಂದ	ನಮ್ಮಿಂದ	ಅವನಿಂದ	ಅವಳಿಂದ	ಅವರಿಂದ	ಅದರಿಂದ	ಅವುಗಳಿಂದ	ಯಾರಿಂದ	ಯಾತರಿಂದ
ಚ.	ನನಗೆ	ನಮಗೆ	ಅವನಿಗೆ	ಅವಳಿಗೆ	ಅವರಿಗೆ	ಅದಕ್ಕೆ	ಅವುಗಳಿಗೆ	ಯಾರಿಗೆ	ಯಾತಕ್ಕೆ
ಷ.	ನನ್ನ	ನಮ್ಮ	ಅವನ	ಅವಳ	ಅವರ	ಅದರ	ಅವುಗಳ	ಯಾರ	ಯಾತರ
ಸ.	ನನ್ನಲ್ಲಿ	ನಮ್ಮಲ್ಲಿ	ಅವನಲ್ಲಿ	ಅವಳಲ್ಲಿ	ಅವರಲ್ಲಿ	ಅದರಲ್ಲಿ	ಅವುಗಳಲ್ಲಿ	ಯಾರಲ್ಲಿ	ಯಾತರಲ್ಲಿ
ಇತ್ಯಾದಿ	ನೀನು	ನೀವು	ಇವನು	ಇವಳು	ಇವರು	ಇದು	ಇವು[ಗಳು]		
	ತಾನು	ತಾವು	ಯಾವನು	ಯಾವಳು	ಯಾವರು	ಯಾವದು	ಯಾವವು[ಗಳು]		

"ಈತ, ಆತ" ಎಂಬವುಗಳಿಗೆ "ಅ"ಕಾರಾಂತ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ನಾಮಪದಗಳ ಪ್ರಕಾರ, ಮತ್ತು "ಈಕೆ, ಆಕೆ" ಎಂಬವುಗಳಿಗೆ "ಎ"ಕಾರಾಂತ ನಾಮಪದಗಳ ಪ್ರಕಾರ, ವಿಭಕ್ತಿಗಳಾಗುವವು.

68. ಸಂಖ್ಯಾ ಪರಿಮಾಣವಾಚಕಗಳು ಯಾವವು?

ಒಂದು [ಒಬ್ಬ], ಎರಡು, ಮೂರು ಮುಂತಾದ ಅಂಕೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳು "ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಗಳು" (Cardinal Numbers) ಎಂದು ವರ್ತಿಸುವವು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಪೂರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ "ನೆ" ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯ ಹತ್ತಿಸುವದರಿಂದ, ಒಂದನೆ, ಎರಡನೆ, ಮೂರನೆ ಮೊದಲಾದ "ಸಂಖ್ಯಾಪೂರಣಗಳು" (Ordinal Numbers) ಆಗುವವು. ಆದರೆ "ಎಷ್ಟು, ಇಷ್ಟು, ಅಷ್ಟು, ಬಹಳ, ಸ್ವಲ್ಪ, ಕೆಲವು, ಹಲವು, ಎಲ್ಲ, ಅನೇಕ, ಸಕಲ, ಸಮಸ್ತ, ಯಾವತ್ತು" ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಗಳು ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ವಿಶೇಷಿಸದೆ, ಅವುಗಳ ಪರಿಮಾಣ ಮಾತ್ರ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳುವ ಕಾರಣ, "ಪರಿಮಾಣವಾಚಕಗಳು" (Quantitative Adnouns) ಎಂದು, ಅಥವಾ "ಅವಿಶೇಷ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು" (Aggregate Numbers) ಎಂದೆನ್ನಿಸಿ ಕೊಂಬವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ "ಎಷ್ಟು" ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥವೂ, "ಇಷ್ಟು, ಅಷ್ಟು" ಎಂಬವುಗಳಿಗೆ ನಿದರ್ಶಕ ಅರ್ಥವೂ ಬರುವದು.

69. ಇವುಗಳಿಂದ ಸರ್ವನಾಮಗಳಿಗೆ ಸಮಾನಪದಗಳು ಹುಟ್ಟುವದು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕ, ಸಂಖ್ಯಾಪೂರಣ, ಪರಿಮಾಣವಾಚಕಗಳೆಲ್ಲಾ ಗಮಕಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದಗಳಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು. (ಈ ಪ್ರಯೋಗದ ವಿವರ ಮುಂದೆ 150ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನೋಡು.) ಆದರೆ ಉತ್ತರ ವಿಶೇಷಣಗಳ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳೊಳಗೆ ಕೆಲವುಗಳು ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಬಹುವಚನಾರ್ಥಕ ಅಚ್ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವದರಿಂದ ಸರ್ವನಾಮಗಳಿಗೆ ಸಮಾನಪದಗಳಾಗುವವು. ಉದಾ.

"ಒಬ್ಬನು, ಒಬ್ಬಳು, ಒಬ್ಬರು, ಇಬ್ಬರು, ಮೂವರು [=ಮುವ್ವರು], ನಾಲ್ವರು, ಐವರು, ಆರ್ಸ್ವರು, ಏಳ್ವರು; ಎಷ್ಟರು, ಇಷ್ಟರು, ಅಷ್ಟರು, ಕೆಲವರು, ಹಲವರು, ಎಲ್ಲರು, ಅನೇಕರು, ಸಕಲರು, ಸಮಸ್ತರು" ಇತ್ಯಾದಿ.

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ "ಒಬ್ಬನು, ಒಬ್ಬಳು, ಒಬ್ಬರು" ಎಂಬವುಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಂಖ್ಯಾರ್ಥವೇ ಹೊರ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯಾರ್ಥಕ (Indefinite) ಸರ್ವನಾಮಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಬರುವದು.

"ಒಂದು, ಎರಡು" ಮುಂತಾದ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗಗಳಿಗೆ "ಅದು" ಎಂಬ ನಪುಂಸಕ ಸರ್ವನಾಮದ ಪ್ರಕಾರ, ಮತ್ತು "ಒಬ್ಬನು, ಒಬ್ಬಳು, ಒಬ್ಬರು, ಇಬ್ಬರು" ಮೊದಲಾದ ಪುಂಸ್ತ್ರೀ ಲಿಂಗಗಳಿಗೆ "ಇವನು, ಇವಳು, ಇವರು" ಎಂಬ ಪುಂಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದ ಸರ್ವನಾಮಗಳ ಪ್ರಕಾರ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಾಗುವವು.

70. ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕ ಸರ್ವನಾಮಕ ಸಮಾಸಪದಗಳು ಹ್ಯಾಗೆ?

"ಬೇರೆ" ಮತ್ತು "ಇನ್ನು" ಮುಂತಾದ ಅವ್ಯಯಶಬ್ದಗಳಿಗಾಗಲಿ, ಅಥವಾ "ಯಾವದು (ಯಾವನು, ಯಾವಳು, ಯಾರು)" ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಸರ್ವನಾಮಕ್ಕಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕಾಗಲಿ ಅನುಬಂಧಿಸುವದರಿಂದ, ಸಾಮಾನಾರ್ಥಕ ಸಮಾಸಪದಗಳು ಆಗುವವು.

ಬೇರೊಂದು, (ಬೇರೊಬ್ಬ), ಮತ್ತೊಂದು, ಇನ್ನೊಂದು.

ಯಾವದೊಂದು [=ದಾವದೊಂದು], ಯಾವನೊಬ್ಬನು, ಯಾವಳೊಬ್ಬಳು, ಯಾರೊಬ್ಬರು.

ಒಂದಾನೊಂದು, ಒಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ—ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸರ್ವನಾಮಗಳಿಗೂ ನಾಮಪದಗಳಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳು.

(Pronoun and Noun-like Adverbs.)

71. ನಾಮಪದಗಳಿಗೂ ಸರ್ವನಾಮಗಳಿಗೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ವಿಭಕ್ತಿಗಳು ಬರುವದು ಉಂಟೋ?

ಸ್ಥಾನವಾಚಕ, ಕಾಲವಾಚಕ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣ ಶಬ್ದಗಳೊಳಗೆ ಕೆಲವುಗಳಿಗೆ ಸಪ್ತಮಿ ವಿಭಕ್ತ್ಯರ್ಥಕ ಅವುಗಳ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವೇ ಹೊರ್ತು, ಇನ್ನು ತ್ರಿತೀಯೆ, ಚತುರ್ಥಿ, ಷಷ್ಠಿ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪಗಳು ಉಂಟು. ಇವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಹಳೆಗನ್ನಡದಿಂದ ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಂದದೆ. ಅವು ಯಾವವಂದರೆ—

"ಎತ್ತ"—ತ್ರಿ. ಎತ್ತಣಿಂದ, ಚ. ಎತ್ತಗೆ, ಷ. ಎತ್ತಣ; "ಎತ್ತಲು"—ಎತ್ತಲಿಂದ, ಎತ್ತಲಿಗೆ, ಎತ್ತಲಿನ. ಇದರಂತೆ "ಇತ್ತ, ಅತ್ತ, ಸುತ್ತ=ಇತ್ತಲು, ಅತ್ತಲು, ಸುತ್ತಲು" ಎಂಬಿವುಗಳ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪಗಳು. "ಹೊರಗೆ"—[=ಹೊರಗು], ತ್ರಿ. ಹೊರಗಿನಿಂದ, ಚ. ಹೊರಕ್ಕೆ=ಹೊರೆಯಕ್ಕೆ=ಹೊರಗೆ, ಷ. ಹೊರಗಣ=ಹೆರಗಿನ. ಇದರಂತೆ "ಒಳಗೆ [=ಒಳಗು], ಕೆಳಗೆ [=ಕೆಳಗು]" ಎಂಬಿವುಗಳ ರೂಪಗಳು.

"ಮೇಲೆ" [=ಮೇಲು] ಮೇಲಿನಿಂದ, ಮೇಲಕ್ಕೆ, ಮೇಲಿನ.
"ಮೇಗೆ" [ಮೇಗು] ಮೇಗಿನಿಂದ, ಮೇಗೆ=ಮೇಕ್ಕೆ, ಮೇಗಣ=ಮೇಗಳ. ಇದರಂತೆ "ಮುಂದೆ [ಮುಂದು], ಹಿಂದೆ [ಹಿಂದು]".

"ಎಲ್ಲಿ"—ತ್ರಿ. ಎಲ್ಲಿಂದ, ಚ. ಎಲ್ಲಿಗೆ, ಷ. ಎಲ್ಲಿಯ. ಇದರಂತೆ "ಇಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿ". "ಈಚೆ" [ಈಚು]—ತ್ರಿ. ಈಚೆನಿಂದ, ಚ. ಈಚೆಗೆ, ಷ. ಈಚೆಯ. ಇದರಂತೆ "ಆಚೆ [ಆಚು]". "ಎಂದು"—ತ್ರಿ. ಎಂದಿನಿಂದ, ಚ. ಎಂದಿಗೆ, ಷ. ಎಂದಿನ. ಇದರಂತೆ "ಇಂದು, ಅಂದು." "ನಾಳೆ" [=ನಾಳು]—ತ್ರಿ. ನಾಳಿಂದ=ನಾಳಿನಿಂದ, ಚ. ನಾಳಿಗೆ, ಷ. ನಾಳಿನ. ಇದರಂತೆ "ನಿನ್ನೆ [=ನಿನ್ನು], ಮೊನ್ನೆ [=ಮೊನ್ನು], ಮುಂಚೆ [=ಮುಂಚು]." "ಈಗ" ಈಗ್ಯೆ [ಈಗು]—ತ್ರಿ. ಈಗಿನಿಂದ, ಷ. ಈಗಿನ. ಇದರಂತೆ "ಆಗ=ಆಗ್ಯೆ".

"ಎತ್ತಣ, ಅತ್ತಣ, ಇತ್ತಣ, ಹೊರಗಣ, ಒಳಗಣ, ಕೆಳಗಣ, ಮೇಗಣ=ಮೇಗಳ, ಮುಂದಣ=ಮುಂದಲ, ಹಿಂದಣ=ಹಿಂದಳ, ಎಲ್ಲಿಯಣ, ಇಲ್ಲಿಯಣ, ಅಲ್ಲಿಯಣ" ಎಂಬ ಹಳೆಗನ್ನಡ ಷಷ್ಠಿ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪಗಳು ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗುಣವಾಚಿಗಳಿಗೆ ಸಮವಾದ ದಿಗ್ವಾಚಿಗಳಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು. ಅವುಗಳಿಗೆ "ಮೂಡಣ, ತೆಂಕಣ, ಪಡುವಣ, ಬಡಗಣ, ನಡುವಣ, ಕಡೆಯಣ" ಎಂಬಿವು ಸಮವಾಗಿವೆ.

---

4. ಕ್ರಿಯಾಪದಪ್ರಕರಣ. Fourth Chapter: Verbs.

72. ಕ್ರಿಯಾಪದವಂದರೇನು?

ಮಾಡೋಣ, ಪಡೋಣ, ಇರೋಣ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದಗಳಿಗೆ "ಕ್ರಿಯಾಪದ"ವೆಂಬ ಹೆಸರು. ಇಂಥ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಮೂಲಸ್ವರೂಪವು "ಧಾತು"ವೆಂದು ವರ್ತಿಸುವದು.

73. ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಿಸ ತಕ್ಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಯಾವವು?

"ಧಾತ್ವರ್ಥತ್ರಯ, ರೂಪತ್ರಯ, ಕಾಲತ್ರಯ, ಅರ್ಥವಿಶೇಷತ್ರಯ, ಪುರುಷತ್ರಯ, ಲಿಂಗತ್ರಯ, ವಚನದ್ವಯ", ಈ ಪ್ರಕಾರ 20 ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಿಸುವದಕ್ಕೆ ಉಂಟು.

ಧಾತುಗಳು. (Verbal Roots.)

74. ಧಾತ್ವರ್ಥತ್ರಯ ಯಾವವು?

ಧಾತುಗಳು ಹೇಳುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಅವು "ಸಕರ್ಮಕ" (Transitive), "ಅಕರ್ಮಕ" (Intransitive), "ಪ್ರಯೋಜಕ" (Causative) ಎಂಬ 3 ವಿಧವು. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—

1. ಯಾವ ಧಾತುಗಳಿಗ ಕರ್ಮವಿರುವದೋ ಅವೆ "ಸಕರ್ಮಕ"ವೆಂದೆನ್ನಿಸುವವು. ಕರ್ಮವಂದರೆ ಧಾತು ಹೇಳುವ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ವಿಷಯವಾದದ್ದು. ಉದಾ. ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬರೆ.
2. ಕರ್ಮವಿಲ್ಲದ ಧಾತುಗಳು "ಅಕರ್ಮಕ"ವೆಂದೆನ್ನಿಸುವವು. ಅವುಗಳ ಮುಂದೆ "ಯಾರನ್ನು, ಏನನ್ನು" ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಉದಾ. ಹೋಗು, ನಡಿ, ಆಗು, ಇರು.
3. ಧಾತು ಹೇಳುವ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಡಿಸುವವನು ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಮಾಡದೆ ಎರಡನೆಯವನ ಮುಖದಿಂದ ನಡಿಸುವನು ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವ ಧಾತುಗಳು "ಪ್ರಯೋಜಕ"ವೆಂದೆನ್ನಿಸುವವು. ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳ ಮೇಲೆ "ಇಸು" ಪ್ರತ್ಯಯವ

ನ್ನು ಹತ್ತಿಸುವದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜಕ ಧಾತುಗಳಾಗುವವು. ಉದಾ. [ಮಾಡು] ಮಾಡಿಸು, [ಹೇಳು] ಹೇಳಿಸು, [ತಿನ್ನು] ತಿನ್ನಿಸು, [ಬರೆ] ಬರೆಸು.

ದಾವದೊಂದು ಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡುವವನು (ಪಡುವವನು) ಅದರ "ಕರ್ತೃ" (Agent) ಎಂದೆನ್ನಿಸುವದು; ಆದರೆ ಕರ್ತೃಗಳೊಳಗೆ "ನಿಜಕರ್ತೃ, ಪರಕರ್ತೃ" ವೆಂಬ 2 ವಿಶೇಷಗಳುಂಟು. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಕೈಯಿಂದ ಮಾಡುವವನೇ ಅದರ "ನಿಜಕರ್ತೃ"; ಪರಂತು ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಕೈಯಿಂದ ಮಾಡದೆ ಎರಡನೆಯವನ ಮುಖದಿಂದ ಮಾಡಿಸುವವನೇ "ಪರಕರ್ತೃ" ಎಂದು ವ್ಯವಹಾರವುಂಟು. ಹೀಗಿರಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವರು ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಲ್ಲಿ ನಿಜಕರ್ತೃವುಳ್ಳ "ಸ್ವಕರ್ತೃಕ ಕ್ರಿಯೆ" ಮತ್ತು ಅನ್ಯಕರ್ತೃವುಳ್ಳ "ಪರಕರ್ತೃಕ ಕ್ರಿಯೆ" ಎಂದು ವಿಶೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉದಾ.

ಸ್ವಕರ್ತೃಕ ಕ್ರಿಯೆಗೆ	ಅಕರ್ಮಕಧಾತು—ಮನುಷ್ಯರು ಸಾಯುತ್ತಾರೆ.
	ಸಕರ್ಮಕಧಾತು—ಅರಸನು [ರಾಜ್ಯ] ಆಳುತ್ತಾನೆ.
ಪರಕರ್ತೃಕ ಕ್ರಿಯೆಗೆ	ಸಕರ್ಮಕಧಾತು—ತಾಯಿ ಕೂಸನ್ನು ನಡಿಸುತ್ತಾಳೆ.
	ಪ್ರಯೋಜಕಧಾತು—ಗುರು [ಶಿಷ್ಯನಿಂದ] ಶಾಸ್ತ್ರ ಓದಿಸುತ್ತಾನೆ.

75. ಧಾತುಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ಎಷ್ಟು ವಿಧವು?

ಧಾತುಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ "ಸಿದ್ಧಧಾತು, ವ್ಯುತ್ಪನ್ನಧಾತು, ಸಮಾಸಧಾತು" ವೆಂಬ 3 ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ ಕೃತ್ಪ್ರತ್ಯಯವಿಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಾವೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ದೇಶಿ ಧಾತುಗಳು "ಸಿದ್ಧಧಾತು"ಗಳೆಂದು, "ಇಸು" ಮುಂತಾದ ಕೃತ್ಪ್ರತ್ಯಯದ ಅನುಬಂಧನೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಧಾತುಗಳು "ವ್ಯುತ್ಪನ್ನಧಾತು"ಗಳೆಂದು ಅಥವಾ "ಕೃದಂತಧಾತು"ಗಳೆಂದು, ಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಧಾತುಗಳು "ಸಮಾಸಧಾತು"ಗಳೆಂದು ವರ್ತಿಸುವವು. (ಹಿಂದೆ 48ನೆ ಉತ್ತರದ 2, 4 ನೋಡು). ಉದಾ.

ಸಿದ್ಧಧಾತುವಿಗೆ—ಮಾಡು, ಹೇಳು, ನಡಿ, ಇಳಿ.

ಕೃದಂತಧಾತುವಿಗೆ—ಮಾಡಿಸು, ನಡಿಸು, ಭೋಗಿಸು.
ಸಮಾಸಧಾತುವಿಗೆ—ದುಃಖ ಪಡು, ಆಶೆ ಮಾಡು, ಸರಿ ಬೀಳು.

76. "ಇಸು" ಪ್ರತ್ಯಯದ ಪ್ರಯೋಗವು ಎಷ್ಟು ವಿಧವು?

"ಇಸು" ಎಂಬ ಕೃತ್ಪ್ರತ್ಯಯವು 3 ವಿಧದ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವದು ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—

1. ಅಕರ್ಮಕ ಸಿದ್ಧಧಾತುವಿಗೆ "ಇಸು" ಪ್ರತ್ಯಯ ಹತ್ತಿಸುವದರಿಂದ ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುವಾಗುವದು. ಉದಾ. [ಇಳಿ] ಇಳಿಸು, [ನಡಿ] ನಡಿಸು.
2. ಸಕರ್ಮಕ ಸಿದ್ಧಧಾತುವಿಗೆ "ಇಸು" ಪ್ರತ್ಯಯ ಏರಿಸುವದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜಕ ಧಾತುವಾಗುವದು. ಉದಾ. [ಮಾಡು] ಮಾಡಿಸು, [ನುಡಿ] ನುಡಿಸು.
3. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡದ ನಾಮಪದಗಳಿಗಾಗಲಿ ಗುಣವಾಚಕಗಳಿಗಾಗಲಿ "ಇಸು" ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಅನುಬಂಧಿಸುವದರಿಂದ ಹೊಸ ಧಾತುಗಳು ಆಗುವವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಆ ನಾಮಪದ ಗುಣವಾಚಕಗಳಿಗೆ "ಮಾಡು" (1), ಇಲ್ಲವೆ "ಪಡು" (2), ಅಥವಾ "ಆಗು" (3) ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥವನ್ನು ಕೂಡಿಸುವದು. ಉದಾ.
    1. ಭೋಗಿಸು, ಸ್ತುತಿಸು, ಕನ್ನಡಿಸು, ಅರ್ಥಿಸು.
    2. ದುಃಖಿಸು, ಸಮ್ಮತಿಸು, ಸಂತೋಷಿಸು.
    3. ಸಮೀಪಿಸು, ಲೋಪಿಸು, ವಿಸ್ತರಿಸು.

ಈ ಪ್ರತ್ಯಯಾನುಬಂಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಸಂಧಿವಿಧಿಗಳು ಮುಂದಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ತಿಳುಕೊಳ್ಳ ತಕ್ಕದ್ದು.—

[ಅನುಕರಣ] ಅನುಕರಿಸು, [ಬೋಧನೆ] ಬೋಧಿಸು, [ಜನನ] ಜನಿಸು, [ಶಾಪ] ಶಪಿಸು, [ವಿಸ್ತಾರ] ವಿಸ್ತರಿಸು, [ಪುರ] ಪುರಯಿಸು = ಪುರೈಸು [ಅನುವು] ಅನುವೈಸು, [ಬಿನ್ನಹ] ಬಿನ್ನವಿಸು = ಬಿನ್ನಯಿಸು.

ಕ್ರಿಯಾಪದರೂಪಗಳು. (Verbal forms.)

77. ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ರೂಪತ್ರಯಗಳು ಯಾವವು?

ಧಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಸುವದರಿಂದ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ರೂಪಗಳು ಆಗುವವು. ಆದರೆ ಆ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೊಳಗೆ "ಅವ್ಯಯಪ್ರತ್ಯಯ, ನಾಮಪ್ರತ್ಯಯ, ಪುರುಷಪ್ರತ್ಯಯ"ವೆಂಬ 3 ವಿಧವು ಇರಲಾಗಿ, ಅವುಗಳ ಅನುಬಂಧನೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಕ್ರಿಯಾಪದ ರೂಪಗಳೊಳಗೆ "ಅವ್ಯಯಾತ್ಮಕ, ನಾಮಾತ್ಮಕ, ಪುರುಷಾತ್ಮಕ"ವೆಂಬ 3 ವಿಧವು ಉಂಟು.

78. ಕಾಲತ್ರಯಗಳು (Tenses) ಯಾವವು?

"ವರ್ತಮಾನಕಾಲ" (Present tense), "ಭೂತಕಾಲ" (Past tense), "ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ" (Future tense) ಎಂಬೀ ಮೂರು. ವರ್ತಮಾನಕಾಲವಂದರೆ ವರ್ತಿಸುವ ಕಾಲ; ಭೂತಕಾಲವಂದರೆ ಹೋದ ಕಾಲ; ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲವಂದರೆ ಬರುವ ಕಾಲ.

79. ಅರ್ಥವಿಶೇಷತ್ರಯಗಳು (Moods) ಯಾವವು?

"ಸಂಭವಾರ್ಥ" (Indicative), "ಅಭವಾರ್ಥ" (Negative), "ವಿಧ್ಯರ್ಥ" (Imperative) ಎಂಬಿವು. ಸಂಭವಾರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಮೂರು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುವಂಥ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವವು. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ "ನಿಷೇಧ"ವೆಂದೆನ್ನಿಸುವ ಅಭವಾರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಮೂರು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸದಂಥ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವವು. ವಿಧ್ಯರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಸಂಭವಿಸ ತಕ್ಕಂಥ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಆಜ್ಞಾಪನೆ, ವಿಜ್ಞಾಪನೆ, ಅನುಮತಿ ಮುಂತಾದ ಅರ್ಥಗಳಿಂದ ಹೇಳುವವು.

80. ಪುರುಷತ್ರಯ, ಲಿಂಗತ್ರಯ, ವಚನದ್ವಯಗಳು ಯಾವವು?

ಇವು ಹಿಂದೆ (64ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ) ವಿವರಿಸಿದ ಉತ್ತಮ, ಮಧ್ಯಮ, ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷಗಳೇ. ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷಕ್ಕೆ ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀ ನಪುಂಸಕವೆಂಬ

ಲಿಂಗತ್ರಯಗಳು, ಮತ್ತು ಮೂರು ಪುರುಷಗಳಿಗೆ "ಏಕವಚನ, ಬಹುವಚನ"ವೆಂಬ ವಚನದ್ವಯಗಳು ಬರುವವು.

81. ಅವ್ಯಯಾತ್ಮಕ ಕ್ರಿಯಾಪದರೂಪಗಳು (Uninflected Verbal forms) ಯಾವವು?

"ಭಾವರೂಪ" (Infinitive), "ನ್ಯೂನರೂಪ" (Conjunctive Participle) ಎಂಬಿವು.—

1. "ಭಾವರೂಪಗಳು" ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಭಾವಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೇಳುವವು. (ಅವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗದ ವಿವರವನ್ನು ಮುಂದೆ 142ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನೋಡು.)

ಅವು 3 ವಿಧವು. ಇವನ್ನು ರೂಪಿಸುವದಕ್ಕೆ ಧಾತುವಿನ ಮೇಲೆ "ಅ, ಅಲು, ಅಲಿಕ್ಕೆ" ಎಂಬ ವಿಕರಣ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೊಳಗೆ ಒಂದು ಹತ್ತುವದು. ಇವು ಮುಂತಾದ ಕೃತ್ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಅನುಬಂಧಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಸಂಧಿವಿಧಿಗಳು ಯಾವವಂದರೆ: "ಉ"ಕಾರಾಂತ ಧಾತುಗಳ ಅಂತ್ಯಸ್ವರಕ್ಕೆ ಲೋಪ ಬರುವದು; ಆದರೆ "ಇ, ಎ"ಕಾರಾಂತಗಳ ಮುಂದೆ "ಯ್" ಆಗಮ ಬರುವದು. ಉದಾ.

		ವಿಕರಣ.	ಉಕಾರಾಂತ.	ಇಕಾರಾಂತ.
ಭಾವ ರೂಪಗಳು	1ನೆ	ಅ	ಮಾಡ	ನುಡಿಯ
	2ನೆ	ಅಲು	ಮಾಡಲು	ನುಡಿಯಲು
	3ನೆ	ಅಲಿಕ್ಕೆ	ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ	ನುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ

2. "ನ್ಯೂನರೂಪಗಳು" ಹೇಳುವ ಕ್ರಿಯೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಲ್ಲ, ಅಸಮಾಪ್ತವಾಗಿದೆ; ಅದು ಸಮಾಪ್ತವಾಗುವದಕ್ಕೆ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಮುಗಿಸುವ ಇನ್ನೊಂದು ಆಖ್ಯಾತ ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಅಗತ್ಯ. ಆದ ಕಾರಣ ಕೆಲವರು ಅವಕ್ಕೆ "ಕ್ರಿಯಾನ್ಯೂನ"ಗಳೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟರು. ಅವು "ವರ್ತಮಾನ, ಭೂತ, ನಿಷೇಧ"ವೆಂಬ 3 ವಿಧವು. ಇವನ್ನು ರೂಪಿಸುವದಕ್ಕೆ ವರ್ತಮಾನಕಾಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ "[ಉತ್ತ=] ಉತ್ತಾ",— ಭೂತಕಾಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ "ಇ [ದು], ದು",—ನಿಷೇಧಾರ್ಥದಲ್ಲಿ "ಅದೆ" ಎಂಬ ವಿಕರಣಪ್ರತ್ಯ

ಯಗಳು, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸಂಧಿವಿಧಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಹತ್ತುವವು. ಉದಾ.

ನ್ಯೂನಗಳು:	ವರ್ತಮಾನ	ಉತ್ತಾ	ಮಾಡುತ್ತಾ	ನುಡಿಯುತ್ತಾ
	ಭೂತಕಾಲ	ಇ [ದು], ದು	ಮಾಡಿ	ನುಡಿದು
	ನಿಷೇಧ	ಅದೆ	ಮಾಡದೆ	ನುಡಿಯದೆ

(ಈ ನ್ಯೂನರೂಪಗಳ ಪ್ರಯೋಗದ ವಿವರ ಮುಂದೆ 143ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನೋಡು.)

82. ನಾಮಾತ್ಮಕ ಕ್ರಿಯಾಪದ ರೂಪಗಳು (Nominalized Verbal forms) ಯಾವವು?

"ಕೃದ್ವಾಚಿ" (Verbal Adjective or Participle), "ಕೃದ್ನಾಮ" (Participial Noun), "ಕ್ರಿಯಾನಾಮ" (Verbal Noun or Gerund) ಎಂಬೀ ಮೂರು. ಅವು ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—

1. "ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳು" ಹಿಂದೆ (48ನೆ ಉತ್ತರದ 2. 3ರಲ್ಲಿ) ವಿವರಿಸಿದ ಗಮಕಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದಗಳಾಗಿ ಶೇರಿ, ಪರಪದವು ಹೇಳುವ ವಸ್ತುವು ಮಾಡುವಂಥ (ಪಡುವಂಥ) ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ವಿಶೇಷಣಪದಗಳಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು.

(ಈ ಪ್ರಯೋಗದ ವಿವರ ಮುಂದೆ 152ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನೋಡು.)

ಅವನ್ನು ರೂಪಿಸುವದಕ್ಕೆ ವರ್ತಮಾನ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ "ಉವ", ಭೂತಕಾಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ "ಇದ, ದ", ನಿಷೇಧಾರ್ಥದಲ್ಲಿ "ಅದ" ಎಂಬ ವಿಕರಣ ಪತ್ಯಯಗಳು ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಹತ್ತುವವು. ಉದಾ.

ಕೃದ್ವಾಚಿ:	ವರ್ತಮಾನ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ	ಉವ	ಮಾಡುವ	ನುಡಿಯುವ
	ಭೂತಕಾಲ	ಇದ, ದ	ಮಾಡಿದ	ನುಡಿದ
	ನಿಷೇಧ	ಅದ	ಮಾಡದ	ನುಡಿಯದ

2. "ಕೃದ್ನಾಮಗಳು" ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಥಮಪುರುಷದ ಸರ್ವನಾಮಗಳನ್ನು ಸಮಾಸ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವವು. ಉದಾ.

ಕೃದ್ನಾಮ: ವರ್ತಮಾನ } ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲಿಕ } ಮಾಡುವವನು, ನುಡಿಯುವವನು—ಇತ್ಯಾದಿ.

ಭೂತಕಾಲಿಕ—ಮಾಡಿದವನು, ನುಡಿದವನು— ಇತ್ಯಾದಿ.

ನಿಷೇಧ—ಮಾಡದವನು, ನುಡಿಯದವನು—ಇತ್ಯಾದಿ.

(ಇವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗದ ವಿವರ ಮುಂದೆ 145ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನೋಡು.)

3. "ಕ್ರಿಯಾನಾಮಗಳು" ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಭಾವಾರ್ಥಕ ನಾಮಪದಗಳಾಗಿ ಹೇಳುವವು. ಅದನ್ನು ರೂಪಿಸುವದಕ್ಕೆ ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳಿಗೆ "ದು" ಎಂಬ ನಪುಂಸಕ ಅಚ್ಪ್ರತ್ಯಯ ಹತ್ತುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ "ಣ" ಎಂಬದು ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದ ಕೃದ್ವಾಚಿಗೆ ಶೇರುವದು. ಉದಾ.

ಕ್ರಿಯಾನಾಮ: ವರ್ತಮಾನ	[ಮಾಡುವಣ]	[ನುಡಿಯುವಣ]
	ಮಾಡೋಣ	ನುಡಿಯೋಣ
ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ	ಮಾಡುವದು	ನುಡಿಯುವದು
ಭೂತಕಾಲ	ಮಾಡಿದ್ದು	ನುಡಿದ್ದು
ನಿಷೇಧ	ಮಾಡದು	ನುಡಿಯದ್ದು

(ಇವುಗಳ ಪಯೋಗದ ವಿವರ ಮುಂದೆ 146ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನೋಡು.)

83. ಪುರುಷಾತ್ಮಕ ಕ್ರಿಯಾಪದ ರೂಪಗಳು ಯಾವವು?

ಪುರುಷಾರ್ಥಕ "ಕ್ರಿಯಾವಿಭಕ್ತಿ"ಗಳೆಂದೆನ್ನಿಸುವ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವ "ಆಖ್ಯಾತರೂಪಗಳು" (Inflected forms), ಇವೆಲ್ಲಾ ಪುರುಷಾತ್ಮಕ ಕ್ರಿಯಾಪದ ರೂಪಗಳೇ; ಯಾಕಂದರೆ ಅವಕ್ಕೆ ಹತ್ತುವ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಹಳೆಗನ್ನಡದ ಪುರುಷಾರ್ಥಕ ಸರ್ವನಾಮಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ, ಆ ಆಖ್ಯಾತ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಅವು "ವರ್ತಮಾನ, ಭೂತ, ಭವಿಷ್ಯತ್ತು, ಭಾವಿ (Second Future), ನಿಷೇಧ, ವಿಧಿ" ಎಂಬೀ ಆರು ವಿಧವು. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—

	ಪುರುಷಾರ್ಥಕ.	ಸರ್ವನಾಮ.	ವರ್ತಮಾನ.	ಭವಿಷ್ಯತ್ತು.	ಭೂತ.	ಭಾವಿ.	ನಿಷೇಧ	ವಿಧಿ.
ಏಕವಚನ.	ಉತ್ತಮ.	ನಾನು	ಏನೆ	ಏನು	ಎನು	ಎನು	ಎನು	ಉವೆ
	ಮಧ್ಯಮ.	ನೀನು	ಈ	ಈಯೆ	ಇ[ಒ]	ಇ	ಎ	
	ಪ್ರಥಮ ಪು.	ಅವನು	ಆನೆ	ಆನು	ಅನು	ಅನು	ಅನು	ಅಲಿ
	ಸ್ತ್ರೀ.	ಅವಳು	ಆಳೆ	ಆಳು	ಅಳು	ಅಳು	ಅಳು	
	ನಪುಂ.	ಅದು	ಅದೆ	ಈತು	ಇತು	ಅದು	ಅದು	
ಬಹುವಚನ.	ಉತ್ತಮ.	ನಾವು	ಏವೆ	ಏವು	ಎವು	ಎವು	ಎವು	ಉವಾ, ಓಣ
	ಮಧ್ಯಮ.	ನೀವು	ಈರಿ	ಈರಿ	ಇರಿ	ಇರಿ	ಅರಿ	ಇರಿ
	ಪ್ರಥಮ ಪು. ಸ್ತ್ರೀ.	ಅವರು	ಆರೆ	ಆರು	ಅರು	ಅರು	ಅರು	ಅಲಿ
	ನಪುಂ.	ಅವು	ಅವೆ	ಆವು	ಅವು	ಅವು	ಅವು	

84. ಈ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಅನುಬಂಧನೆ ಹ್ಯಾಗೆ?

ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯ ತಕ್ಕ ಮುಖ್ಯ ವಿಧಿಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—

1. ವರ್ತಮಾನ ನ್ಯೂನರೂಪದ ಮೇಲೆ ವರ್ತಮಾನ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಬರುವದರಿಂದ ವರ್ತಮಾನ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಆಗುವವು.
2. ಭೂತನ್ಯೂನರೂಪದ ಮೇಲೆ ಭವಿಷ್ಯತ್‌ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಬರುವದರಿಂದ ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಆಗುವವು.
3. ಭೂತ ಕೃದ್ವಾಚಿಯ ಮೇಲೆ ಭೂತಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಬರುವದರಿಂದ ಭೂತ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಆಗುವವು. ನಪುಂಸಕೈಕವಚನದ "ಇತು" ಪ್ರತ್ಯಯವು ಮಾತ್ರ ಧಾತುವಿನ ಮೇಲೆ ಬರುವದು.
4. ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕೃದ್ವಾಚಿಯ ಮೇಲೆ ಭಾವಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಬರುವದರಿಂದ ಭಾವಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಆಗುವವು.
5. ಧಾತುವಿನ ಮೇಲೆ ನಿಷೇಧ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಬರುವದರಿಂದ ನಿಷೇಧ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಆಗುವವು.

6. ಧಾತುವಿನ ಮೇಲೆ ವಿಧಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಬರುವದರಿಂದ ವಿಧಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಆಗುವವು. ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷದ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಬರೆ ಧಾತು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತದೆ.

(ಈ ವಿವಿಧ ಆಖ್ಯಾತ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಪ್ರಯೋಗದ ವಿವರವನ್ನು ಮುಂದೆ 108—113ನೆ ಉತ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡು.)

85. ಮೇಲಿನ ವಿಧಿಗಳಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಯಾವವು?

ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ವಿವಿಧ ಕ್ರಿಯಾಪದರೂಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೆಳಗೆ ಬರೆದ "ಕ್ರಿಯಾಮಾಲೆ" (Conjugation) ಎಂಬ ಎರಡು ಪಟ್ಟಿಗಳು ಕ್ರಮದಿಂದ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಮೊದಲನೆ ಕ್ರಿಯಾಮಾಲೆ "ಉ"ಕಾರಾಂತ ಧಾತುಗಳ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು, ಎರಡನೆ ಕ್ರಿಯಾಮಾಲೆ "ಇ, ಎ"ಕಾರಾಂತ ಧಾತುಗಳ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವವು.

"ಉ"ಕಾರಾಂತ ಧಾತುಗಳ ಉದಾಹರಣೆ—"ಮಾಡು."

1. ಅವ್ಯಯಾತ್ಮಕ ರೂಪಗಳು:
   1. ಭಾವರೂಪಗಳು— *1. Infin.* ಮಾಡ, *2. Inf.* ಮಾಡಲು, *3 Inf.* ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ.

	ವರ್ತಮಾನ. *Pres.*	ಭೂತ. *Past*	ಭವಿಷ್ಯತ್ತು. *Fut.*	ನಿಷೇಧ. *Neg.*
2. ನ್ಯೂನಗಳು— *Verb. Participle*	ಮಾಡುತ್ತಾ *doing*	ಮಾಡಿ *having done*	....	ಮಾಡದೆ *not doing*
2. ನಾಮಾತ್ಮಕ ರೂಪಗಳು:				
1. ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳು— *Relat. Part.*	....	ಮಾಡಿದ *who did*	ಮಾಡುವ *who will do*	ಮಾಡದ *who does not*
2. ಕೃದ್ನಾಮಗಳು—	....	ಮಾಡಿದವನು— ಇತ್ಯಾದಿ	ಮಾಡುವವನು— ಇತ್ಯಾದಿ	ಮಾಡದವನು— ಇತ್ಯಾದಿ
3. ಕ್ರಿಯಾನಾಮಗಳು—	....	ಮಾಡಿದ್ದು	ಮಾಡುವದು ಮಾಡೋಣ	ಮಾಡದ್ದು

3. ಪುರುಷಾತ್ಮಕ ಆಖ್ಯಾತರೂಪಗಳು:

	ಸರ್ವನಾಮ		1. ವರ್ತಮಾನ. *Present*	2. ಭೂತ. *Imperfect*	3. ಭವಿಷ್ಯತ್ತು. *Fut.*	4. ಭಾವಿ. *Fut.*	5. ನಿಷೇಧ. *Neg.*	6. ವಿಧಿ. *Imper.*
ಏಕವಚನ.	ಉ.	ನಾನು	ಮಾಡುತ್ತೇನೆ	ಮಾಡಿದೆನು	ಮಾಡೇನು	ಮಾಡುವೆನು	ಮಾಡೆನು	ಮಾಡುವೆ *let me do*
	ಮ.	ನೀನು	ಮಾಡುತ್ತೀ	ಮಾಡಿದಿ	ಮಾಡೀ	ಮಾಡುವಿ	ಮಾಡೆ	ಮಾಡು *do thou*
	ಪ್ರ. ಪು. .	ಅವನು	ಮಾಡುತ್ತಾನೆ	ಮಾಡಿದನು	ಮಾಡ್ಯಾನು	ಮಾಡುವನು	ಮಾಡನು	ಮಾಡಲಿ *let him, she, it do*
	ಸ್ತ್ರೀ. .	ಅವಳು	ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ	ಮಾಡಿದಳು	ಮಾಡ್ಯಾಳು	ಮಾಡುವಳು	ಮಾಡಳು	
	ನಪುಂ.	ಅದು	ಮಾಡುತ್ತದೆ	ಮಾಡಿತು	ಮಾಡೀತು	ಮಾಡುವದು	ಮಾಡದು	
ಬಹುವಚನ.	ಉ.	ನಾವು	ಮಾಡುತ್ತೇವೆ	ಮಾಡಿದೆವು	ಮಾಡೇವು	ಮಾಡುವೆವು	ಮಾಡೆವು	ಮಾಡುವಾ, ಮಾಡೋಣ *let us*
	ಮ.	ನೀವು	ಮಾಡುತ್ತೀರಿ	ಮಾಡಿದಿರಿ	ಮಾಡೀರಿ	ಮಾಡುವಿರಿ	ಮಾಡರಿ	ಮಾಡಿರಿ *do ye*
	ಪ್ರ. ಪು. ಸ್ತ್ರೀ.	ಅವರು	ಮಾಡುತ್ತಾರೆ	ಮಾಡಿದರು	ಮಾಡ್ಯಾರು	ಮಾಡುವರು	ಮಾಡರು	ಮಾಡಲಿ *let them do*
	ನಪುಂ.	ಅವು	ಮಾಡುತ್ತವೆ	ಮಾಡಿದವು	ಮಾಡ್ಯಾವು	ಮಾಡುವವು	ಮಾಡವು	

"ಇ, ಎ"ಕಾರಾಂತ ಧಾತುಗಳ ಉದಾಹರಣೆ—"ನುಡಿ."

1. ಅವ್ಯಯಾತ್ಮಕ ರೂಪಗಳು:
   1. ಭಾವರೂಪಗಳು— ನುಡಿಯ, ನುಡಿಯಲು, ನುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ
   2. ನ್ಯೂನಗಳು—
2. ನಾಮಾತ್ಮಕ ರೂಪಗಳು:
   1. ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳು—
   2. ಕೃದ್ನಾಮಗಳು—
   3. ಕ್ರಿಯಾನಾಮಗಳು—

	ವರ್ತಮಾನ.	ಭೂತ.	ಭವಿಷ್ಯತ್ತು.	ನಿಷೇಧ.
2. ನ್ಯೂನಗಳು—	ನುಡಿಯುತ್ತಾ	ನುಡಿದು	....	ನುಡಿಯದೆ
1. ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳು—	....	ನುಡಿದ	ನುಡಿಯುವ	ನುಡಿಯದ
2. ಕೃದ್ನಾಮಗಳು—	....	ನುಡಿದವನು— ಇತ್ಯಾದಿ	ನುಡಿಯುವವನು— ಇತ್ಯಾದಿ	ನುಡಿಯದವನು— ಇತ್ಯಾದಿ
3. ಕ್ರಿಯಾನಾಮಗಳು—	....	ನುಡಿದ್ದು	ನುಡಿಯುವದು ನುಡಿಯೋಣ	ನುಡಿಯದ್ದು

3. ಪುರುಷಾತ್ಮಕ ಆಖ್ಯಾತರೂಪಗಳು:

	ಸರ್ವನಾಮ.		1. ವರ್ತಮಾನ.	2. ಭೂತ.	3. ಭವಿಷ್ಯತ್ತು.	4. ಭಾವಿ	5. ನಿಷೇಧ.	6. ವಿಧಿ.
ಏಕವಚನ.	ಉ.	ನಾನು	ನುಡಿಯುತ್ತೇನೆ	ನುಡಿದೆನು	ನುಡಿದೇನು	ನುಡಿಯುವೆನು	ನುಡಿಯೆನು	ನುಡಿಯುವೆ
	ಮ.	ನೀನು	ನುಡಿಯುತ್ತೀ	ನುಡಿದಿ	ನುಡಿದೀ	ನುಡಿಯುವಿ	ನುಡಿಯೆ	ನುಡಿ
	ಪ್ರ. ಪು.	ಅವನು	ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ	ನುಡಿದನು	ನುಡಿದಾನು	ನುಡಿಯುವನು	ನುಡಿಯನು	
	ಸ್ತ್ರೀ.	ಅವಳು	ನುಡಿಯುತ್ತಾಳೆ	ನುಡಿದಳು	ನುಡಿದಾಳು	ನುಡಿಯುವಳು	ನುಡಿಯಳು	ನುಡಿಯಲಿ
	ನಪುಂ.	ಅದು	ನುಡಿಯುತ್ತದೆ	ನುಡಿಯಿತು	ನುಡಿದೀತು	ನುಡಿಯುವದು	ನುಡಿಯದು	
ಬಹುವಚನ.	ಉ.	ನಾವು	ನುಡಿಯುತ್ತೇವೆ	ನುಡಿದೆವು	ನುಡಿದೇವು	ನುಡಿಯುವೆವು	ನುಡಿಯೆವು	ನುಡಿಯುವಾ, ನುಡಿ[ಯೋಣ
	ಮ.	ನೀವು	ನುಡಿಯುತ್ತೀರಿ	ನುಡಿದಿರಿ	ನುಡಿದೀರಿ	ನುಡಿಯುವಿರಿ	ನುಡಿಯರಿ	ನುಡಿಯಿರಿ
	ಪ್ರ. ಪು. ಸ್ತ್ರೀ	ಅವರು	ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ	ನುಡಿದರು	ನುಡಿದಾರು	ನುಡಿಯುವರು	ನುಡಿಯರು	ನುಡಿಯಲಿ
	ನಪುಂ.	ಅವು	ನುಡಿಯುತ್ತವೆ	ನುಡಿದವು	ನುಡಿದಾವು	ನುಡಿಯುವವು	ನುಡಿಯವು	

ವಿಕೃತ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು. (Irregular Verbs.)

86. ಎಲ್ಲಾ ಧಾತುಗಳ ರೂಪಗಳು ಮೇಲಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿವೆಯೋ?

ಅಲ್ಲಾ, ಹಲವು ಧಾತುಗಳ ರೂಪಗಳು ಹಿಂದೆ ವಿವರಿಸಿದ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅವೆ. ಇಂಥಾ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿಗೆ "ವಿಕೃತ ಕ್ರಿಯಾಪದ"ವೆಂಬ ಹೆಸರು. ಅನೇಕ ಧಾತುಗಳ ಭೂತರೂಪಗಳಿಗೂ ಕೆಲವು ಧಾತುಗಳ ಭವಿಷ್ಯತ್‌ರೂಪಗಳಿಗೂ ವಿಕೃತಿ ಬಂದದೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಧಾತುಗಳ ನಿಷೇಧ ವಿಧಿರೂಪಗಳು ವಿಕಾರವಾಗಿವೆ.

87. ವಿಕೃತ ಭೂತರೂಪಗಳು ಯಾವವು?

ಅವುಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ತಿಳುಕೊಳ್ಳ ತಕ್ಕದ್ದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಭೂತನ್ಯೂನ, ಭೂತಕೃದ್ವಾಚಿರೂಪಗಳು ಕಾಣಿಸಿ ಅವೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ (84ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ ವಿಧಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ) ಪುರುಷಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಸುವದರಿಂದ ವಿಕಾರವಾದ ಭೂತ, ಭವಿಷ್ಯತ್ ಆಖ್ಯಾತರೂಪಗಳು ಆಗುವವು. ಭೂತಕಾಲದ ನಪುಂಸಕೈಕವಚನದ ಆಖ್ಯಾತರೂಪವು ಮಾತ್ರ ವಿಧಿ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರಣ, ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿ ಅದೆ. ವಿಕೃತ ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳ ಮೇಲೆ "ದ್ದು" ಪ್ರತ್ಯಯ ಹತ್ತಿಸುವದರಿಂದ ವಿಕೃತ ಕ್ರಿಯಾನಾಮಗಳು ಆಗುವವು.

88. ವಿಕಾರವಾದ ಭವಿಷ್ಯತ್ ರೂಪಗಳು ಯಾವವು?

ಈಗಿನ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ 6 ವಿಕೃತ ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳು ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಭಾವಿಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಸುವದರಿಂದ ವಿಕೃತ ಭಾವಿ ಆಖ್ಯಾತರೂಪಗಳು ಆಗುವವು.

(ಅನ್ನು) ಅಂಬ = ಅಂಬುವ	(ಉಣ್ಣು) ಉಂಬ = ಉಂಬುವ
(ಎನ್ನು) ಎಂಬ = ಎಂಬುವ	(ಕೊಳ್ಳು) ಕೊಂಬ = ಕೊಂಬುವ
(ತಿನ್ನು) ತಿಂಬ = ತಿಂಬುವ	(ಕಾಣು) ಕಾಂಬ = ಕಾಂಬುವ

89. ವಿಕೃತ ಭೂತರೂಪಗಳ ಪಟ್ಟಿ.

ಧಾತು.	ಭೂತ ನ್ಯೂನ.	ಭೂತ ಕೃದ್ವಾಚಿ.	ಭೂತ ಆಖ್ಯಾತ ನಪುಂಸಕೈಕವಚನ.	ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾದ ಧಾತುಗಳು.
1. ಬಿರಿ	ಬಿರಿದು ಬಿರಿತು	ಬಿರಿದ ಬಿರಿತ	ಬಿರಿಯಿತು	ಬಿರಿ, ಬಲಿ, ಅಲೆ, ಮುನಿ, ಅಸೆ, ಎಸೆ, ಕಿಸಿ, ಕುಸಿ, ನುಸಿ, ಬಸಿ, ಬೆಸೆ, ಮಸೆ, ಹಸಿ, ಹಿಸಿ, ಹುಸಿ, ಹೊಸೆ, ದುಡಿ.
2. ಅರಿ	ಅರಿತು	ಅರಿತ	ಅರಿಯಿತು	ಅರಿ, ಕುರಿ, ಮರೆ, ಶಡರು, ಅವಿ, ಕಲಿ, ಬಲಿ, ಮಲೆ, ಕಳೆ, ಕೊಳೆ, ಚಳಿ, ಮೊಳೆ.
3. ಬಾ	ಬಾತು	ಬಾತ	ಬಾತಿತು	ಬಾ, ಬೀ, ಕೀ, ಹೂ.
4. ಬೆವರು	ಬೆವರ್ತು	ಬೆವರ್ತ	ಬೆವರ್ತಿತು	ಬೆವರು, ಕೊನರು, ಬೆಗುರು, ತಳಿರು, ಮಿಳಿರು, ಕವಲು, ಮಡಲು.
5. ಒದೆ	ಒದ್ದು	ಒದ್ದ	ಒದ್ದಿತು	ಒದೆ, ಕದಿ, ಹೊದಿ.
6. ಮಿದಿ	ಮಿತ್ತು	ಮಿತ್ತ	ಮಿತ್ತಿತು	ಮಿದಿ.
7. ಅನ್ನು	ಅಂದು	ಅಂದ	ಅಂದಿತು	ಅನ್ನು, ಎನ್ನು, ತಿನ್ನು.
8. ಉಣ್ಣು	ಉಂಡು	ಉಂಡ	ಉಂಡಿತು	ಉಣ್ಣು.

7. ಅನ್ನು	ಅಂದು	ಅಂದ	ಅಂದಿತು	ಅನ್ನು, ಎನ್ನು, ತಿನ್ನು.
8. ಉಣ್ಣು	ಉಂಡು	ಉಂಡ	ಉಂಡಿತು	ಉಣ್ಣು.
9. ಕಾಣು	ಕಂಡು	ಕಂಡ	ಕಂಡಿತು	ಕಾಣು.
10. ಕೊಳ್ಳು	ಕೊಂಡು	ಕೊಂಡ	ಕೊಂಡಿತು	ಕೊಳ್ಳು.
11. ಕೊಲ್ಲು	ಕೊಂದು	ಕೊಂದ	ಕೊಂದಿತು	ಕೊಲ್ಲು, ಸಲ್ಲು*, ತರು*, ಬರು*.
12. ನಿಲ್ಲು	ನಿಂತು	ನಿಂತ	ನಿಂತಿತು	ನಿಲ್ಲು.
13. ಗೆಲ್ಲು	ಗೆದ್ದು	ಗೆದ್ದ	ಗೆದ್ದಿತು	ಗೆಲ್ಲು, ಮೆಲ್ಲು, ಕಳು, ಇರು*.
14. ಹೊರು	ಹೊತ್ತು	ಹೊತ್ತ	ಹೊತ್ತಿತು	ಹೊರು, ಆಸರು, ಎಚ್ಚರು, ತೆರು, ಬೇಸರು, ಹೆರು, ಅಳು, ಉಳು.
15. ಏಳು	ಎದ್ದು	ಎದ್ದ	ಎದ್ದಿತು	ಏಳು, ಬೀಳು*.
16. ಕೀಳು	ಕಿತ್ತು	ಕಿತ್ತ	ಕಿತ್ತಿತು	ಕೀಳು.
17. ಇಡು	ಇಟ್ಟು	ಇಟ್ಟ	ಇಟ್ಟಿತು	ಅಡು, ಇಡು, ಉಡು, ಕೆಡು, ಕೊಡು, ತೊಡು, ನೆಡು, ಪಡು, ಬಿಡು, ಮಡು, ಸುಡು, ಹಡಿ.

* "ಸಲ್ಲು, ತರು, ಬರು, ಇರು, ಬೀಳು" ಎಂಬ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಭೂತ ಆಖ್ಯಾತ ನಪುಂಸಕೈಕವಚನದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪಿತ ರೂಪವು ಬರುವದು, ಹ್ಯಾಗಂದರೆ:—"ಸಂತು, ತಂತು, ಬಂತು, ಇತ್ತು, ಬಿತ್ತು"

ಧಾತು.	ಭೂತ ನ್ಯೂನ.	ಭೂತ ಕೃದ್ವಾಚಿ.	ಭೂತ ಆಖ್ಯಾತ ನಪುಂಸಕೈಕವಚನ.	ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾದ ಧಾತುಗಳು.
18. ನಗು	ನಕ್ಕು	ನಕ್ಕ	ನಕ್ಕಿತು	ನಗು, ಉಗು, ಬಿಗು, ಮಿಗು, ಹೊಗು.
19. ಬಿಸಾಡು	ಬಿಸಾಟು	ಬಿಸಾಟ	ಬಿಸಾಟಿತು	ಬಿಸಾಡು, ಬಿಸುಡು, ಹೊರಡು.
20. ಈನು	ಈದು	ಈದ	ಈಯಿತು	ಈನು.
21. ಸೀನು	ಸೀತು	ಸೀತ	ಸೀತಿತು	ಸೀನು, ಆನು, ನೋನು, ಕೂರು, ಜೋಲು, ನೂಲು, ನೇಲು, ಸಾಲು, ಸೋಲು, ಹೇಲು, ಹೋಲು.
22. ನೋ	ನೊಂದು	ನೊಂದ	ನೊಂದಿತು	ನೋ, ಬೇ, ಮಿಾ.
23. ಈ	ಇತ್ತು	ಇತ್ತ	ಇತ್ತಿತು	ಈ, ಸಾ.
24. ಆಗು	ಆಗಿ	ಆದ	ಆಯಿತು	ಆಗು, ಹೋಗು.

ಈ ನಾನಾ ವಿಧದ ವಿಕೃತಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಹಳೆಗನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ, ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವವಾದ ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ವಿಧಗಳು ಕಾರಣ. ಆ ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಕೆಲವನ್ನು ನಿಶ್ಚೈಸಿ ತಿಳುಕೊಳ್ಳ ಬಹುದು ಸರಿ. ಪರಂತು ಅವನ್ನು ಈ ಶಾಲಾವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲಾಗದು.

90. ವಿಕೃತ ನಿಷೇಧರೂಪಗಳು ಯಾವವು?

ಧಾತು.	ನಿಷೇಧನ್ಯೂನ.	ನಿ. ಕೃದ್ವಾಚಿ.	ನಿ. ಆಖ್ಯಾತ.
(ತರು)	ತಾರದೆ	ತಾರದ	ತಾರೆನು—ಇತ್ಯಾದಿ.
(ಬರು)	ಬಾರದೆ	ಬಾರದ	ಬಾರೆನು—ಇತ್ಯಾದಿ.

91. ವಿಕೃತ ಮಧ್ಯಮ ವಿಧಿರೂಪಗಳು ಯಾವವು?

ಧಾತು.	ವಿಧಿ ಏಕವಚನ.	ವಿ. ಬಹುವಚನ.
(ತರು)	ತಾ [ತಾರೋ]	ತನ್ನಿ=ತರ್ರಿ
(ಬರು)	ಬಾ [ಬಾರೋ]	ಬನ್ನಿ=ಬರ್ರಿ

92. "ಇರು" ಧಾತುವಿನ ಕ್ರಿಯಾಮಾಲೆಯು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ "ಇರು" ಧಾತುವಿನ ಆಖ್ಯಾತರೂಪಗಳಿಗೆ ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ ವಿಕೃತಿಗಳು ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಬೇರೆ ವಿಕೃತಿಗಳು ಬರುವ ಕಾರಣ, ಅದರ ಕ್ರಿಯಾಮಾಲೆ ಕೆಳಗೆ ತೋರಿಸಿ ಅದೆ. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—

1. ಅವ್ಯಯಾತ್ಮಕರೂಪಗಳು:

1. ಭಾವರೂಪಗಳು— ಇರ, ಇರಲು, ಇರಲಿಕ್ಕೆ.

	ವರ್ತಮಾನ.	ಭೂತ.	ಭವಿಷ್ಯತ್ತು.	ನಿಷೇಧ.
2. ನ್ಯೂನಗಳು..	ಇರುತ್ತಾ	ಇದ್ದು	......	ಇರದೆ
2. ನಾಮಾತ್ಮಕರೂಪಗಳು:				
1. ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳು		ಇದ್ದ	ಇರುವ	ಇರದ
2. ಕೃನ್ನಾಮಗಳು		ಇದ್ದವನು	ಇರುವವನು	ಇರದವನು
3. ಕ್ರಿಯಾನಾಮಗಳು ...		ಇದ್ದದ್ದು	ಇರುವದು	ಇರದ್ದು

3. ಪುರುಷಾತ್ಮಕ ಆಖ್ಯಾತರೂಪಗಳು ಮುಂದಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿ ಅವೆ.

"ಇರು" ಧಾತುವಿನ ಆಖ್ಯಾತರೂಪಗಳು.

	ಪುರುಷಾರ್ಥಕ ಸರ್ವನಾಮ ಗಳು.	ವರ್ತಮಾನಕಾಲದ			ಭೂತ ಕಾಲದ ರೂಪ ಗಳು.	ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದ			ನಿಷೇಧ ರೂಪ ಗಳು.	ವಿಧಿರೂಪ ಗಳು.
		ಸಂಪೂರ್ಣ ರೂಪಗಳು.	ಸಂಯುಕ್ತ ರೂಪಗಳು.	ಸಂಕ್ಷೇಪ ರೂಪಗಳು.		ಭವಿಷ್ಯತ್ ರೂಪಗಳು.	ಭಾವಿರೂಪ ಗಳು.	ಹಳೆಗನ್ನಡ ರೂಪಗಳು.		
ಏಕವಚನ.	ನಾನು	ಇರುತ್ತೇನೆ	ಇದ್ಧೇನೆ	ಹೇನೆ	ಇದ್ದೆನು	ಇದ್ದೇನು	ಇರುವೆನು	ಇಹೆನು	ಇರೆನು	ಇರುವೆ
	ನೀನು	ಇರುತ್ತೀ	ಇದ್ಧೀ	ಹೀ	ಇದ್ದಿ	ಇದ್ದೀ	ಇರುವಿ	ಇಹಿ	ಇರೆ	ಇರು
	ಅವನು	ಇರುತ್ತಾನೆ	ಇದ್ಧಾನೆ	ಹಾನೆ	ಇದ್ದನು	ಇದ್ದಾನು	ಇರುವನು	ಇಹನು	ಇರನು	ಇರಲಿ
	ಅವಳು	ಇರುತ್ತಾಳೆ	ಇದ್ಧಾಳೆ	ಹಾಳೆ	ಇದ್ದಳು	ಇದ್ದಾಳು	ಇರುವಳು	ಇಹಳು	ಇರಳು	
	ಅದು	ಇರುತ್ತದೆ	ಇಧೆ=ಅದೆ=ಐದೆ		ಇತ್ತು	ಇದ್ದೀತು	ಇರುವದು	ಇಹದು	ಇರದು	
ಬಹುವಚನ.	ನಾವು	ಇರುತ್ತೇವೆ	ಇದ್ಧೇವೆ	ಹೇವೆ	ಇದ್ದೆವು	ಇದ್ದೇವು	ಇರುವೆವು	ಇಹೆವು	ಇರೆವು	ಇರುವಾ, [ಇರೋಣ]
	ನೀವು	ಇರುತ್ತೀರಿ	ಇದ್ಧೀರಿ	ಹೀರಿ	ಇದ್ದಿರಿ	ಇದ್ದೀರಿ	ಇರುವಿರಿ	ಇಹಿರಿ	ಇರರಿ	ಇರ್ರಿ
	ಅವರು	ಇರುತ್ತಾರೆ	ಇದ್ಧಾರೆ	ಹಾರೆ	ಇದ್ದರು	ಇದ್ದಾರು	ಇರುವರು	ಇಹರು	ಇರರು	ಇರಲಿ
	ಅವು	ಇರುತ್ತವೆ	ಇದ್ಧಾವೆ=ಇವೆ=ಅವೆ		ಇದ್ದವು	ಇದ್ದಾವು	ಇರುವವು	ಇಹವು	ಇರವು	

ಊನಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು. (Defective Verbs.)

93. ಕ್ರಿಯಾಮಾಲೆ ಇಲ್ಲದ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಯಾವವು?

ಕೆಲವು ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿಗೆ ಧಾತು ಇಲ್ಲ, ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಕ್ರಿಯಾಮಾಲೆ ಇಲ್ಲ. ಆದದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ "ಊನಕ್ರಿಯಾಪದ"ಗಳೆಂಬ ಹೆಸರು ತಕ್ಕದ್ದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಆಖ್ಯಾತಪ್ರತ್ಯಯವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ "ಅವ್ಯಯಕ್ರಿಯಾಪದ"ಗಳೆಂದು ವರ್ತಿಸುವವು. ಅವು ಯಾವವಂದರೆ—

ಬೇಕು, ಬೇಡ, ಬೇಡರಿ; ಉಂಟು, ಉಳ್ಳ.
ಬಹುದು, ಬಾರದು; ಅಹುದು (=ಹೌದು).
ಅಲ್ಲ, ಅಲ್ಲದೆ, ಅಲ್ಲದ; ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲದೆ, ಇಲ್ಲದ.
ಸಾಕು, ಸಾಲದು; ತಕ್ಕ; ಇಗೋ (ಇಗೊಳ್ಳಿರಿ), ಇಗೋ.

ಊನಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಪಟ್ಟಿ.

ಏಕವಚನ.	ಉ.	ಆಪೆನು	ಆರೆನು	ವಲ್ಲೆನು	ಬಲ್ಲೆನು
	ಮ.	ಆಪಿ	ಆರಿ	ವಲ್ಲಿ	ಬಲ್ಲಿ
	ಪ್ರ. ಪು. . . .	ಆಪನು	ಆರನು	ವಲ್ಲನು	ಬಲ್ಲನು
	ಸ್ತ್ರೀ. . . .	ಆಪಳು	ಆರಳು	ವಲ್ಲಳು	ಬಲ್ಲಳು
	ನಪುಂ . . .	ಆಪದು	ಆರದು	ವಲ್ಲದು	ಬಲ್ಲದು
ಬಹುವಚನ.	ಉ.	ಆಪೆವು	ಆರೆವು	ವಲ್ಲೆವು	ಬಲ್ಲೆವು
	ಮ.	ಆಪಿರಿ	ಆರರಿ	ವಲ್ಲಿರಿ	ಬಲ್ಲಿರಿ
	ಪ್ರ. ಪು. ಸ್ತ್ರೀ. .	ಆಪರು	ಆರರು	ವಲ್ಲರು	ಬಲ್ಲರು
	ನಪುಂ . . .	ಆಪವು	ಆರವು	ವಲ್ಲವು	ಬಲ್ಲವು
ನ್ಯೂನರೂಪ . . .			ಆರದೆ	ವಲ್ಲದೆ	
ಕೃದ್ವಾಚಿ		ಆಪ	ಆರದ	ವಲ್ಲದ	ಬಲ್ಲ
ಕ್ರಿಯಾನಾಮ. . .		ಆಪದ್ದು	ಆರದದ್ದು	ವಲ್ಲದದ್ದು	ಬಲ್ಲದ್ದು ಬಲ್ಲುದು

ಸಂಯುಕ್ತಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು. (Compound verbal forms.)

94. ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧದ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಯಾವವು?

ನ್ಯೂನರೂಪಗಳಿಗೆ "ಇರು" ಧಾತುವನ್ನಾಗಲಿ ಅದರ ರೂಪಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಅನುಬಂಧಿಸುವದರಿಂದ "ಸಂಯುಕ್ತಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು" ಆಗುವವು.

ಉದಾ. ವರ್ತಮಾನನ್ಯೂನಕ್ಕೆ— ಮಾಡುತ್ತಿರು, ನುಡಿಯುತ್ತಿರು.
ಭೂತನ್ಯೂನಕ್ಕೆ— ಮಾಡಿರು, ನುಡಿದಿರು.
ನಿಷೇಧನ್ಯೂನಕ್ಕೆ— ಮಾಡದಿರು, ನುಡಿಯದಿರು.

ಈ ಸಂಯುಕ್ತಧಾತುಗಳಿಂದ ಉಳಿದ ಸಂಯುಕ್ತ ಅವ್ಯಯರೂಪ ಆಖ್ಯಾತರೂಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹುಟ್ಟಿಸಲಾದೀತು, ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—

		ವರ್ತಮಾನ.	ಭೂತ.	ನಿಷೇಧ.
ಸಂಯುಕ್ತ ನ್ಯೂನಗಳು.	ವರ್ತಮಾನ	ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾ	ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು	ಮಾಡುತ್ತಿರದೆ
	ಭೂತ	ಮಾಡಿರುತ್ತಾ	ಮಾಡಿದ್ದು	ಮಾಡಿರದೆ
	ನಿಷೇಧ	ಮಾಡದಿರುತ್ತಾ	ಮಾಡದಿದ್ದು	ಮಾಡದಿರದೆ
ಸಂಯುಕ್ತ ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳು.	ವರ್ತಮಾನ	ಮಾಡುತ್ತಿರುವ	ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ	ಮಾಡುತ್ತಿರದ
	ಭೂತ	ಮಾಡಿರುವ	ಮಾಡಿದ್ದ	ಮಾಡಿರದ
	ನಿಷೇಧ	ಮಾಡದಿರುವ	ಮಾಡದಿದ್ದ	ಮಾಡದಿರದ

ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ 84ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ ವಿಧಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಪುರುಷಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಸುವದರಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತ ಆಖ್ಯಾತರೂಪಗಳು ಆಗುವವು, ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—

ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ, ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು, ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು, ಮಾಡುತ್ತಿರೆನು;
ಮಾಡಿರುತ್ತೇನೆ, ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ, ಮಾಡಿದ್ದೆನು, ಮಾಡಿರುವೆನು, ಮಾಡಿರೆನು;
ಮಾಡದಿರುತ್ತೇನೆ, ಮಾಡದಿದ್ದೇನೆ, ಮಾಡದಿದ್ದೆನು, ಮಾಡದಿರುವೆನು, ಮಾಡದಿರೆನು.
} ಇತ್ಯಾದಿ.

5. ಅವ್ಯಯಪ್ರಕರಣ. **Fifth Chapter: Indeclinables.**

95. ಅವ್ಯಯಶಬ್ದಗಳು ಯಾವವು?

ಕಾರಕವಿಭಕ್ತಿರೂಪಮಾಲೆಗೂ ಕ್ರಿಯಾಮಾಲೆಗೂ ಹೊರಗಾದ ಶಬ್ದಗಳೆಲ್ಲಾ "ಅವ್ಯಯ"ಗಳೆಂದೆನ್ನಿಸಿ ಕೊಂಬವು. ಅವುಗಳೊಳಗೆ ಕೆಲವಕ್ಕೆ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅವ್ಯಯಿೂ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಹತ್ತುವವು, ಬೇರೆ ಕೆಲವು ವಿಕಲ್ಪದಿಂದ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪಗಳನ್ನಾದರೂ ಹೊಂದುವವು; ಆದಾಗ್ಯೂ ಆ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪಗಳು ಕ್ರಮವಾದ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪಮಾಲೆಗೆ ಮುಟ್ಟದ ಕಾರಣ, ಅವನ್ನು ಧರಿಸುವ ಶಬ್ದಗಳು ತಮ್ಮ ಅವ್ಯಯಿೂ ಭಾವ ಕಳೆಯವು.

96. ಅವ್ಯಯಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಧವು?

ಅವ್ಯಯಗಳ ಪ್ರಯೋಗ ನೋಡಿದರೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ "ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಾವ್ಯಯ" (Adverb), ಉಪಸರ್ಗಗಳೆಂಬ "ವಿಭಕ್ತ್ಯವ್ಯಯ" (Postposition), "ಸಮುಚ್ಚಾಯಕಾವ್ಯಯ" (Conjunction), "ಅನುಕರಣಶಬ್ದ" (Imitative sound), "ಭಾವಬೋಧಕ ನಿಪಾತ" (Interjection) ಎಂಬ 5 ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಮಾಡ ತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ರೂಪ ನೋಡಿದರೆ, ಅವು ಭಾಗವಾಗಿ ಸ್ವಂತ ವಾಚ್ಯಾರ್ಥವುಳ್ಳ ನಿಜ ಅವ್ಯಯಶಬ್ದಗಳೆಂದು, ಭಾಗವಾಗಿ ಸಮುಚ್ಚಾಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಉಪವಾಕ್ಯರೂಪಗಳೆಂದು, ಭಾಗವಾಗಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಾವೇ ಸ್ವಂತ ವಾಚ್ಯಾರ್ಥವಿಲ್ಲದೆ ಸಂಧಾನದಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ದ್ಯೋತ್ಯಾರ್ಥ ಹೊಂದುವ ನಿಪಾತಗಳೆಂದು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಾವ್ಯಯಗಳು. (Adverbs.)

97. ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಾವ್ಯಯಗಳು ಯಾವವು?

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಹೇಳುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದ ಸ್ಥಾನ, ಕಾಲ, ರೀತಿಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳುವ ಅವ್ಯಯಶಬ್ದಗಳು "ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಾವ್ಯಯ"ಗಳೆಂದು ವರ್ತಿಸುವವು. ಅವು "ಸ್ಥಾನವಾಚಕ", "ಕಾಲವಾಚಕ", "ರೀತಿವಾಚಕ" ಎಂಬ 3 ವಿಧವು; ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—

1. ಸ್ಥಾನವಾಚಕಗಳು. (Adverbs of place.)

"ಎಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿ, ಎತ್ತ [=ಎತ್ತಲು=ಎತ್ತಲಾಗಿ], ಇತ್ತ, ಅತ್ತ, ಈಚೆ [=ಈಚೇಲಿ], ಆಚೆ, ಸುತ್ತ [=ಸುತ್ತಲು=ಸುತ್ತಮುತ್ತ], ಮೇಲೆ, ಕೆಳಗೆ, ಒಳಗೆ, ಹೊರಗೆ, ಮುಂದೆ [=ಮುಂದು=ಮುಂತು=ಮುಂಚು], ಹಿಂದೆ [ಹಿಂದು=ಹಿಂತು=ಹಿಂಚು], ಸಮಕ್ಷ"—ಇತ್ಯಾದಿ.

2. ಕಾಲವಾಚಕಗಳು. (Adverbs of time.)

"ಎಂದು, ಇಂದು, ಅಂದು, ಯಾವಾಗ, ಈಗ [=ಈಗಲು], ಆಗ, ಆಗ್ಯೆ, ಆವಾಗ, ಯಾವಾಗಲು, ಇನ್ನು, ಈ ಹೊತ್ತು, ನಿನ್ನೆ, ಮೊನ್ನೆ, ನಾಳೆ, ನಾಡದು, ಬೆಳಿಗ್ಯೆ, ಹೊತ್ತಾರೆ, ಮುಂಜಾನೆ, ಸಂಜೆ, ಬೈಗು, ಮುಂಚೆ [=ಮುಂಚಿಗೆ=ಮುಂಚಿತಾಗಿ=ಮುಂದಾಗಿ], ಮೊದಲು, ಚೂಣೆ, ಮೇಲೆ, ತರುವಾಯ, ಅನಂತರ, ತತ್ಕಾಲ, ತಕ್ಷಣ, ಸಂಪ್ರತ, ಸರ್ವದಾ, ನಿತ್ಯ, ಅನುದಿನ, ದಿನಾಲು, ಸದ್ಯಾ"—ಇತ್ಯಾದಿ.

ಆವೃತ್ತಿವಾಚಕಗಳು—"ಮತ್ತು, ತಿರಿಗಿ, ಮರಳಿ, ಬೈತಂಕ, ಒಮ್ಮೆ=ಒಂದು ವೇಳೆ=ಒಂದು ಬಾರಿ, ಈ ವೇಳೆ=ಈ ಬಾರಿ=ಈ ಸಾರಿ=ಈ ಸರ್ತಿ=ಈ ಸಲ್ಲ"—ಇತ್ಯಾದಿ.

3. ರೀತಿವಾಚಕಗಳು. (Adverbs of mode.)

"ಹ್ಯಾಗೆ, ಹೀಗೆ, ಹಾಗೆ, ಎಂತು, ಇಂತು, ಅಂತು, ಅಂತಿಂತು, ಓಲು, ಸರಾಸರಿ, ಮಾತ್ರ, ಪುಕ್ಕಸೆಟ [=ಪುಕ್ಕಟೆ], ಅಕಸ್ಮಕ, ಬೇಗ [=ಬೇಗನೆ], ಮೆಲ್ಲಗೆ [=ಮೆಲ್ಲನೆ], ಸುಮ್ಮಗೆ [=ಸುಮ್ಮನೆ], ನೆಟ್ಟಗೆ [=ನೆಟ್ಟನೆ], ತಣ್ಣಗೆ [=ತಣ್ಣನೆ,] ಭಗ್ಗನೆ, ಜರ್ರನೆ, ವಾರಿಗೆ, ಕೆಂಪಗೆ, ಬೆಳ್ಳಗೆ"—ಇತ್ಯಾದಿ.

ಇವುಗಳೊಳಗೆ "ಎಲ್ಲಿ, ಎತ್ತ, ಎಂದು, ಮೇಲೆ, ನಿನ್ನೆ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಬರುವ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪಗಳು ಹಿಂದೆ (71ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ) ತೋರಿಸಿ ಅವೆ.

ಉಪಸರ್ಗಗಳು. (Postpositions.)

98. ಉಪಸರ್ಗಗಳು ಯಾವವು?

ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಾಮಪದಗಳ ಮೇಲೆ ಹತ್ತುವ ಶಬ್ದಗಳು ವಿಭಕ್ತ್ಯವ್ಯಯಗಳೆಂದು, ಉಪಸರ್ಗಗಳೆಂದು ವರ್ತಿಸುವವು. ಅವು "ಪೂರ್ಣ ಉಪಸರ್ಗ, ಅರಿ ಉಪಸರ್ಗ"ಗಳೆಂಬ 2 ವಿಧವು. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ: ಉಪಸರ್ಗ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಹೊರ್ತು ಬೇರೆ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸದ ಅವ್ಯಯಶಬ್ದಗಳೇ "ಪೂರ್ಣ ಉಪಸರ್ಗ"ಗಳೆಂದು, ಉಪಸರ್ಗಗಳಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ನಾಮಪದಗಳೇ "ಅರಿ ಉಪಸರ್ಗ"ಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯ ತಕ್ಕದ್ದು. ಅವು ಯಾವವಂದರೆ: ಪೂರ್ಣ ಉಪಸರ್ಗಗಳು:—"ಓಸ್ಕರ [=ಓಸುಗ], ತುಸುಕ [ತುಸುಕಾಗಿ], ಸಲುವಾಗಿ, ಹತ್ತರ, ತನಕ, ಅನಕ, ಅಂತನಕ, ವರಿಗೆ, ಮಟ್ಟಗೆ, ಹಾಗೆ, ಅಂತೆ, ಓಲು, ಬಗ್ಯೆ, ಅಪ್ಪಂದ, ಸಂಗಡ [=ಸಂಗಾತ], ಒಡನೆ, ಒಂದಿಗೆ, ಕೂಡ [=ಕೂಡೆ], ಒಡಗೂಡಿ, ಹೊರ್ತು, ಕುರಿತು" ಇತ್ಯಾದಿ. ಅರಿ ಉಪಸರ್ಗಗಳು:—"ಒಳಗೆ, ಹೊರಗೆ, ಕೆಳಗೆ, ಮೇಲೆ, ಬಳಿಕ, ಹಿಂದೆ, ಮುಂದೆ, ಸುತ್ತ, ವಿಷಯ [ವಿಷಯಕ್ಕೆ], ಕಾರಣ [=ಕಾರಣದಿಂದ], ನಿಮಿತ್ತ [=ನಿಮಿತ್ಯ,] ಮೂಲ, ಉದ್ದಿಶ್ಯ, ಪ್ರಕಾರ, ರೀತಿ [ರೀತಿಯಿಂದ], ಮೇರೆ [=ಮೇರಿಗೆ], ಪರಿ, ಪರ್ಯಂತರ [=ಪರ್ಯಂತರಕ್ಕೆ, ಪರಿಯಂತರದಲ್ಲಿ], ತರುವಾಯ [ತರುವಾಯದಲ್ಲಿ], ಕೈಯಿಂದ, ಮುಖದಿಂದ, ಮುಖಾಂತರ, ದೆಶೆಯಿಂದ, ಕಡೆಯಿಂದ, ಕಡಿಗೆ, ಕಡೆಯಲ್ಲಿ, ಬಳಿಯ, ಬಳಿಯಿಂದ, ಬಳಿಗೆ, ಬಳಿಯಲ್ಲಿ, ಹತ್ತೀಲಿ, ಬದೀಲಿ, ಓಪಾದಿಯಲ್ಲಿ"—ಇತ್ಯಾದಿ.

99. ಉಪಸರ್ಗಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

"ಓಸ್ಕರ" ಎಂಬದು ನಾಮಪದಗಳ ಚತುರ್ಥಿ ವಿಭಕ್ತಿಗೆ ಪರವಾಗುವದು; ಕಡಿಮೆ ಉಪಸರ್ಗಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಂಬಂಧವಿಭಕ್ತಿಗೆ ಮುಂದಾಗುವವು; ಕೆಲವು ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ನಾಮಪದಗಳ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಮುಂದಾಗುವವು. ಇದಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಸರ್ವನಾಮ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಗೂ ಪರವಾಗುವವು.

(ಇದರ ವಿವರ 139ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನೋಡು.)

ಸಮುಚ್ಚಾಯಕಾವ್ಯಯಗಳು. (Conjunctions.)

100. ಸಮುಚ್ಚಾಯಕಾವ್ಯಯಗಳು ಯಾವವು?

ಎರಡು ಪದಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದನ್ನು ಕೂಡಿಸುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಅವ್ಯಯಗಳು "ಸಮುಚ್ಚಾಯಕಾವ್ಯಯ"ಗಳೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವವು. ಅವು ಯಾವವಂದರೆ:

1. ಸಮುಚ್ಚಾಯಾರ್ಥಕ "ಊ[ಉ]"ಕಾರದ ನಿಪಾತವು.
2. "ಮತ್ತು, ಸುದಾ, ಸಹ, ಅಥವಾ, ಪರಂತು" ಮೊದಲಾದ ಸಮುಚ್ಚಾಯಾರ್ಥಕ ಶಬ್ದಗಳು.
3. ಸಮುಚ್ಚಾಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ "ಆಗಲಿ, ಅಲ್ಲದೆ, ಇಲ್ಲವೆ" ಮುಂತಾದ ಕ್ರಿಯಾಪದರೂಪಗಳು.
4. ಸಮುಚ್ಚಾಯಕಾವ್ಯಯಗಳಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ "ಆದರೆ, ಆದಾಗ್ಯೂ, ಅಂದರೆ" ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಉಪವಾಕ್ಯರೂಪಗಳು.

(ಇವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗದ ವಿವರ ಮುಂದೆ 165ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನೋಡು.)

ಅವಕ್ಕೆ ಅವಧಾರಣಾರ್ಥಕ "ಎ [ಏ]"ಕಾರವೂ ಪ್ರಶ್ನಾವಿಶಂಕಾರ್ಥಕ "ಆ, ಏ, ಓ"ಕಾರಗಳೂ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸಮಾನವಾಗಿವೆ.

ಅನುಕರಣಶಬ್ದಗಳು. (Imitative sounds.)

101. ಅನುಕರಣ ಅವ್ಯಯಗಳು ಯಾವವು?

ಪಶು ಮೃಗಾದಿಗಳ ಕೂಗುಗಳನ್ನೂ, ಘಂಟೆ ತುಬಾಕಿ ಮುಂತಾದ ಸಾಮಾನುಗಳ ನಾದಗಳನ್ನೂ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಪ್ಪಳಗಳನ್ನೂ ಅನುಕರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ಜನರು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಅವ್ಯಯಶಬ್ದಗಳು "ಅನುಕರಣಶಬ್ದ"ಗಳೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವವು. ಉದಾ.

ಕೂಗುಗಳು—ಅಂಬಾ, ಒಮ್ಮಿ, ವ್ಯಾ ವ್ಯಾಂವು, ಕೋಕೋ;
ನಾದಗಳು—ಘುಘುಂಣಾನೆ, ಭೌಂಭೌಂ, ಕಿಣಿಕಿಣಿ;
ಸಪ್ಪಳಗಳು—ಪರಪರನೆ, ಲೊಟಲೊಟನೆ, ಧಡಲ್ಧಡಲ್ಲನೆ } ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸಂಬುದ್ಧಭಾವಬೋಧಕ ಅವ್ಯಯಗಳು.
(Interjections.)

102. ಈ ವಿಧದ ಅವ್ಯಯಗಳು ಯಾವವು?

ಎರಡನೆಯವರನ್ನು ಕರೆಯುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಅವ್ಯಯಶಬ್ದಗಳು "ಸಂಬುದ್ಧಾವ್ಯಯ"ಗಳೆಂದೆನ್ನಿಸಿ ಕೊಂಬವು.

ಉದಾ. ಎಲಾ, ಎಲೇ, ಅಣಾ, ಎನೇ, ಹೋ, ಓ.

ಮನಸ್ಸಿನ ಭಾವಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಅವ್ಯಯಶಬ್ದಗಳು "ಭಾವಬೋಧಕಾವ್ಯಯ"ಗಳೆಂದು ವರ್ತಿಸುವವು.

ವ್ಯಾಕುಲ—ಅಯ್ಯೋ, ಅಯಯೋ, ಅಹಹ, ಅಕಟ, ಓಯೆನೆ.
ಸಂಭ್ರಮ—ಅಃ, ಅಬ್ಬಾ, ಅಮಮ, ಅಲಲಾ, ಓಹೋಹೋ.
ಮೆಚ್ಚಿಕೆ—ಶಹಬಾಸ, ಐಶಬಾಸ, ಭಲಾ, ಅಝಾ, ಆರೆಜಾಣಾ.
ಹೇಸಿಕೆ—ಚೀ, ಛೀಛೀ, ಇಶಿ, ಅಖ; ಊಹೂಯೆನೆ.—ಇತ್ಯಾದಿ.

III. Part: Syntax.
ಮೂರನೆ ಭಾಗ.
ವಾಕ್ಯಖಂಡ.

ಆಖ್ಯಾತಪ್ರಕರಣ. **First Chapter: Of the Predicative parts of Speech.**

ಆಖ್ಯೆ ಆಖ್ಯಾತಗಳ ನಿರ್ಣಯ. (Subject and Predicate.)

103. ವಾಕ್ಯವೆಂದರೇನು?

ಒಂದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮಾತು "ವಾಕ್ಯ" (Sentence) ಎಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವದು. ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ "ಆಖ್ಯೆ"

(Subject), "ಆಖ್ಯಾತ" (Predicate) ಎಂಬ 2 ಪದಗಳು ಮುಖ್ಯವು. ಆಖ್ಯೆಪದವು ವಾಕ್ಯದ ಆಲೋಚನಕ್ಕೆ ಉದ್ದೇಶವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಹೇಳುವ ಕಾರಣ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಂಡಿತರು ಅದಕ್ಕೆ "ಉದ್ದೇಶ್ಯಪದ" ಅನ್ನುವರು; ಮತ್ತು ಆಖ್ಯಾತಪದದ ಪುರುಷ ಲಿಂಗ ವಚನಗಳು ಉದ್ದೇಶದ ಪುರುಷ ಲಿಂಗ ವಚನಗಳಿಗೆ ವಿಧೇಯವಾಗಿರುವ ಕಾರಣ, ಅವರು ಆಖ್ಯಾತಕ್ಕೆ "ವಿಧೇಯಪದ" ಅನ್ನುವರು. ಉದಾ.

ಅರಸನು ಆಳುತ್ತಾನೆ. ಲೋಕವು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ. ಇವೆರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ "ಅರಸನು, ಲೋಕವು" ಎಂಬಿವು ಆಖ್ಯೆಗಳೆಂದೆನ್ನಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ್ಯಪದಗಳೇ. ಆದರೆ "ಆಳುತ್ತಾನೆ, ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ" ಎಂಬಿವು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ವಿಧೇಯವಾದ ಆಖ್ಯಾತಪದಗಳೇ.

104. ಆಖ್ಯಾತಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಧವು?

"ಕ್ರಿಯಾವಾಚಕ ಆಖ್ಯಾತ, ಲಕ್ಷಣವಾಚಕ ಆಖ್ಯಾತ"ಗಳೆಂಬ 2 ವಿಧವು. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಉದ್ದೇಶವಾದ ವಸ್ತುವು ಮಾಡುವಂಥ ಪಡುವಂಥ ಕ್ರಿಯೆ ಹೇಳುವ ಆಖ್ಯಾತ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳೆಲ್ಲಾ ಕ್ರಿಯಾವಾಚಕ ಆಖ್ಯಾತಗಳೇ. ಉದಾ. ಅರಸನು ಆಳುತ್ತಾನೆ.

ಆದರೆ ಆ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ, ದಾವದೊಂದು ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಆಖ್ಯಾತವಾಗಿ ಕೂಡಿಸುವ ರೂಪಗಳೆಲ್ಲಾ ಲಕ್ಷಣವಾಚಕ ಆಖ್ಯಾತಗಳೇ. ಉದಾ.

ಲೋಕವು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ = ಲೋಕವು ದೊಡ್ಡದು.

ಈ 2 ವಿಧದ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ಕಾಣಿಸುವದೇನಂದರೆ—ಲಕ್ಷಣಪದವನ್ನು "ಇರು" ಧಾತುವಿನ ಆಖ್ಯಾತ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಉದ್ದೇಶ್ಯಪದಕ್ಕೆ ಕೂಡಿಸುವದು ಉಂಟು; ಮತ್ತು ಇಂಥ ಸಹಾಯ ಕ್ರಿಯಾಪದವಿಲ್ಲದೆ ಅನ್ವಯಿಸುವದು ಉಂಟು. ಸಹಾಯಕ್ರಿಯಾಪದವಿಲ್ಲದೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯಪದಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಿದ ಲಕ್ಷಣವಾಚಕ ಆಖ್ಯಾತಗಳು "ವಿಧೇಯವಿಶೇಷಣ"ಗಳೆಂದು ಅಥವಾ "ಉತ್ತರವಿಶೇಷಣ"ಗಳೆಂದು ವರ್ತಿಸುವವು. ಅವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ವಾಕ್ಯಗಳು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗುವದರ ನಿಮಿತ್ತ ಅದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವದು. ಉದಾ.

ಅರಸನೇ ರಾಜ್ಯದ ಒಡೆಯನು [ಆಗಿದ್ಧಾನೆ]. ನಾವು ಮನುಷ್ಯರು [ಆಗಿದ್ಧೇವೆ]. ಎಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರು ಮರ್ತ್ಯರೇ [ಆಗಿದ್ಧಾರೆ].

105. (ಆಖ್ಯೇ ಎಂಬ) ಉದ್ದೇಶ್ಯಕ್ಕೆ ಆಖ್ಯಾತವು ವಿಧೇಯವಾಗಿರುವದು ಹ್ಯಾಗೆ?

ವಾಕ್ಯದ ಉದ್ದೇಶ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪುರುಷ ಲಿಂಗ ವಚನವಿರುವದೊ, ಅದೆ ಪುರುಷ ಲಿಂಗ ವಚನವು ಆಖ್ಯಾತಕ್ಕೂ ಬರುವದು. ಉದಾ.

ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ—	ನಾನು ಮಾಡಿದೆನು	ನಾವು ಮಾಡಿದೆವು
ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ—	ನೀನು ಮಾಡಿದಿ	ನೀವು ಮಾಡಿದಿರಿ
ಪ್ರಥಮ ಪು. ಪು.—	ಹುಡುಗನು ಮಾಡಿದನು	ಹುಡುಗರು ಮಾಡಿದರು
ಸ್ತ್ರೀ.—	ಹಿರಿಯಳು ಮಾಡಿದಳು	ಹಿರಿಯರು ಮಾಡಿದರು
ನಪು.—	ಕೈಯು ಮಾಡಿತು	ಕೈಗಳು ಮಾಡಿದವು

ಈ ವಿಧಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಪವಾದಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—

1. ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮಾನ ಕೊಡುವ ಹಾಗೆ ಪೂಜಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಹುವಚನ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು ಕನ್ನಡ ಜನರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಉಂಟು. ಆದರೆ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ಇಂಥ ಪೂಜಾರ್ಥದ ಬಹುವಚನದ ಮುಂದೆ ಆಖ್ಯಾತಕ್ಕೆ ಏಕವಚನ ಬರುವದು. ಉದಾ. ಅರಸನವರು ಇನ್ನು ಬಹಳ ದಿವಸ ಬದುಕಲಾರನು ಎಂದು ಜೊಯಿಸನು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿದನು.
   ಈ ಪ್ರಕಾರ "ದೇವರು" ಎಂಬ ಬಹುವಚನದ ನಾಮದ ಮುಂದೆ ಆಖ್ಯಾತಕ್ಕೆ ಏಕವಚನ ಬರುವದು; ಯಾಕಂದರೆ ಮಹೋನ್ನತನಾದ ನಿಜದೇವರು ಒಬ್ಬನೇ.
2. ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ನಾಮಪದಗಳಿಗೆ ಬಹುವಚನದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಏಕವಚನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೊಡುವದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಯೋಗ ಉಂಟು. ಸಂಖ್ಯಾವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ವಿಶೇಷಿತ ನಪುಂಸಕ ನಾಮಗಳೊಡನೆ ಈ ಪ್ರಯೋಗವು ನಿತ್ಯವಾದದ್ದು. ಉದಾ. ನಾಲ್ಕು ಎತ್ತು ಸತ್ತವು. ಕೈಗೆ ಐದು ಬೆರಳು ಅವೆ. ಹತ್ತು ವರುಷ ಹೋದವು.

3. ಪೂಜಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷಕ್ಕೆ "ತಾವು" ಎಂಬ ಆತ್ಮಾರ್ಥಕ ಸರ್ವನಾಮದ ಬಹುವಚನವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದ್ಧತಿ ಉಂಟು. ಉದಾ. 'ತಾವು ಧನಿಯರು, ಬಡವನನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿರಿ' ಎಂದು ಭಿಕ್ಷಕನು ಸಾವುಕಾರನನ್ನು ಬೇಡಿ ಕೊಂಡನು.

106. ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಉದ್ದೇಶ್ಯಪದಗಳ ಮುಂದೆ ಒಂದೇ ಆಖ್ಯಾತಪದ ಬಂದರೆ, ಅದರ ಪುರುಷ ಲಿಂಗ ವಚನವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ವಿಧಿಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—

1ನೇದು—ಏಕವಚನದ ರೂಪವಾದ ಅನೇಕ ಉದ್ದೇಶ್ಯಗಳ ಮುಂದೆ ಆಖ್ಯಾತಕ್ಕೆ ಬಹುವಚನದ ರೂಪ ಬರುವದು. ಉದಾ. ತಂದೆಯೂ ಮಗನೂ ಬಂದರು. ಆಕಳೂ ಕರೂ ಸತ್ತವು. ತಂದೆಯೂ ಮಗನೂ ಜಾಣರು. ಆಕಳೂ ಕರೂ ಪಶುಗಳೇ.

2ನೇದು—ಭಿನ್ನಲಿಂಗವಾದ ಅನೇಕ ಉದ್ದೇಶ್ಯಗಳ ಮುಂದೆ ಆಖ್ಯಾತಕ್ಕೆ ಕಡೇ ಉದ್ದೇಶ್ಯಪದದ ಲಿಂಗವು ಬರುವದು. ಉದಾ. ಪಟ್ಟದಾನೆಯೂ ರಾಜನೂ ರಾಣಿಯೂ ಬಂದರು. ರಾಜನೂ ರಾಣಿಯೂ ಪಟ್ಟದಾನೆಯೂ ಬಂದವು.

3ನೇದು—ಭಿನ್ನಪುರುಷವಾದ ಅನೇಕ ಉದ್ದೇಶ್ಯಗಳ ಮುಂದೆ ಆಖ್ಯಾತಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಪುರುಷ ಬರುವದು. ಅಧಿಕಪುರುಷ ಯಾವದಂದರೆ: ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷಕ್ಕಿಂತ ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷವೇ ಅಧಿಕ, ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷವೇ ಅಧಿಕ. ಉದಾ. ನೀನೂ ಅವನೂ ಬಂದಿರಿ. ನಾನೂ ನೀನೂ ಬಂದೆವು.

107. ಪದ ಲೋಪ ಹೊಂದಿದ ವಾಕ್ಯಗಳುಂಟೇ?

ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಅನ್ವಿತವಾದ ಪದಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಇರುವ ಸಂಧಾನವು "ಸಮಭಿವ್ಯಾಹಾರ" (Context) ಎಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವದು. ಆದರೆ ಸಮಭಿವ್ಯಾಹಾರದಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಆಖ್ಯಾತದ ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಪುರುಷಪ್ರತ್ಯಯದ ಮೇಲಿನಿಂದಾಗಲಿ ವಾಕ್ಯದ ಉದ್ದೇಶ್ಯವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅನುವರ್ತಿಸುವಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ಲೋಪ ಬರುವದು.

ಉದಾ. [ನಾನು] ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. [ನೀನು] ಮಾಡು. [ಆಕಾಶವು] ಬೆಳಗಿತು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವಾಕ್ಯಗಳು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಆಖ್ಯಾತದ ಕ್ರಿಯಾಪದಕ್ಕೆ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ಲೋಪ ಬರುವದು. "ಇರು" ಧಾತುವಿನ ಆಖ್ಯಾತರೂಪಗಳನ್ನು ಲೋಪಿಸುವ ಪ್ರಯೋಗವು ಕನ್ನಡ ಜನರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವರ್ತಿಸುವದು.

ಉದಾ. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಆತ್ಮ [ಇರುತ್ತದೆ.] ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ರೆಕ್ಕೆಗಳು [ಅವೆ]. ಭಾವಿಯಲ್ಲಿ ನೀರು [ಉಂಟು]. ವಿಷದಿಂದ ರೋಗ [ಬರುವದು]. ದುಷ್ಟರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ, ಉತ್ತಮರಿಗೆ ಮಾನ [ದೊರಕುವದು].

ವಾಕ್ಯಗಳ ಸಮಭಿವ್ಯಾಹಾರದಿಂದ ಅನುವರ್ತಿಸಿ ನಿಶ್ಚೈಸ ತಕ್ಕ ಲುಪ್ತ ಪದವು "ಅಧ್ಯಾಹಾರ" (Inference) ಎಂದು ವರ್ತಿಸುವದು.

ಆಖ್ಯಾತಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಪ್ರಯೋಗ.
(Uses of the Inflected Verbal forms.)

108. ವರ್ತಮಾನ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದವನು ಮಾತನಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ನಡಿಯುತ್ತಾ ಇರುವ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ವರ್ತಮಾನ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು.

ಉದಾ. ನಾನು ಓದುತ್ತೇನೆ. ನಾವು ಬದುಕುತ್ತೇವೆ.

ಇದಲ್ಲದೆ ಮುಂದೆ ಇನ್ನು ನಡಿಯ ತಕ್ಕ ಒಂದು ಕ್ರಿಯೆಯು ಬಹಳ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಡಿಯುವದೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ವರ್ತಮಾನ ರೂಪಗಳು ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು.

ಉದಾ. ನಾಳೆ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಅವನು ಬಂದರೆ ನಾನು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.

109. ಭೂತ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದವನು ಮಾತನಾಡುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂದಾಗಿ ನಡೆದ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಭೂತರೂಪಗಳು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು.

ಉದಾ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿದೆವು, ಬೆಳಿಗ್ಯೆ ಎದ್ದೆವು.

ಇದಲ್ಲದೆ ಅತಿ ತ್ವರೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಅತಿ ನಿಶ್ಚಯಾರ್ಥವನ್ನಾಗಲಿ ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಭೂತರೂಪಗಳು ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು.

ಉದಾ. ಅತಿ ತ್ವರೆಗೆ—ಬಾ ಎಂದು ಕರೆದ ತಂದೆಗೆ ಬರುವ ಮಗನು ಬಂದೆನೆಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನು.

ಅತಿ ನಿಶ್ಚಯಕ್ಕೆ—ನೀನು ವಿಷ ತಿಂದರೆ, ಸತ್ತು ಹೋದೆ.

110. ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧದ ಭೂತರೂಪಗಳು ಯಾವವು?

ಸಾಧಾರಣ ಭೂತರೂಪಗಳಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡ ಜನರ ಗ್ರಾಮ್ಯಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ತರದ ಭೂತರೂಪಗಳು ವರ್ತಿಸುವವು. ವರ್ತಮಾನರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ತಮಾನನ್ಯೂನಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿಸಿದ ವರ್ತಮಾನ ಪುರುಷ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಭೂತನ್ಯೂನಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿಸುವದರಿಂದ ಈ ಭೂತರೂಪಗಳು ಆಗುವವು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಕವೀಶ್ವರರು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಯುಕ್ತವಾದ ಭೂತರೂಪಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರು. ಇವೆರಡು ವಿಧದ ರೂಪಗಳಿಗೆ "ಸಮಾಪ್ತಭೂತ" (Perfect) ಅನ್ನ ತಕ್ಕದ್ದು; ಯಾಕಂದರೆ ಮುಂಚೆ ಸಂಭವಿಸಿದ ಕ್ರಿಯೆಯು ಮಾತನಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮುಗಿದದೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವದು.

ಅವು ಹ್ಯಾಗೆಂದು ಮುಂದಿನ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ಕಾಣಿಸುವದು.

		ಗ್ರಾಮ್ಯ ಪ್ರಯೋಗ.	ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಯೋಗ.	ಗ್ರಾಮ್ಯ ಪ್ರಯೋಗ.	ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಯೋಗ.
ಏಕವಚನ.	ನಾನು	ಮಾಡೇನೆ	ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ	ನುಡಿದೇನೆ	ನುಡಿದಿದ್ದೇನೆ
	ನೀನು	ಮಾಡೀ	ಮಾಡಿದ್ದೀ	ನುಡಿದೀ	ನುಡಿದಿದ್ದೀ
	ಅವನು	ಮಾಡ್ಯಾನೆ	ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ	ನುಡಿದಾನೆ	ನುಡಿದಿದ್ದಾನೆ
	ಅವಳು	ಮಾಡ್ಯಾಳೆ	ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ	ನುಡಿದಾಳೆ	ನುಡಿದಿದ್ದಾಳೆ
	ಅದು	ಮಾಡಿ ಅದೆ	ಮಾಡಿ ಅದೆ	ನುಡಿದದೆ	ನುಡಿದದೆ
ಬಹುವಚನ.	ನಾವು	ಮಾಡೇವೆ	ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ	ನುಡಿದೇವೆ	ನುಡಿದಿದ್ದೇವೆ
	ನೀವು	ಮಾಡೀರಿ	ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ	ನುಡಿದೀರಿ	ನುಡಿದಿದ್ದೀರಿ
	ಅವರು	ಮಾಡ್ಯಾರೆ	ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ	ನುಡಿದಾರೆ	ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ
	ಅವು	ಮಾಡಿ ಅವೆ	ಮಾಡಿ ಅವೆ	ನುಡಿದವೆ	ನುಡಿದವೆ

ಇವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಉದಾ. ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟೇವೆ [=ಹುಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ]. ಅವರಿಂದ ಬಹಳ ಉಪಕಾರ ಹೊಂದೇವೆ [=ಹೊಂದಿದ್ದೇವೆ].

111. ಭವಿಷ್ಯತ್ ಭಾವಿರೂಪಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಮಾತನಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಸಂಭವಿಸಲಿಕ್ಕಿರುವ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಭವಿಷ್ಯತ್ ಭಾವಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಸಮವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು. ಭವಿಷ್ಯತ್‌ರೂಪಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಕನ್ನಡ ಜನರ ಬಾಯಿಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲ; ಭಾವಿರೂಪಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು; ಎರಡರ ಸಾಧಾರಣ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಇಲ್ಲ.

ಉದಾ. ನಾವೆಲ್ಲರು ಸತ್ತೇವು = ನಾವೆಲ್ಲರು ಸಾಯುವೆವು.

ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಇನ್ನು ಬರುವ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ ರೂಪಗಳಿಗೆ ವಿಕಲ್ಪದಿಂದ "ಶಕ್ಯಾರ್ಥ" (Potential) ಬರುವದು. ಮತ್ತು ಭಾವಿರೂಪಗಳಿಗೆ—ಒಬ್ಬನು ಒಂದು ಕ್ರಿಯೆ ಬೈತಂಕ ಮಾಡುವನು ಎಂಬ "ತದ್ಧರ್ಮಾರ್ಥ" (Aorist) 2 ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವದು. ಉದಾ.

ಶಕ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ— { ಆ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರತಪ್ಪುಗಳು ಇದ್ದಾವು.
ದುಷ್ಟರು ದೇವರನ್ನು ಹ್ಯಾಗೆ ತಿಳಿದಾರು?

ತದ್ಧರ್ಮಾರ್ಥಕ್ಕೆ— { ಕೆಟ್ಟವರು ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಕೆಡಿಸುವರು.
ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಪಸಿಗಳು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವರು.

112. ನಿಷೇಧ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಸಂಭವಿಸದ ಕ್ರಿಯೆ ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ನಿಷೇಧರೂಪಗಳು 3 ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು. ಉದಾ. ಸುಳ್ಳುಗಾರನನ್ನು ಯಾರೂ ನಂಬರು. ತಂತಿಟಪಾಲು ಲೋಹಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಪುರಾತನರು ಅರಿಯರು.

113. ವಿಧಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಉತ್ತಮ ಪುರುಷದ ವಿಧಿರೂಪಗಳು ಒಬ್ಬನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದ ಕ್ರಿಯೆ ಹೇಳುವವು. ಉದಾ. ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವಾ.

ಅದೇ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಜನರು ವಿಕಲ್ಪದಿಂದ ಎರಡನೆ ಕ್ರಿಯಾನಾಮರೂಪವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರು. ಉದಾ. ಮನೆಗೆ ಶೀಘ್ರೋಣ ನಡಿರಿ.

ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷದ ವಿಧಿರೂಪಗಳು ಒಬ್ಬನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವಂಥ, ಅಥವಾ ಅವನ ಕಡೆಯಿಂದ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವಂಥ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವವು. ಉದಾ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗು. ದಯ ಮಾಡಿ ಬರ್ರಿ. ದೇವರೇ ಸಲುಹು.

ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷದ ವಿಧಿರೂಪವು ಒಬ್ಬನು ಅನುಮತಿಸುವಂಥಾ ಅಥವಾ ಆಶಿಸುವಂಥ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವದು. ಆದದರಿಂದ ಕೆಲವರು ಅದಕ್ಕೆ "ಆಶಂಸಾರ್ಥ" (Optative) ಅನ್ನುವರು. ಉದಾ. ಹುಡುಗರು ವಿದ್ಯ ಕಲಿಯಲಿ. ಅವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರಲಿ.

ಆಶಂಸಾರ್ಥಕ ಪ್ರಶ್ನಾವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೂಪವು ಉತ್ತಮ ಪುರುಷಕ್ಕಾದರು ಬರುವದು. ಉದಾ. ನಾನು ಏನು ಮಾಡಲಿ? ನಾವೇ ಮಾಡಲೋ?

114. ಸಂಯುಕ್ತಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಸಂಯುಕ್ತರೂಪಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಹಿಂದೆ (94ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ) ವಿವರಿಸಿ ಅದೆ. ಅವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗದ ಮುಖ್ಯ ವಿಧಿಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—

1. ವರ್ತಮಾನನ್ಯೂನಕ್ಕೆ "ಇರು" ಧಾತುವಿನ ರೂಪಗಳು ಅನುಬಂಧಿತ ಸಂಯುಕ್ತಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು—ಕ್ರಿಯೆಯು ಅಲ್ಪಕಾಲದ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲಾ, ತಕ್ಕಷ್ಟು ಕಾಲದ ಸ್ಥಿತಿ ಎಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಉದಾ. ಮೀನುಗಳು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಳವ ದೇಶ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಭೂತ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪಕ್ಷಾರ್ಥದಲ್ಲಿ (Conditional) ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಜನರು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಈ ಸಂಯುಕ್ತಭೂತರೂಪ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರು. ಉದಾ. ನಾನು ನಿನ್ನೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆನು, ಆದರೆ ಮಳೆ ಆದ ಕಾರಣ ಬರಲಿಲ್ಲ.

   ಇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಕೆಲವರು ಪಕ್ಷಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಾವಿ ಆಖ್ಯಾತರೂ

ಪಗಳನ್ನು, ಅಥವಾ ಭಾವರೂಪಕ್ಕೆ ಅನುಬಂಧಿತ ಭೂತ ಸಹಾಯ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರು. ಉದಾ. ನಿನ್ನೆ ಬರುವೆನು, ಆದರೆ ಮಳೆ ಆದ ಕಾರಣ ಬರಲಿಲ್ಲ.—ಅಥವಾ ನಿನ್ನೆ ಬರಲಿದ್ದೆನು—ಇತ್ಯಾದಿ.

2. ಭೂತನ್ಯೂನದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಂಯುಕ್ತಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಶುದ್ಧ ಭೂತಕ್ರಿಯಾಪದಕ್ಕೆ ಮೀರಿದ ಕಾಲವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ: ಭೂತನ್ಯೂನಕ್ಕೆ ವರ್ತಮಾನ ಸಹಾಯ ಕ್ರಿಯಾಪದ ಅನುಬಂಧಿಸುವದರಿಂದ "ಸಮಾಪ್ತಭೂತಕಾಲ" (Perfect) ಹೇಳುವ ರೂಪಗಳೂ (1), ಆದರೆ ಭೂತ ಸಹಾಯಕ್ರಿಯಾಪದ ಅನುಬಂಧಿಸುವದರಿಂದ "ಅತೀತಭೂತಕಾಲ" (Pluperfect) ಹೇಳುವ ರೂಪಗಳೂ (2), ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ ಸಹಾಯಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನ್ನು ಅನುಬಂಧಿಸುವದರಿಂದ "ಅಪರೋಕ್ಷಭೂತಕಾಲ" (Future Past) ಹೇಳುವ ರೂಪಗಳೂ (3) ಹುಟ್ಟುವವು. ಉದಾ.

1. ನಾನು ಆ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಊಟ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ.
2. ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವನು ಹೋಗಿದ್ದನು.
3. ಮೊಮ್ಮಗನು ಹುಟ್ಟುದ ಮುಂಚೆ ಅಜ್ಜನು ಸತ್ತಿರುವನು.

3. ನಿಷೇಧ ನ್ಯೂನಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕ್ರಿಯಾಪದ ಅನುಬಂಧಿಸುವದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಂಯುಕ್ತರೂಪಗಳು ಸಾಧಾರಣ ನಿಷೇಧ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿಗೆ ಮೀರಿದ ಕಾಲವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಹೇಳುವವು.

ಅನುಬಂಧಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಪ್ರಯೋಗ. (Uses of the Auxiliary Verbs.)

115. ಅನುಬಂಧಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಯಾವವು?

ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ಸಂಯುಕ್ತಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ್ರಿಯೆಗಳಾಗಿ ನ್ಯೂನಗಳಿಗೆ ಅನುಬಂಧಿತವಾಗುವ "ಇರು" ಧಾತುವಿನ ರೂಪಗಳು ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಧಾತುಗಳ ರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ಕೆಲ

ವು ಊನಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಸಹಾಯಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಧಾತುಗಳ ಭಾವರೂಪಗಳಿಗೆ ಅನುಬಂಧಿತವಾಗುವವು. ಅವು ಯಾವವಂದರೆ—

"ಇಲ್ಲ [ಇಲ್ಲವು, ಇಲ್ಲಾ], ಎಂಬದು ಅಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಾಮಪದಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲದೆ ಧಾತುಗಳ ಭಾವರೂಪಕ್ಕೂ ಕ್ರಿಯಾನಾಮ ರೂಪಗಳಿಗೂ ಅನುಬಂಧವಾಗುವದು. ಉದಾ. ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ಮಾಡಿದ್ದಿಲ್ಲ.

"ಆಪೆನು, ಬಲ್ಲೆನು" ಇತ್ಯಾದಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿಷೇಧರೂಪಗಳಾದ "ಆರೆನು, ಅರಿಯೆನು" ಇತ್ಯಾದಿ ಶಕ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಧಾತುಗಳ ಭಾವರೂಪಕ್ಕೆ ಅನುಬಂಧವಾಗುವವು.
ಉದಾ. ಮಾಡಲಾಪೆನು, [=ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಶಕ್ತಿ ಉಂಟು], ಮಾಡ ಬಲ್ಲೆನು [=ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ತಾವಿಕೆ ಉಂಟು].

"ಬಹುದು (=ಬರುವದು), ಆಗುವದು" ಇತ್ಯಾದಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿಷೇಧರೂಪಗಳಾದ "ಬಾರದು, ಆಗದು, ಕೂಡದು" ಎಂಬಿವು ಮುಂದೆ (120ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ) ವಿವರವಾಗುವ ಭಾವಿ ಅನ್ವಯಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಶಕ್ಯಾರ್ಥ ಹೇಳುವವು. ಉದಾ. ಮಾಡ ಬಹುದು [=ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಏನು ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ]. ಮಾಡ ಬಾರದು [=ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಉಂಟು]. ಮಾಡ ಕೂಡದು [=ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅನುವು ಇಲ್ಲ].

"ವಲ್ಲೆನು" ಇತ್ಯಾದಿ ಆಶಂಸಾರ್ಥಕ ನಿಷೇಧರೂಪವಾಗಿ ಧಾತುಗಳ ಭಾವರೂಪಕ್ಕೆ ಅನುಬಂಧವಾಗುವದು. ಉದಾ. ಮಾಡ ವಲ್ಲನು [=ಮಾಡಲೊಲ್ಲನು] ಅಂದರೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ.

"ಬೇಕು" ಎಂಬದು ಮತ್ತು ಅದರ ನಿಷೇಧರೂಪವಾದ "ಬೇಡ" ಎಂಬದು ವಿಧ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಾಗಿ

ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು. ಉದಾ. ಮಾಡ ಬೇಕು [=ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯ]. ಮಾಡ ಬೇಡ [=ಮಾಡದೆ ಇರು]. ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಭಾವಿ ಅನ್ವಯ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ "ತಕ್ಕದ್ದು" ಎಂಬ ಸಹಾಯಕ್ರಿಯಾಪದವು ಹೇಳುವದು. ಉದಾ. ಮಾಡ ತಕ್ಕದ್ದು.

"ಕೊಡು=ಗೊಡಿಸು=ಈಸು" ಎಂಬ ಧಾತುಗಳ ಆಖ್ಯಾತರೂಪಗಳು "ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡು" ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಾಗಿ ಧಾತುಗಳ ಭಾವರೂಪಗಳಿಗೆ ಪರವಾಗುವವು. ಉದಾ. ಮಾಡ ಕೊಡು=ಮಾಡಗೊಡಿಸು=ಮಾಡಲೀಸು [=ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡು].

"ಮಾಡು" ಎಂಬ ಧಾತುವಿನ ರೂಪಗಳು ಪ್ರೇರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು. ಉದಾ. ಅವನನ್ನು ಹೋಗ ಮಾಡು [=ಅವನು ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡು].

ಈ ಪ್ರಯೋಗವು ಹಿಂದೆ (74ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ) ವಿವರಿಸಿದ "ಇಸು"ಪ್ರತ್ಯಯದ ಪರಕರ್ತೃಕಪ್ರಯೋಜಕಾರ್ಥಕ ಅನುಬಂಧನೆಗೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಸಮಾನವಾಗುವದು. ಉದಾ. ಕೂಸನ್ನು ನಡಿಸು=ಕೂಸನ್ನು ನಡಿಯ ಮಾಡು. ಹುಡುಗನಿಂದ ಆ ಪುಸ್ತಕ ಓದಿಸು=ಹುಡುಗನನ್ನು ಆ ಪುಸ್ತಕ ಓದ ಮಾಡು.

"ಪಡು" ಎಂಬ ಧಾತುವಿನ ರೂಪಗಳು ಕರ್ಮಣಿ ಅನ್ವಯಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ್ರಿಯಾಪದವಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವವು. (ಇದರ ವಿವರ ಮುಂದೆ 119ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನೋಡು.)

ಉಪಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು. (Supplemental Verbs.)

116. ಸಹಾಯಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಮಂಧವಾದ ಉಪಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಯಾವವು?

ಅನುಬಂಧಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಧಾತುಗಳ ಭಾವರೂಪಗಳ ಮೇಲೆ

ಬಂದು ನಾನಾ ಅರ್ಥವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರ "ಕೊಳ್ಳು, ಕೊಡು, ಆಡು, ಬಿಡು, ಹಾಕು, ಇಡು, ಹೋಗು, ಬರು" ಮುಂತಾದ ಧಾತುಗಳ ರೂಪಗಳು ಬೇರೆ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ನ್ಯೂನರೂಪಗಳಿಗೆ ಉಪಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಾಗಿ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗುವವು. ಅವುಗಳು ಹೇಳುವ ಅರ್ಥವಿಶೇಷಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—

"ಕೊಳ್ಳು" ಎಂಬ ಉಪಕ್ರಿಯಾಪದದಿಂದ ನ್ಯೂನಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಡಿಸಿದವನು ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ನಡಿಸಿದನೆಂದು ಕಾಣಿಸುವದು. ಉದಾ. ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳು. ಕಲಿತು ಕೊಳ್ಳು. ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳು.

"ಕೊಡು" ಎಂಬ ಉಪಕ್ರಿಯಾಪದದಿಂದ ನ್ಯೂನ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಡಿಸಿದವನು ಅದನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ನಡಿಸಿದನೆಂದು ಕಾಣಿಸುವದು. ಉದಾ. ಚಿತ್ರಗಾರನು ಅರಸನಿಗೆ ಗೊಂಬೆ ಬರದು ಕೊಟ್ಟನು.

"ಆಡು" ಎಂಬ ಉಪಕ್ರಿಯಾಪದದಿಂದ ನ್ಯೂನ ಕ್ರಿಯೆಯು ಈ ಕಡೆಗೂ ಆ ಕಡೆಗೂ ನಡಿಯಿತೆಂದು ಕಾಣಿಸುವದು. ಉದಾ. ತಿರುಗಾಡು, ತೂಗ್ಯಾಡು ಬಡಿದಾಡು, ಬೈದಾಡು.

"ಬಿಡು, ಹಾಕು, ಇಡು" ಎಂಬ ಉಪಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿಂದ ಸಕರ್ಮಕ ನ್ಯೂನ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಮಾಡಿ ನಡಿಸಲಾಯಿತೆಂದು ಕಾಣಿಸುವದು. ಉದಾ. ಮಾರಿ ಬಿಡು, ತೆಗದು ಹಾಕು, ಬಚ್ಚಿಡು.

"ಹೋಗು" ಎಂಬ ಉಪಕ್ರಿಯಾಪದವು ಅಕರ್ಮಕ ನ್ಯೂನ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನ ಕ್ರಿಯೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತೆಂದು ಕಾಣಿಸುವದು. ಉದಾ. ತಪ್ಪಿ ಹೋದನು. ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗ ಬಾರದು.

"ಬರು, ಹೋಗು" ಎಂಬ ಉಪಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಪ್ರಯುಕ್ತವಾದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನ ಕ್ರಿಯೆಯು ಬಹು ದಿವಸದಿಂದ ನಡಿದು ಬಂ

ತೆಂದು ಅಥವಾ ಬಹು ದಿವಸಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೂ ನಡಿಯುತ್ತಾ ಇತ್ತೆಂದು ಕಾಣಿಸುವವು. ಉದಾ. ಹೇಳುತ್ತಾ ಬಂದೆನು. ಮಾಡಿ ಬಂದನು. ಕೇಳದೆ ಹೋದಳು.

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಅನ್ವಯಪ್ರಯೋಗಗಳು.
(The Verbal Voices.)

117. ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಪದವು ವಾಕ್ಯದ ಉದ್ದೇಶ್ಯಪದಕ್ಕೆ ಅನ್ವಿತವಾಗುವ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಎಷ್ಟು?

"ಕರ್ತರಿಪ್ರಯೋಗ" (Active voice), "ಕರ್ಮಣಿಪ್ರಯೋಗ" (Passive voice), "ಭಾವಿಪ್ರಯೋಗ" (Impersonal voice), "ಆತ್ಮನೆಪದ" (Middle voice) ಎಂಬ 4 ವಿಧದಿಂದ ಆಖ್ಯಾತಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶ್ಯಪದಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವದು ಉಂಟು.

118. ಕರ್ತರಿಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ವಸ್ತು ಅದರ "ಕರ್ತೃ"ವೆಂದೆನ್ನಿಸುವದು. ಆ ಕರ್ತೃವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದವು "ಕರ್ತೃಪದ"ವೆಂದು ವರ್ತಿಸುವದು. ಆದರೆ ಕರ್ತೃಪದವನ್ನು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶ್ಯ ಮಾಡಿ, ಅದರ ಪುರುಷ ಲಿಂಗ ವಚನಕ್ಕೆ ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ವಿಧೇಯ ಮಾಡುವದೇ "ಕರ್ತರಿಪ್ರಯೋಗ"ವೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವದು. ಉದಾ. ಅರಸನು ಆಳುತ್ತಾನೆ.

119. ಕರ್ಮಣಿಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪಡುವ ವಸ್ತು "ಕರ್ಮ"ವೆಂದೆನ್ನಿಸುವದು, ಅದನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದವು "ಕರ್ಮಪದವೇ". ಉದಾ. ಅರಸನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳುತ್ತಾನೆ.—ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ "ರಾಜ್ಯವನ್ನು" ಎಂಬದು ಕರ್ಮಪದವು; ಯಾಕಂದರೆ ರಾಜ್ಯವು ಆಳುವದನ್ನು ಪಡುತ್ತದೆ, ಅಂದರೆ ಆಳುವದರ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಕರ್ಮಪದವನ್ನು ವಾಕ್ಯದ ಉದ್ದೇಶ್ಯ ಮಾಡಿ, ಅದರ ಪುರು

ಷ ಲಿಂಗ ವಚನಕ್ಕೆ ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ವಿಧೇಯ ಮಾಡುವದೇ "ಕರ್ಮಣಿಪ್ರಯೋಗ"ವೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಧಾತುವಿನ ಭಾವರೂಪಕ್ಕೆ "ಪಡು" ಎಂಬ ಸಹಾಯಕ್ರಿಯಾಪದವು ಅನುಬಂಧವಾಗಿದ್ದು ಉದ್ದೇಶ್ಯಪದದ ಪುರುಷ ಲಿಂಗ ವಚನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಹೊಂದುವದು. ಉದಾ. ಅರಸನಿಂದ ರಾಜ್ಯವು ಆಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

120. ಭಾವಿಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಇದರಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃಪದವು ಅಲ್ಲಾ, ಕರ್ಮಪದವು ಅಲ್ಲಾ, ಅವಕ್ಕೆ ಅನ್ವಿತವಾದ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಧಾತುವಿನ ಭಾವರೂಪವು ಅಥವಾ ಕ್ರಿಯಾನಾಮವು ವಾಕ್ಯದ ಉದ್ದೇಶ್ಯವೇ. ಅದು ಕಾರಣ ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಬಂಧವಾದ ಸಹಾಯಕ್ರಿಯಾಪದಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗಲು ನಪುಂಸಕೈಕವಚನದ ಪ್ರತ್ಯಯ ಬರುವದು. ಉದಾ. ಜಾಣ ಅರಸನಿಂದ ರಾಜ್ಯವು ಆಳಲಾಗುವದು. ದುಷ್ಟ ಅರಸನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳೋಣವಾಗದು.

"ಆಗುವದು, ಆಯಿತು, ಆಧೀತು, ಆಗದು, ಆಗುವದಿಲ್ಲ, ಆಗಲಿಲ್ಲ, ಬಹುದು, ಬಾರದು, ಕೂಡದು, ತಕ್ಕದ್ದು, ಇಲ್ಲ" ಮುಂತಾದ ನಪುಂಸಕೈಕವಚನ ರೂಪಗಳಾದ ಅನುಬಂಧಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಧಾತುಗಳ ಭಾವರೂಪಕ್ಕೆ ಪರವಾದ ಎಲ್ಲ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವಿಪ್ರಯೋಗವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

121. ಆತ್ಮನೆಪದಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಒಬ್ಬನು ಎರಡನೆಯವನ ಕೈಯಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದ ಕ್ರಿಯೆಯ ಫಲವನ್ನು ತಾನೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆಂದು, ಅಥವಾ ಒಬ್ಬನು ಎರಡನೆಯವನ ಕಡೆಯಿಂದ ಅನುಭವಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ತಾನೇ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣಾರ್ಥಕ "ಇಸು" ಪ್ರತ್ಯಯ ಹತ್ತಿಸಿದ ಧಾತುಗಳ ಭೂತನ್ಯೂನಕ್ಕೆ "ಕೊಳ್ಳು" ಎಂಬ ಉಪಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದರೆ, "ಆತ್ಮನೆಪದಪ್ರಯೋಗ"ವೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವದು.

ಉದಾ. ಅರಸನಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಆಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

---

2. ಕಾರಕಪ್ರಕರಣ. **Second Chapter: Of the Complemental Parts of Speech.**

ಕಾರಕನಿರ್ಣಯ. (Definition of Complements.)

122. ಕಾರಕವಂದರೇನು?

ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಖ್ಯಾತಪದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಮಾಡುವ ಪದಗಳು "ಕಾರಕಪದ"ಗಳೆಂದೆನ್ನಿಸುವವು. ಅವುಗಳು ಹೇಳುವ ಅರ್ಥ ವಿಶೇಷಗಳು "ಕಾರಕಾರ್ಥ"ಗಳೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವವು.

123. ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಧವು?

"ಕರ್ತೃ" (Agent), "ಕರ್ಮ" (Object), "ಮೂಲ" (Source), "ಸಂಪ್ರಯೋಗ" (Connexion), "ಸ್ಥಾನ" (Place), "ಕಾಲ" (Time), "ರೀತಿ" (Mode), ಇವು ಕ್ರಿಯಾವಾಚಕ ಆಖ್ಯಾತಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಮಾಡುವ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳೇ. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಲಕ್ಷಣವಾಚಕ ಆಖ್ಯಾತಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಮಾಡುವ "ಸಂಬಂಧ, ಪ್ರತಿನಿಧಿ, ಅಧಿಕರಣ" ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣ ಸಂಪೂರ್ಣಗಳು ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಾಗಿವೆ.

124. ಕರ್ತೃವಂದರೇನು?

ಕ್ರಿಯಾವಾಚಕ ಆಖ್ಯಾತಪದ ಹೇಳುವ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ವಸ್ತುವಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಲಕ್ಷಣವಾಚಕ ಆಖ್ಯಾತಪದ ಹೇಳುವ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಧರಿಸುವ ವಸ್ತುವಾಗಲಿ "ಕರ್ತೃ" (Agent or Actor) ಎಂದು ವರ್ತಿಸುವದು. ಅದನ್ನು ಕೇಳುವದಕ್ಕೆ "ಯಾರು [ಏನು]" ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು.

ಉದಾ. ಅರಸನು ಆಳುತ್ತಾನೆ. ದೇವರು ಮಹೋನ್ನತನೇ.

125. ಕರ್ಮವಂದರೇನು?

ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪಡುವ ವಸ್ತು "ಕರ್ಮ" (Object) ಎಂದೆನ್ನಿಸುವ

ದು. ಕರ್ಮವು ಸಕರ್ಮಕ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ವಿಷಯವಾದದ್ದು. ಅದನ್ನು ಕೇಳುವದಕ್ಕೆ "ಯಾರನ್ನು [ಏನು]" ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು.

ಉದಾ. ಅರಸನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳುತ್ತಾನೆ. ದೇವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಸಲಹುತ್ತಾನೆ.

126. ಮೂಲವಂದರೇನು?

ಕ್ರಿಯೆಯು ಯಾವದರಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಆಗುವದೋ ಅದೇ ಕ್ರಿಯೆಯ "ಮೂಲ" (Source). ಅದನ್ನು ಕೇಳುವದಕ್ಕೆ "ಯಾರಿಂದ, [ಯಾತರಿಂದ]" ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು. ಆದರೆ ಮೂಲಕಾರಕಾರ್ಥಕ್ಕೆ "ಕರಣ" (Means), "ಕಾರಣ" (Cause) ಮೊದಲಾದ ನಾನಾ ಅರ್ಥವಿಶೇಷಗಳು ಉಂಟು.

ಇವುಗಳ ವಿವರವನ್ನು ಮುಂದೆ ತ್ರಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ 136ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನೋಡ ತಕ್ಕದ್ದು.

127. ಸಂಪ್ರಯೋಗವಂದರೇನು?

ಕ್ರಿಯೆಯೂ ಅದರ ಫಲವೂ ಯಾವದಕ್ಕೆ ಕೂಡುವದೋ ಅದೆ "ಸಂಪ್ರಯೋಗಕಾರಕ" (Connexion). ಅದನ್ನು ಕೇಳುವದಕ್ಕೆ "ಯಾರಿಗೆ [ಯಾತಕ್ಕೆ, ಯಾಕೆ]" ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು. ಆದರೆ ಸಂಪ್ರಯೋಗದ ಕಾರಕಾರ್ಥಕ್ಕೆ ನಾನಾ ವಿಶೇಷಗಳು ಉಂಟು.

ಅವುಗಳ ವಿವರವನ್ನು ಮುಂದೆ ಚತುರ್ಥಿ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ 137ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನೋಡ ತಕ್ಕದ್ದು.

128. ಸ್ಥಾನಕಾರಕಾರ್ಥವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಹೇಳುವ ಕ್ರಿಯೆ ಸಂಭವಿಸಿದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದಗಳಿಗೆ "ಸ್ಥಾನಕಾರಕಾರ್ಥವು" (Place) ಬರುವದು. ಅದನ್ನು ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯು "ಎಲ್ಲಿ" ಎಂಬದು.

ಉದಾ. ಹುಡುಗರು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ನಾವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇವೆ. ಆತ್ಮದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸು.

ಇದಲ್ಲದೆ "ಬರು, ಹೋಗು, ನಡೆ, ಹಾರು" ಮುಂತಾದ ಗಮ

ನಾರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳೊಡನೆ "ಎಲ್ಲಿಂದ" ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಅಥವಾ ಹೊರಟ ದಿಕ್ಕನ್ನೂ (Direction) ಹೇಳುವ ದಿಗ್ವಾಚಕ ಪದಗಳು ಶೇರುವವು.

ಉದಾ. ಊರಿನಿಂದ ಬೀಗರು ಬಂದರು. ಮೋಡಗಳಿಂದ ಮಳೆ ಉದರುವದು. ಬಾಯಿಯಿಂದ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಡುತ್ತವೆ.

ಮತ್ತು ಅವೇ ಗಮನಾರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳೊಡನೆ "ಎಲ್ಲಿಗೆ" ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ಮುಟ್ಟುವ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ಎದುರಿರುವ ದಿಕ್ಕನ್ನು (Direction) ಹೇಳುವ ದಿಗ್ವಾಚಿಗಳು ಶೇರುವವು.

ಉದಾ. ನದಿಗಳು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ಹೊಗೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಏರುವದು. ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತರ ಬೇಕು.

129. ಕಾಲಕಾರಕಾರ್ಥವು ಹ್ಯಾಗೆ?

"ಎಂದು" ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ಕಾಲವಾಚಕ ನಾಮಪದಗಳ ಪ್ರಥಮೆ, ಸಪ್ತಮಿ, ಚತುರ್ಥಿ ವಿಭಕ್ತಿಗಳು ಕ್ರಿಯೆ ಸಂಭವಿಸಿದ ಸಮಯವನ್ನು (Time) ಹೇಳುವವು.

ಉದಾ. ಒಂದು ದಿನ ಒಬ್ಬ ಸಾವುಕಾರನು ಊರಿಗೆ ಹೋದನು, ಅದೇ ದಿನದ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳರು ಅವನ ಮನೆಗೆ ಹೊಕ್ಕರು. ನಾಲ್ಕು ದಿವಸಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದನು.

"ಎಂದಿನಿಂದ" ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ಕಾಲವಾಚಕಗಳ ತ್ರಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿಯು ಕ್ರಿಯೆಯ ಆರಂಭವನ್ನು (Commencement) ಹೇಳುವದು.

ಉದಾ. ಕೆಲವು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿದ ದಿವಸದಿಂದ ಹಾರ್ಯಾಡುವವು. ಚಿಕ್ಕತನದಿಂದ ಸುಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಯ ಬೇಕು.

"ಎಂದಿನ ತನಕ = ಎಲ್ಲಿ ತನಕ" ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಕ್ರಿಯೆಯ ಅಂತವನ್ನು (End) ಕೇಳುವವು.

ಉದಾ. ತಾವು ದೊಡ್ಡವರು ಆಗುವ ತನಕ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ತಮ

ಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಸಾಯುವ ಘಳಿಗೆಯ ಪರ್ಯಂತರಕ್ಕೂ ಮರೆಯ ಬಾರದು.

"ಎಷ್ಟು ಕಾಲ (=ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು)" ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಕ್ರಿಯೆಯು ನಡೆದ ಕಾಲದ ಪರಿಮಾಣವನ್ನು (Duration) ಕೇಳುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ಕಾಲವಾಚಕಗಳ ದ್ವಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು.

ಉದಾ. ಕಪ್ಪೆಗಳು ಬಿಸಲುಕಾಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುತ್ತವೆ.

130. ರೀತಿಕಾರಕಾರ್ಥವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಹೇಳುವ ಕ್ರಿಯೆ ಸಂಭವಿಸಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದಗಳೆಲ್ಲಾ ರೀತಿಕಾರಕಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವಂಥವು. ಅದನ್ನು ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆ "ಹ್ಯಾಗೆ" ಎಂಬದು.

ಉದಾ. ಅವಕಾಶದಿಂದ ಬಂದನು. ಬೇಗ ಹೋದನು. ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಸತ್ತನು. ಸುಮ್ಮನೆ ಅವನನ್ನು ಮರತು ಬಿಟ್ಟರು.

131. ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಶಬ್ದಗಳು ಯಾವವು?

ಮೇಲೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದ ನಾನಾ ವಿಧದ ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಕವಿಭಕ್ತಿಗಳೂ ವಿಭಕ್ತ್ಯವ್ಯಯಗಳಾದ ಉಪಸರ್ಗಗಳೂ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಾವ್ಯಯಗಳೂ ಅವ್ಯಯ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು.

ಕಾರಕವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಪ್ರಯೋಗ. (Uses of the Complemental Cases.)

132. ಕಾರಕವಿಭಕ್ತಿಗಳು ಯಾವವು?

"ನಾಮಪದ, ಸರ್ವನಾಮ, ವಿಶೇಷಣನಾಮ, ಕ್ರಿಯಾನಾಮ," ಈ 4 ವಿಧದ ನಾಮಗಳಿಗೆ ಬರುವ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮೆ, ದ್ವಿತೀಯೆ, ತ್ರಿತೀಯೆ, ಚತುರ್ಥಿ, ಸಪ್ತಮಿ, ಈ 5 ವಿಭಕ್ತಿಗಳು "ಕಾರಕವಿಭಕ್ತಿ"ಗಳೆಂದು ವರ್ಣಿಸುವವು. ಸಂಬೋಧನ ವಿಭಕ್ತಿಯು ಎರಡನೆಯವನನ್ನು ಕರೆ

ಯುವ ಸಂಬುದ್ಧ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೊರ್ತು, ಆಖ್ಯಾತಕ್ಕೆ ಅನ್ವಿತವಾಗದು. ಸಂಬಂಧವೆಂಬ ಷಷ್ಠಿ ವಿಭಕ್ತಿಯು ಕಾರಕಾರ್ಥ ಹೇಳದೆ, ವಿಶೇಷಣ ಪದವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು. ಪಂಚಮಿ ವಿಭಕ್ತಿಯೆಂದೆನ್ನಿಸುವ ಅಪಾದಾನಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತ್ರಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು.

ಪ್ರಥಮೆ ವಿಭಕ್ತಿ. (Nominative.)

133. ಪ್ರಥಮೆ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಅದು 3 ವಿಧವಾದದ್ದು. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—

1. ಉದ್ದೇಶ್ಯಪದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಬರುವದು. ಅದು ಕರ್ತರಿಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮನೆಪದ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಕರ್ತೃವನ್ನು (1), ಕರ್ಮಣಿಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವನ್ನು (2), ಭಾವಿಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯೆಯ ಭಾವಾರ್ಥವನ್ನು (3) ಹೇಳುವದು. ಉದಾ.
   1) ಅರಸನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಆಳುತ್ತಾನೆ, ಪ್ರಜೆಗಳು ಅರಸನಿಂದ ಆಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.
   2) ಪ್ರಜೆಗಳು ಅರಸನಿಂದ ಆಳಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ, ದೇವರಿಂದ ಸಮಸ್ತವು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವದು.
   3) ದುಷ್ಟ ಅರಸನಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಆಳುವದು ಆಗದು. ಸೌಳು ಭೂಮಿಯಿಂದ ಸವಿ ನೀರು ಊರಲಾರದು.
2. ಲಕ್ಷಣವಾಚಕ ಆಖ್ಯಾತಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣಪದಗಳಿಗೂ ಉತ್ತರವಿಶೇಷಣಗಳಿಗೂ ಪ್ರಥಮೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಬರುವದು. ಉದಾ. ಚಿಕ್ಕವರು ದೊಡ್ಡವರು ಆಗುತ್ತಾರೆ. ಮನುಷ್ಯರು ಬಲಹೀನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಶರೀರವು ಮಣ್ಣಿನದು. ದೇವರು ಸರ್ವಜ್ಞಾನಿ.
3. ದಾವದೊಂದು ಕ್ರಿಯೆ ಸಂಭವಿಸಿದ ಸಮಯವನ್ನು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಮೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು. ಉದಾ. ಒಂದು ದಿನ[ವು] ಒಬ್ಬ ರಾಜನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಪೊರಟನು.

ದ್ವಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿ. (Accusative.)

134. ದ್ವಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಯಾವವು?

ದ್ವಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿಯು 3 ವಿಧದ ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುವದು. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—

1. ಸಕರ್ಮಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳೊಡನೆ ಅದು ಕ್ರಿಯೆಗೆ ವಿಷಯವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವದು. ಉದಾ. ಹುಡುಗರು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದುತ್ತಾರೆ, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.
2. "ನಡೆ, ಬರು" ಮುಂತಾದ ಗಮನಾರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳೊಡನೆ ದ್ವಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿಯು ಮಾರ್ಗದ ಪರಿಮಾಣವನ್ನು ಹೇಳುವದು. ಉದಾ. ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಒಂದು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಗಾವುದವನ್ನು ನಡೆದು ಬಂದನು.
3. ಕಾಲವಾಚಕಗಳ ದ್ವಿತೀಯೆ ಆಖ್ಯಾತ ಕ್ರಿಯೆಯು ನಡೆದ ಕಾಲದ ಪರಿಮಾಣವನ್ನು ಹೇಳುವದು. ಉದಾ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಶೀಲವಂತರು ಏಕಾದಶಿ ದಿನವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಉಪವಾಸದಿಂದಿದ್ದಾರೆ.

135. ದ್ವಿಕರ್ಮಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳೊಡನೆ ದ್ವಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಹೇಳುವ ಅರ್ಥವಿಶೇಷಗಳು ಯಾವವು?

ಎರಡು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳು "ದ್ವಿಕರ್ಮಕ"ಗಳೆಂದೆನ್ನಿಸಿ 4 ವಿಧವಾಗಿವೆ. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—

1. "ಬೇಡು, ಕೇಳು" ಮುಂತಾದ ವಿಜ್ಞಾಪನಾರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಧಾನದ್ವಿತೀಯೆ ಬೇಡುವವನು ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಬೇಡಿ ಕೊಂಡನೋ ಇವನನ್ನು ಹೇಳುವದು. ಗೌಣದ್ವಿತೀಯೆ ಆ ಮನುಷ್ಯನ ಕಡೆಯಿಂದ ಬೇಡಿದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವದು. ಉದಾ. ಶಿಷ್ಯರು ಗುರುವನ್ನು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೆಸಗೊಂಡರು.
2. "ಕೊಡು, ಅರ್ಪಿಸು" ಮುಂತಾದ ದಾನಾರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಧಾನದ್ವಿತೀಯೆ ಕೊಡುವ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವದು; ಗೌಣದ್ವಿತೀಯೆ ಆ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಯಾವ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೂ

ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೂ ಕೊಡುವನೆಂದು ಹೇಳುವದು. ಉದಾ. ಪೂರ್ವದ ರಾಜರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಸಹಸ್ರ ಆಕಳುಗಳನ್ನು ದಾನವ ಕೊಟ್ಟರು. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸು.

3. "ಮಾಡು" ಧಾತುವಿಗೆ "ವಿಕರಿಸು" ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಬರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನದ್ವಿತೀಯೆ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ವಿಷಯವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು, ಗೌಣದ್ವಿತೀಯೆ ಆ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಬಂದ ವಿಕೃತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವದು. ಉದಾ. ಕಾಗೆಯು ಕೋಗಿಲೆಯ ತತ್ತಿಯನ್ನು ಮರಿಯನ್ನು ಮಾಡುವದು. ಇಂಗ್ಲಿಶರು ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ ತಮಗೆ ವಶವ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡರು.

4. ಪ್ರಯೋಜಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳೊಡನೆ ಪ್ರಧಾನದ್ವಿತೀಯೆ ಪ್ರಯೋಜಕ ಕರ್ತೃವು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದ ಪ್ರಯೋಜ್ಯ ಕರ್ತೃವನ್ನು, ಗೌಣದ್ವಿತೀಯೆ ಇವನು ಮಾಡಿದ ಕ್ರಿಯೆಯ ಕರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವದು. ಉದಾ. ಉಪಾಧ್ಯನು ಹುಡುಗರನ್ನು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದಿಸುತ್ತಾನೆ.

ತ್ರಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿ. (Instrumental.)

136. ತ್ರಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಹೇಳುವ ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳು ಯಾವವು?

ತ್ರಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿಯು ಕ್ರಿಯೆಯ ಮೂಲವನ್ನು ಹೇಳುವದು. ಆದರೆ ಈ ಸಾಧಾರಣ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ನಾನಾ ಅರ್ಥವಿಶೇಷಗಳು ಬರುವವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವು ಯಾವವಂದರೆ—

1. "ಕರ್ತೃ"—ಕರ್ಮಣಿ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ತ್ರಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿಯು ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಕರ್ತೃವನ್ನು ಹೇಳುವದು. ಉದಾ. ಪ್ರಜೆಗಳು ಅರಸನಿಂದ ಆಳಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ.
ಇದಲ್ಲದೆ ಪರಕರ್ತೃವುಳ್ಳ ಕ್ರಿಯೆಗಳೊಡನೆ ತ್ರಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿಯು ಸಹಾಯಕರ್ತೃವನ್ನು ಹೇಳುವದು. ಉದಾ. ಅರಸನು ಪ್ರಧಾನರಿಂದ ರಾಜ್ಯಕಾರ್ಯ ನಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

2. "ಕರಣ"ವೆಂದರೆ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಡಿಸುವದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಉದಾ. ಬಾಯಿಯಿಂದ ಮಾತಾಡುತ್ತೇವೆ, ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ತಿಳುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.
3. "ದ್ರವ್ಯ"ವೆಂದರೆ ಒಂದು ಜಿನಿಸು ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥ. ಉದಾ. ರೂಪಾಯಿಗಳು ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದ ಆಗುತ್ತವೆ. ಗಡಿಗೆಗಳು ಮಣ್ಣಿನಿಂದ.
4. "ಕಾರಣ". ಉದಾ. ವರ್ತಕರು ತಮ್ಮ ಉದ್ಯೋಗದಿಂದ ದೂರ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.
5. "ರೀತಿ". ಉದಾ. ನಮ್ಮ ದಿವಸಗಳು ವೇಗದಿಂದ ಗತಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅವನು ಅವಕಾಶದಿಂದ ಬಂದನು.
6. ಕಾಲವಾಚಕಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿಯು ಕ್ರಿಯೆಯ ಆರಂಭವನ್ನು ಹೇಳುವದು. ಉದಾ. ಸರ್ಪಗಳು ಹುಟ್ಟಿದ ದಿವಸದಿಂದ ತಮ್ಮ ಆಹಾರ ತಾವೇ ಹುಡುಕುತ್ತವೆ.
7. ಗಮನಾರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳೊಂದಿಗೆ ತ್ರಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿಯು ಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳವನ್ನೂ ಹೊರಟ ದಿಕ್ಕನ್ನೂ ಹೇಳುವದು. ಉದಾ. ಇಂಗ್ಲಿಶ ದೇಶದಿಂದ ಹೊರಟ ಹಡಗಗಳು ದಕ್ಷಿಣದಿಂದ ಮುಂಬಾಯಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ.

ಚತುರ್ಥಿ ವಿಭಕ್ತಿ. (Dative.)

137. ಚತುರ್ಥಿ ವಿಭಕ್ತಿ ಹೇಳುವ ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳು ಯಾವವು?

ಚತುರ್ಥಿ ವಿಭಕ್ತಿಯು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಸಂಪ್ರಯೋಗಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವದು. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—ಆಖ್ಯಾತ ಹೇಳುವ ಕ್ರಿಯೆಯೂ ಲಕ್ಷಣವೂ ಯಾವದಕ್ಕೆ ಕೂಡುವದೋ ಅದಕ್ಕೆ ಚತುರ್ಥಿ ಬರುವದು. ಆದರೆ ಇದರ ಪ್ರಯೋಗದ ಅರ್ಥವಿಶೇಷಗಳು ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವು ಯಾವವಂದರೆ—

1. "ಅನುಭೋಗಿ" ಅಂದರೆ ಕ್ರಿಯೆಯ ಫಲ ಅನುಭೋಗಿಸುವ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಚತುರ್ಥಿ ಬರುವದು. ಉದಾ. ಬಡವರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡು.

ಅವಿವೇಕಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳು. ಉಪಕಾರಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಉಪಕಾರ ಮಾಡು. ದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಡಕೋ.

2. "ಅಧಿಕರ್ತೃ" ಅಂದರೆ "ಉಂಟು, ಇರು, ಇಲ್ಲ" ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳೊಡನೆ. ಉದಾ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಆತ್ಮ ಉಂಟು. ಕೈಗೆ ಐದೈದು ಬೆರಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಮೂರ್ಖರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲ.

3. "ನಿಮಿತ್ತ". ಉದಾ. ಅರಸನ ಕುಮಾರರು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಡಿದಾಡಿದರು. ಭಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಸುಳ್ಳಿಗೆ ಕಷ್ಟ ಪಡ ಬೇಡ.

4. "ವಿಷಯ"— "ಆಶಿಸು, ಹೇಸು" ಮುಂತಾದ ಇಚ್ಛಾರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳೂ, "ಅಂಜು, ಚಿಂತಿಸು" ಮೊದಲಾದ ಭಯಾರ್ಥಕಗಳೂ, "ತಪ್ಪು, ಅಗಲು" ಮುಂತಾದ ವಿಯೋಗಾರ್ಥಕಗಳೂ, ಇವುಗಳ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ನಾಮಪದಗಳಿಗೆ ಚತುರ್ಥಿ ಬರುವದು. ಉದಾ. ಪರದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಆಶಿಸ ಬೇಡ. ಪಾಪಕ್ಕೆ ಅಂಜಿಕೋ. ದೇವರ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವವನು ಯಾರು? ದುಷ್ಟರ ಸಹವಾಸಕ್ಕೆ ಅಗಲಿಕೋ.

5. "ಕ್ರಯ = ಪ್ರತಿದಾನ". ಉದಾ. ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಕುದುರೆ ಕೊಂಡನು. ಆಳಿನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೂಲಿ ಕೊಡು.

6. "ಮಿತಿ". ಉದಾ. ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಆಣೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡುವವನು 20 ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುವನು?

7. ಕಾಲವಾಚಕಗಳಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಥಿ ವಿಭಕ್ತಿಯು ಕ್ರಿಯೆಯ ಸಮಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳದೆ ಸೂಚನೆಯಾಗಿ ಹೇಳುವದು. ಉದಾ. ಹಗಲಿಗೆ ಕಾಗಿಗಳು ಹಾರ್ಯಾಡುತ್ತವೆ. ರಾತ್ರಿಗೆ ಗೂಗೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ.

8. ಗಮನಾರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳೊಡನೆ ಚತುರ್ಥಿ ವಿಭಕ್ತಿಯು ಮುಟ್ಟುವ ಸ್ಥಳವನ್ನೂ ಹಿಡಿದ ದಿಕ್ಕನ್ನೂ ಹೇಳುವದು. ಉದಾ. ನದಿಗಳು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ಮನೆಗೆ ಬಂದನು.

ಇವು ಮೊದಲಾದ ಚತುರ್ಥಿ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳು ಕ್ರಿಯಾವಾಚಕ ಆಖ್ಯಾತಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುವಂಥವೆ. ಅವುಗ

ಳಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಲಕ್ಷಣವಾಚಕ ಆಖ್ಯಾತಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುವಂಥ ಕೆಲವು ಉಂಟು, ಯಾವವಂದರೆ—

9. "ಲಕ್ಷಣವಿಷಯ"—ಲಕ್ಷಣವಾಚಕ ಆಖ್ಯಾತವು ಹೇಳುವ ಲಕ್ಷಣವು ಯಾವ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಬರುವದೋ ಅದಕ್ಕೆ ಚತುರ್ಥಿ. ಉದಾ. ದೇವರು ಸದ್ಭಕ್ತರಿಗೆ ತಂದೆ [ಆಗಿದ್ದಾನೆ]; ಅವರು ಆತನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳು [ಆಗಿದ್ದಾರೆ]. ನಾವು ದೇವರ ದಯಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಿಯು ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಅಗತ್ಯ[ವಾಗಿದೆ].

10. "ಪ್ರತಿನಿಧಿ"—ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಇದುರಿಟ್ಟ ವಸ್ತುವಿನ ನಾಮಕ್ಕೆ ಚತುರ್ಥಿ ಬರುವದು. ಉದಾ. ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹಿರಿಯರು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವು ವಿಂಧ್ಯಕ್ಕೆ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ. ಈ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಚತುರ್ಥಿಗೆ "ಇಂತ" ಎಂಬ ಅವ್ಯಯವು ಅನುಬಂಧವಾಗುವದು. ಉದಾ. ಆನೆ ಕುದುರೆಗಿಂತ ದೊಡ್ಡದು.

ಸಪ್ತಮಿ ವಿಭಕ್ತಿ. (Locative.)

138. ಸಪ್ತಮಿ ವಿಭಕ್ತಿಯು ಹೇಳುವ ಅರ್ಥಗಳು ಯಾವವು?

ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕ್ರಿಯಾವಾಚಕ ಆಖ್ಯಾತಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುವಂಥಾವು, ಕೆಲವುಗಳು ಲಕ್ಷಣವಾಚಕ ಆಖ್ಯಾತಗಳಿಗೆ ಪೂರಣಗಳು. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—

1. "ಸ್ಥಾನ"—ಕ್ರಿಯೆಯು ಸಂಭವಿಸುವ ಸ್ಥಾನ ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಸಪ್ತಮಿ ಬರುವದು. ಉದಾ. ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಈಸು. ಜೀವವು ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಷ ಬಾಯ್ಯಲ್ಲಿ ಹಾಕ ಬೇಡ.

2. "ಕಾಲ"—ಕ್ರಿಯೆಯು ಸಂಭವಿಸಿದ ಸಮಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಕಾಲವಾಚಕಗಳಿಗೆ ಸಪ್ತಮಿ ಬರುವದು. ಉದಾ. ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಸತ್ತೇವು.

3. "ಕರಣ"—ಕೆಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಮ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಮಿ ವಿಭಕ್ತಿ

ಯು ಕರಣಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವದು. ಉದಾ. ಶೂರನು ಒಂದೇ ದೆಬ್ಬೆಯಲ್ಲಿ ಶತ್ರುವಿನ ತಲೆ ಛೇದಿಸಿದನು.

ಅದರಂತೆ ಕೆಲವು ಹಳೆಗನ್ನಡ ಸಪ್ತಮಿ ರೂಪಗಳು ಕರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು. ಉದಾ. ಕಿವೀಲಿ ಕೇಳು, ಕೈಯಿಾಲಿ ಬರೆ, ಕಣ್ಣೀಲಿ ನೋಡು, ಕಾಲೀಲಿ ನಡಿ.

4. "ವಿಭಾಗಾಧಾರ"—ವಿಭಾಗ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಂಘವಾಚಕಕ್ಕೆ ಸಪ್ತಮಿ ಬರುವದು. ಉದಾ. ಆ ಊರಿನವರಲ್ಲಿ ನೂರು ಮಂದಿ ಸತ್ತರು.

ಇದೇ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ "ತಿನ್ನು, ಕೊಡು" ಮುಂತಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ನಡಿಸುವದಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಗ ಮಾತ್ರ ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ, ಆ ಅಖಂಡ ಪದಾರ್ಥದ ನಾಮಕ್ಕೆ ಸಪ್ತಮಿ ಬರುವದು. ಉದಾ. ಆ ರೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತಿನ್ನು. ನಿನ್ನ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ದಾನ ಕೊಡು.

5. "ವಿಶೇಷಾಧಾರ"—ಅದೇ ಬಗೆಯ ವಸ್ತುಗಳೊಳಗೆ ಒಂದನ್ನಾದರೂ ಕೆಲವನ್ನಾದರೂ ವಿಶೇಷಿಸುವದಕ್ಕೆ ಅವನ್ನು ಹೇಳುವ ಬಹುವಚನಕ್ಕೆ ಸಪ್ತಮಿ ಬರುವದು. ಉದಾ. ರತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ವಜ್ರವು ಉತ್ತಮ. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರೇ ಶ್ರೇಷ್ಠರು.

6. "ಅಧಿಕರಣ"—ಲಕ್ಷಣವಾಚಕ ಆಖ್ಯಾತ ಹೇಳುವ ಗುಣವು ಯಾವದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವದೊ ಅದೆ ಅದರ ಅಧಿಕರಣವೆಂದೆನ್ನಿಸುವದು. ಅದನ್ನು ಹೇಳುವ ನಾಮಕ್ಕೆ ಸಪ್ತಮಿ ಬರುವದು. ಉದಾ. ನೀನು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಜಾಣನೂ, ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷನೂ, ಮನದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನೂ ಆಗಿರು.

ಉಪಸರ್ಗಗಳ ಪ್ರಯೋಗ. (Uses of the Postpositions.)

139. ಉಪಸರ್ಗಗಳ ಪ್ರಯೋಗ ಹ್ಯಾಗೆ?

ವಿಭಕ್ತಿಗಳು ಹೇಳುವ ಕಾರಕಾರ್ಥ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು

ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ವಿಂಗಡವಾಗಿ ವಿಶೇಷಿಸುವದಕ್ಕೆ ನಾಮಪದಗಳ ತುದಿಗೆ ವಿಭಕ್ತ್ಯವ್ಯಯಗಳಾದ ಉಪಸರ್ಗಗಳನ್ನು ಅನುಬಂಧಿಸುವದು ಉಂಟು. (ಇವುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಭೇದಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ 98ನೇ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಯಿತು.)

ಅವುಗಳು ಹೇಳುವ ಅರ್ಥವಿಶೇಷಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—

1. ತ್ರಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸುವಂಥಾವು:

"ಕರಣಾರ್ಥಕಗಳು"—ಕೈಯಿಂದ, ಮುಖದಿಂದ, ಮುಖಾಂತರ.

ಉದಾ. ದೇವರ ಕೈಯಿಂದ ಬದುಕುತ್ತೇವೆ. ವಿಧಿಗಳು ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮುಖದಿಂದ ತಿಳಿಯ ಬರುತ್ತವೆ.

"ದಿಗ್ವರ್ಥಕಗಳು"—ದೆಶೆಯಿಂದ, ಕಡೆಯಿಂದ, ಬಳಿಯಿಂದ.

ಉದಾ. ಸಮುದ್ರದ ದೆಶೆಯಿಂದ ಮೋಡಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಮೋಡಗಳ ಕಡೆಯಿಂದ ಮಳೆ ಗರಿಯುವದು. ಸಿಂಹದ ದೆಶೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಮೃಗಗಳಿಗೆ ಭಯ ಉಂಟಾಗುವದು.

"ರೀತ್ಯರ್ಥಕಗಳು"—ಹಾಗೆ, ಅಂತೆ, ಬಗ್ಯೆ, ಅಪ್ಪಂದೆ, ಅಂದದಿ, ಓಲು; ಪ್ರಕಾರ, ರೀತಿ, ಮೇರೆ, ಪರಿ, ಓಪಾದಿ; ವಿನಹ, ಹೊರ್ತು.

ಉದಾ. ಮಗನು ತಂದೆಯ ಹಾಗೆ ಇದ್ದಾನೆ; ಶಿಷ್ಯರು ಗುರುವಿನಂತೆ ಇರಲಿ.

2. ಚತುರ್ಥಿ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸುವಂಥಾವು:

"ನಿಮಿತ್ತಾರ್ಥಕಗಳು"—ನಿಮಿತ್ತ, ಉದ್ದಿಶ್ಯ, ತುಸುಕ, ಸಲುವಾಗಿ, ಓಸ್ಕರ [ಓಸುಗ].

ಉದಾ. ಉದರ ನಿಮಿತ್ತ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವವನು ತಪಸಿ ಅಲ್ಲ, ಕಲಿತ ವಿದ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಗೋಸ್ಕರ ಮಾರಿ ಕೊಳ್ಳುವವರು ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲ. ಝುಗಳಗಂಟರು ಒಂದು ಮಾತಿನ ಉದ್ದಿಶ್ಯವಾಗಿ ಬಡದಾಡುವರು.

"ವಿಷಯಾರ್ಥಕಗಳು"—ವಿಷಯ, [ಕುರಿತು].

ಉದಾ. ಮೋಕ್ಷವಿಷಯಕ್ಕೆ ಚಿಂತಿಸು. ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು.

"ದಿಗ್ವರ್ಥಕಗಳು"—ಬಳಿಗೆ, ಕಡಿಗೆ.

ಉದಾ. ಮಗನು ತಂದೆಯ ಕಡಿಗೆ ನೋಡಿ, ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿ ಹೋದನು.

"ಸೀಮಾರ್ಥಕಗಳು"—ಪರ್ಯಂತರ, ವರಿಗೆ, ಮಟ್ಟಿಗೆ, ತನಕ.

ಉದಾ. ಸೂರ್ಯನ ಪರ್ಯಂತರ ಎಷ್ಟು ದೂರ? ಕಡೆ ದಿನದ ವರಿಗೆ ತಾಳಿಕೋ. ಇಂದಿನ ತನಕ ಬದುಕುತ್ತೇವೆ.

3. ಸಪ್ತಮಿ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸುವಂಥಾವು:

"ಸ್ಥಾನ ಕಾಲಾರ್ಥಕಗಳು"—ಒಳಗೆ, ಹೊರಗೆ, ಕೆಳಗೆ, ಮೇಲೆ, ಮುಂದೆ, ಹಿಂದೆ, ಬಳಿಕ, ತರುವಾಯ, ಸುತ್ತ, ಹತ್ತರ, ಬಳಿಯ, ಬಳೀಲಿ, ಬದೀಲಿ.

ಉದಾ. ಭೂಮಿಯೊಳಗೆ ಬಂಡೆಗಳು ಅವೆ, ಅದರ ಮೇಲೆ ನಾನಾ ಜೀವಿಗಳು ಬದುಕುತ್ತವೆ. ನೂರು ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾವು ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸಗಳ ಮುಂದೆ ಸಾಯುವೆವು.

"ಸಂಗಾರ್ಥಗಳು"—ಸಂಗಡ, ಕೂಡೆ, ಒಂದಿಗೆ, ಒಡನೆ.

ಉದಾ. ದುಷ್ಟರ ಸಂಗಡ ಬಳಿಕೆ ಮಾಡುವವನು ಅವರ ಕೂಡೆ ಕೆಟ್ಟಾನು.

ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳ ಪ್ರಯೋಗ. (Uses of the Adverbs.)

140. ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಾವ್ಯಯಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಡೆದ ಸ್ಥಳ, ಕಾಲ, ರೀತಿಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸುವದಕ್ಕೆ ನಾಮಪದಗಳ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಸ್ಥಳ, ಕಾಲ, ರೀತಿವಾಚಕ ನಾನಾ ಅವ್ಯಯ ಶಬ್ದಗಳು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು.

(ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ 97, 98ನೆ ಉತ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡು.)

ಅವುಗಳು ಹೇಳುವ ಅರ್ಥಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—

1. ಸ್ಥಳವಾಚಕಗಳ ಅವ್ಯಯರೂಪವು [ಸಪ್ತಮಿ ವಿಭಕ್ತಿಗೆ ಸಮವಾಗಿ] ಕ್ರಿಯೆ ಸಂಭವಿಸುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಹೇಳುವದು. ಉದಾ. ಸತ್ತವರು ಎಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ? ಮರ್ತ್ಯಲೋಕವು ಇತ್ತ, ಪರಲೋಕವು ಅತ್ತ.

ಗಮನಾರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಕೆಲವುಗಳ ತ್ರಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪವು ಹೊರಟ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಹೇಳುವದು. ಉದಾ. ಮಳೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಮಂಜು ಏರುವದು, ಮೇಲಿನಿಂದ ಹನಿಗಳು ಉದುರುತ್ತವೆ.

ಅವುಗಳ ಚತುರ್ಥಿ ವಿಭಕ್ತಿಯ ರೂಪವು ಹಿಡಿದ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಹೇಳುವದು. ಉದಾ. ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿದ ಪಕ್ಷಿ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಯಿತು?

2. ಕಾಲವಾಚಕಗಳ ಅವ್ಯಯರೂಪವು ಕ್ರಿಯೆಯು ಸಂಭವಿಸಿದ ಸಮಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವದು. ಅವುಗಳ ಚತುರ್ಥಿ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪವು ಅದನ್ನು ಸೂಚನೆಯಾಗಿ ಹೇಳುವದು. ಅವುಗಳ ತ್ರಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪವು ಕ್ರಿಯೆಯ ಆರಂಭವನ್ನು ಹೇಳುವದು. ಉದಾ. ಈ ಹೊತ್ತು ಬೀಸಿದ ಘಾಳಿ ನಾಳೆಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಇರುವದು? ಮೊನ್ನೆಯಿಂದ ಗರಿದ ಮಳೆ ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಿಂತಿತು.

3. ಸ್ಥಾನ ಕಾಲಗಳ ಮೇರೆ ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನ ಕಾಲವಾಚಕಗಳಿಗೆ "ತನಕ, ವರಿಗೆ, ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಪರ್ಯಂತರ" ಎಂಬ ಸೀಮಾರ್ಥಕ ಉಪಸರ್ಗಗಳು ಪರವಾಗುವವು. ಉದಾ. ಇಲ್ಲಿ ತನಕ ನಡೆದು ಬಂದೆವು, ಇನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಂತರ ನಡಿಯ ಬೇಕು? ಇಂದಿನ ವರಿಗೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದ ದೇವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಡೇ ತನಕ ಸಲಹುವನು.

4. ರೀತಿವಾಚಕ ಅವ್ಯಯಗಳು ಕ್ರಿಯೆಯು ನಡೆದ ಬಗೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳುವವು. ಉದಾ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರು ಹ್ಯಾಗೆ ಇರ ಬೇಕು? ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡ್ರ ಬಾರದು, ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕಲಿಯ ಬಾರದು, ತಮ್ಮ ಪಾಠಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಓದಿ ಬರಿಯ ಬೇಕು.

ನಾಮಪದಗಳಿಗೂ ವಿಶೇಷಣನಾಮಗಳಿಗೂ "ಆಗಿ" ಎಂಬ ಭೂತನ್ಯೂನ ಹತ್ತಿಸುವದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ರೀತಿವಾಚಕ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಾಗುವದು. ಉದಾ. ಅರಸನಾಗಿ ಧೊರೆತನ ಮಾಡುವ ಒಡೆಯನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಘನವಾಗಿ ಆಳಿದರೆ, ಪ್ರಜೆಗಳು ಸುಖಸ್ವರೂಪಿಗಳಾಗಿ ಇರುವರು; ಆದರೆ ಎರಡನೆಯವರ ಮಾತು ಕೇಳದೆ, ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಆಳುವ ಅರಸನಿಂದ ರಾಜ್ಯವು ಬಹಳವಾಗಿ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗುವದು.

ಅವ್ಯಯಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಪ್ರಯೋಗ. (Uses of the uninflected Verbal forms.)

141. ಅವ್ಯಯಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಭಾವರೂಪ, ನ್ಯೂನ ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಂಬ 2 ವಿಧದ ಅವ್ಯಯಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ನಾನಾ ಅರ್ಥವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಆಖ್ಯಾತಪದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಕಾರಣ, ಅವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸ ತಕ್ಕದ್ದು.

(ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪಗಳ ವಿವರವನ್ನು ಹಿಂದೆ 81ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನೋಡು.)

142. ಭಾವರೂಪಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಇದರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯ ತಕ್ಕದ್ದೇನಂದರೆ:

1. ಭಾವಿಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವಾದ ಭಾವಾರ್ಥಕ ಸಹಾಯಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಧಾತುಗಳ ಭಾವರೂಪಗಳಿಗೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯ ಹೇಳುವ ಪ್ರಥಮೆ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಅರ್ಥ ಬರುವದು.

ಇದರ ವಿವರವನ್ನೂ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನೂ ಹಿಂದೆ 120ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನೋಡ ತಕ್ಕದ್ದು.

2. "ಬಲ್ಲೆನು, ಅರಿಯೆನು, ವಲ್ಲೆನು, ಆಪೆನು, ಆರೆನು" ಮುಂತಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥಕ ಅನುಬಂಧಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾವರೂಪಗಳು ದ್ವಿತೀಯೆ ವಿಭಕ್ತಿಗೆ ಸಮವಾಗಿ ಕರ್ಮಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇ

ಳುವವು. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ: ಭಾವರೂಪವು ಹೇಳುವ ಪ್ರಧಾನಕ್ರಿಯೆಯು ಅನುಬಂಧಕ್ರಿಯಾಪದ ಹೇಳುವ ಉಪಕ್ರಿಯೆಗೆ ವಿಷಯವಾದದ್ದು. ಉದಾ. ಜಾಣನು ಕೆಲಸ ಮಾಡ ಬಲ್ಲನು, ದಡ್ಡನು ವಿದ್ಯ ಗ್ರಹಿಸಲರಿಯನು, ಮೈಗಳ್ಳರು ದುಡಿಯವಲ್ಲರು, ಸರ್ವಶಕ್ತನು ಸಮಸ್ತವನ್ನು ಮಾಡಲಾಪನು.

3. ಅನೇಕ ಪ್ರಯೋಗಗಮ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವರೂಪಗಳಿಗೆ "ನಿಮಿತ್ತ, ವಿಷಯ" ಮೊದಲಾದ ಚತುರ್ಥಿ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಅರ್ಥಗಳು ಬರುವವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ 3ನೆ ಭಾವರೂಪವು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು. ಉದಾ. ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆಯ ಬಂದ ಹುಡುಗನು ಆಟ ಆಡಲಿಕ್ಕೆ ನಿಂತನು. ಜ್ಞಾನಿ ಆಗ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನು ವಿದ್ಯ ಕಲಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಿ.

4. ಕೆಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಮ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವರೂಪಗಳಿಗೆ "ಕಾಲ, ಪಕ್ಷ" ಮೊದಲಾದ ಸಪ್ತಮಿ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಅರ್ಥಗಳು ಬರುವವು. ಇವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ 2ನೆ ಭಾವರೂಪವು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ "ಆಗಿ" ಎಂಬದನ್ನು ಅನುಬಂಧಿಸುವದುಂಟು. ಪಕ್ಷಾರ್ಥ ಹೇಳುವ ಭಾವರೂಪವು "ಸತಿಸಪ್ತಮಿ" ಎಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವದು. ಉದಾ. ವಸಂತ ಬರಲು, ಕೋಗಿಲೆ ಕೂಗುವದು. ಒಬ್ಬ ರಾಜನು ದೇಶವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಅವನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಸನ್ಯಾಸಿ ಬಂದನು. ಮಳೆ ಗರಿಯಲು, ಪೈರು ಬೆಳೆಯಿತು.

143. ನ್ಯೂನರೂಪಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಹಿಂದೆ (81ನೆ ಉತ್ತರದ 2ರಲ್ಲಿ) ವಿವರಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ 3 ವಿಧದ ನ್ಯೂನಗಳು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅಸಮಾಪ್ತ ಕ್ರಿಯೆ ಹೇಳಿ, ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಮುಗಿಸುವ ಆಖ್ಯಾತಕ್ರಿಯೆಗೆ ಪೂರ್ವಕ್ರಿಯೆಗಳಾಗಿ ಅನ್ವಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಯಾವ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ—

1. "ಸಮುಚ್ಚಯಾರ್ಥ"—ಕರ್ತೃಪದ ಹೇಳುವ ವಸ್ತುವು ಸಮಾನಾ

ಧಿಕರಣವಾದ ಅನೇಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ನಡಿಸಿದರೆ, ಪೂರ್ವ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ನ್ಯೂನರೂಪಗಳು, ಕಡೇ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಪುರುಷಾತ್ಮಕ ಆಖ್ಯಾತ ರೂಪವು ಬರುವದು. ಉದಾ. ಇಂಗ್ಲಿಶರು ವ್ಯಾಪಾರದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗದೆ, ಅದನ್ನು ತಮಗೆ ವಶ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಪ್ರಜೆಗಳ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ, ಅವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ.

2. "ಸಾಧನಾರ್ಥ"—ಕೆಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಮ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನ ಕ್ರಿಯೆಯು ಆಖ್ಯಾತ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ "ರೀತಿ, ಕಾರಣ, ಕರಣ" ಮೊದಲಾದ ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುವದು. ಉದಾ.
   "ರೀತಿ"—ನಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದನು. ಅರಿತು ಮಾಡಿದನು. ತಿಳಿಯದೆ ಮಾಡಿದನು.
   ಕಾರಣ, ಕರಣ"—ಹುಡುಗನು ಓದದೆ ಕೆಟ್ಟನು, ಬಳಪ ಬರೆದು ಸವಿಯಿತು.

ಈ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ನ್ಯೂನ ಕ್ರಿಯೆಗೂ ಆಖ್ಯಾತ ಕ್ರಿಯೆಗೂ ಭಿನ್ನ ಕರ್ತೃ ಉಂಟು. ಉದಾ. ಘಾಳಿ ಬೀಸಿ ಮರದಿಂದ ಹಣ್ಣು ಬಿತ್ತು. ಹಣ ಹೋಗಿ ಬಡವನಾದನು. ಸರ್ಪವು ರಾಜನನ್ನು ಕಚ್ಚಿ, ವಿಷವು ಏರಿ, ರಾಯನು ಸತ್ತನು.

3. "ಕಾಲಾರ್ಥ"—ಉದಾ. ವಸಂತ ಬರುತ್ತಲು, ಕೋಗಿಲೆ ಉಲಿಯುವದು. ಶತ್ರುಗಳು ದೇಶದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೆಂಬ ವರ್ತಮಾನ ಕೇಳುತ್ತಲೆ, ಅರಸನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಈ ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಆರು ವರುಷವಾಯಿತು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡದೆ ಬಹಳ ದಿವಸವಾಯಿತು.

ನಾಮಾತ್ಮಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಪ್ರಯೋಗ.
(Uses of the nominalized Verbal forms.)

144. ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಹಿಂದೆ (82ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ) ವಿವರಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳು ನಾ

ಮಪದಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶೇರಿ, ವಸ್ತುಗಳು ಮಾಡುವಂಥ ಪಡುವಂಥ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸುವ ಗಮಕಸಮಾಸದ ಪ್ರಯೋಗವು ಮುಂದೆ ವಿಶೇಷಣ ಪ್ರಕರಣದ 152ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಧೀತು. ಈ ವಿಶೇಷಣ ಪ್ರಯೋಗವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳಿಗೆ ಉಪಸರ್ಗಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಸ್ಥಾನ, ಕಾಲ, ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಅವ್ಯಯಗಳನ್ನು ಪರ ಮಾಡುವ ಉಪವಾಕ್ಯ ಪ್ರಯೋಗವು ವ್ಯವಹರಿಸುವದು. ಇದರೊಳಗೆ ಕೃದ್ವಾಚಿಗೆ ಪರವಾದ ಉಪಸರ್ಗಕ್ಕಾಗಲಿ ಅವ್ಯಯಕ್ಕಾಗಲಿ ಯಾವ ಅರ್ಥ ಉಂಟೋ ಅದೇ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕೃದ್ವಾಚಿ ಹೇಳುವ ಪೂರ್ವ ಕ್ರಿಯೆಯು ಪ್ರಧಾನ ವಾಕ್ಯದ ಆಖ್ಯಾತ ಕ್ರಿಯಾಪದ ಹೇಳುವ ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಇದುರಾಗುವದು. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—

1. ಕಾರಣಾರ್ಥಕ ಪೂರ್ವ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳಿಗೆ "ಕಾರಣ, ಮೂಲ, ನಿಮಿತ್ತ, ಉದ್ದಿಶ್ಯ, [ಸಲುವಾಗಿ]" ಎಂಬಿವು ಪರವಾಗುವವು. ಉದಾ. ಮನುಷ್ಯರು ದೇವರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಿದ ಕಾರಣದಿಂದ, ಅವರು ಮರಣಾಸ್ತ್ರರಾದರು. ತಮ್ಮ ಕೈಗೆ ನಿಲಕದ ಮೂಲ, ಬಡವರು ಅನೇಕ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ.
2. ರೀತಿ ಅರ್ಥಕ ಪೂರ್ವಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳಿಗೆ "ಪ್ರಕಾರ, ರೀತಿ, ಮೇರಿ, ಪರಿ, ಓಪಾದಿಯಲ್ಲಿ, ಹಾಗೆ, ಅಂತೆ, ಬಗ್ಯೆ" ಎಂಬಿವು ಪರವಾಗುವವು. ಉದಾ. ಪಶು ಸತ್ತು ಹೋದ ಹಾಗೆ ಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯರು ನಾಶನ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ದೇವರ ಚಿತ್ತವು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಪ್ರಕಾರವೇ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಆಗಲಿ.

   ಇದಲ್ಲದೆ "ಹಾಗೆ, ಅಂತೆ, ಬಗ್ಯೆ" ಎಂಬ ರೀತಿ ಅರ್ಥಕ ಅವ್ಯಯಗಳು ಪ್ರಯುಕ್ತವಾದಂಥ ಭವಿಷ್ಯತ ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳು ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಪ್ರಯೋಜನಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವವು. ಉದಾ. ಬೇಟಿ ಆಡುವ ಹಾಗೆ, ಬೇಡನು ಅಡವಿಗೆ ಹೊರಟನು.
3. ಕಾಲಾರ್ಥಕ ಪೂರ್ವ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳಿಗೆ ಪರವಾಗುವ ಅವ್ಯಯಗಳು 6 ವಿಧವಾಗಿವೆ. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—

1) ಪೂರ್ವಕ್ರಿಯೆಗೆ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಯು ಪೂರ್ವಕಾಲಿಕ (Preceding) ವಾದದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ "ಮುಂಚೆ [= ಮುಂಚಿತವಾಗಿ = ಮುಂದಾಗಿ], ಆಚೆ [ಅತ್ತ]" ಎಂಬಿವು ಕೃದ್ವಾಚಿಗೆ ಪರವಾಗುವವು. ಉದಾ. ತಂದೆ ಹೇಳಿದ ಮುಂಚೆ, ವಿಧೇಯ ಮಗನು ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದನು.

2) ಪೂರ್ವ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯೆಯು ಸಮಾನಕಾಲಿಕ (Contemporary) ವಾದದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ "ಆಗ, ಆಗ್ಯೆ, ಅಂದು" ಎಂಬಿವು ಕೃದ್ವಾಚಿಗೆ ಪರವಾಗುವವು. ಉದಾ. ಸಂಪತ್ತು ಬಂದಾಗ, ಅನೇಕರು ಗರ್ವದಿಂದ ಉಬ್ಬಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

3) ಪೂರ್ವ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯೆಯು ಉತ್ತರಕಾಲಿಕ (Subsequent) ವಾದದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ "ಮೇಲೆ, ಬಳಿಕ, ತರುವಾಯ, ಈಚೆ [= ಇತ್ತ]" ಎಂಬಿವು ಕೃದ್ವಾಚಿಗೆ ಪರವಾಗುವವು. ಉದಾ. ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದ ಮೇಲೆ, ಅವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬಂತು.

4) ಪೂರ್ವ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯೆಯ ಆರಂಭವು ಸಮಾನಕಾಲಿಕವಾದದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ, "ಅಂದಿನಿಂದ, ಇಂದ" ಎಂಬಿವು ಭೂತಕೃದ್ವಾಚಿಗೆ ಪರವಾಗುವವು. ಉದಾ. ಹಿಂದುಸ್ಥಾನವು ಇಂಗ್ಲಿಶರಿಗೆ ವಶವಾದಂದಿನಿಂದ ಯುದ್ಧಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾದವು.

5) ಪೂರ್ವ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯೆಯ ಪ್ರವರ್ತನೆಯು ಸಮಾನಕಾಲಿಕವಾದದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ "ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ [= ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ]" ಎಂಬಿವು ಕೃದ್ವಾಚಿಗೆ ಪರವಾಗುವವು. ಉದಾ. ಕನಕಪ್ಪಡಿ ಹಾರ್‍ಯಾಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹುಳಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನುಂಗುವದು.

6) ಪೂರ್ವ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯೆಯ ಅಂತವು ಸಮಾನಕಾಲಿಕವಾದದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ "ಅನಕ, ತನಕ, ವರಿಗೆ, ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಪರ್ಯಂತರ" ಎಂಬಿವು ಕೃದ್ವಾಚಿಗೆ ಪರವಾಗುವವು. ಉದಾ. ಮಕ್ಕಳು ದೊಡ್ಡವರಾಗುವ ತನಕ, ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಅವರನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಾರೆ. ತನ್ನ ದುರ್ಮಾರ್ಗ ಬಿಡದನಕ, ಪಾಪಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವು ಬರುವದಿಲ್ಲ.

4. ಸ್ಥಾನಾರ್ಥಕ ಪೂರ್ವ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳಿಗೆ "ಅಲ್ಲಿ" ಎಂಬದು ಪರವಾಗುವದು. ಉದಾ. ಹೆಣ ಬಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹದ್ದುಗಳು ಕೂಡುವವು.

5. ಪಕ್ಷಾರ್ಥಕ ಪೂರ್ವ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳಿಗೆ "ರೆ [= ಡೆ = ಒಡೆ], ಅಲ್ಲಿ, ಆಗ್ಯೆ [= ಕಾಲಕ್ಕೆ]" ಎಂಬಿವು ಪರವಾಗುವವು. ಉದಾ. ಕೋಣ ಬೆಳದರೆ, ಆನೆ ಆದೀತೇ? ಆಕಳು ಕಪ್ಪಾದರೆ, ಹಾಲು ಕಪ್ಪೇ? ಅರಸರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ್ಯೆ, ಒಬ್ಬನೇ ಹೋಗ ಬಾರದು.

ಪಕ್ಷಾರ್ಥಕ ಅವ್ಯಯಗಳಿಗೆ ಆಧಿಕಾರ್ಥಕ "ಊ" ನಿಪಾತವನ್ನು ಅನುಬಂಧಿಸುವದರಿಂದ "ರೂ [ರು], ಆಗ್ಯೂ [= ಆಗ್ಯು], (ಕಾಲಕ್ಕೂ)" ಎಂಬ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಾರ್ಥಕ ಅವ್ಯಯಗಳು ಆಗುವವು. ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಾರ್ಥವೆಂದರೆ ಪೂರ್ವ ಕ್ರಿಯೆಯು ನಡಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯೆಯು ವಿಪರೀತವಾದದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವ ಅರ್ಥ. ಉದಾ. ಪ್ರೀತಿ ಇದ್ದರೂ, ಭೀತಿ ಇರ ಬೇಕು. ಕೀಟ ಸಣ್ಣದಾದರೂ, ಕಾಟ ಬಹಳ. ತನಗೆ ಶ್ರಮೆ ಬಂದಾಗ್ಯೂ, ಧೈರ್ಯವ ಬಿಡ ಬಾರದು. ಬಡತನ ಬಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಕಳವು ಮಾಡ ಬಾರದು.

145. ಕೃದ್ನಾಮಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಹಿಂದೆ (82ನೆ ಉತ್ತರದ 2ರಲ್ಲಿ) ವಿವರಿಸಿದ ಕೃದ್ನಾಮಗಳು ಸಕಲ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾಮಪದಗಳಿಗೂ ಸರ್ವನಾಮಗಳಿಗೂ ಸಮವಾಗಿದ್ದು, ಅವುಗಳಂತೆ ವಿಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಇವುಗಳ ವಿವಿಧ ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುವವು; ಮತ್ತು ಆ ನಾಮ ಸರ್ವನಾಮಗಳಂತೆ ಲಕ್ಷಣವಾಚಕ ಆಖ್ಯಾತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು. ಉದಾ.

ಕಾರಕಕ್ಕೆ—ತಾಳಿದವನು ಬಾಳ್ಯಾನು. ದೇವರು ತನ್ನನ್ನು ಬೇಡುವವರಿಗೆ ಕೊಡುವನು. ತಪ್ಪು ಮಾಡದವನಲ್ಲಿ ದೋಷ ಹಿಡಿಯ ಬಾರದು.

ಲಕ್ಷಣವಾಚಕ ಆಖ್ಯಾತಕ್ಕೆ—ಅವರು ಬರುವವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು ಎಂದಿಗೂ ಇದ್ದವರಲ್ಲಾ; ಮೊನ್ನೆ ಹುಟ್ಟಿದವರೇ, ಮತ್ತು ನಾಳೆ ಸಾಯುವವರೇ.

146. ಕ್ರಿಯಾನಾಮಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಕ್ರಿಯಾನಾಮಗಳು ನಾಮಪದಗಳಿಗೆ ಸಮವಾಗಿ ವಿಭಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಉಪಸರ್ಗಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿ, ಇವು ಹೇಳುವ ಎಲ್ಲ ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು.

ಉದಾ. ಪ್ರ.—ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ತಿಳ್ಕೊಳ್ಳುವದು ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು.

ದ್ವಿ.—ದೇವರು ಲೋಕ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಯಾರೂ ನೋಡಲಿಲ್ಲ.

ತ್ರಿ.—ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ಬರುವದು.

ಚ.—ಗ್ರಂಥ ರಚಿಸುವದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಕರಣ ತಿಳಿದಿರ ಬೇಕು.

ಸ.—ವ್ಯಾಪಾರ ನಡಿಸುವವನು ಲೆಖ್ಖ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಜಾಣನಾಗಿರ ಬೇಕು.

---

3. ವಿಶೇಷಣಪ್ರಕರಣ. Third Chapter: Of the Attributive Parts of Speech.

147. ಉಪಪದಗಳು ಯಾವವು?

ವಾಕ್ಯಗಳ ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಲಿ, ಅಥವಾ ಲಕ್ಷಣವಾಚಕ ಆಖ್ಯಾತಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಲಿ, ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ನಾಮಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳ ಗುಣ ಸಂಖ್ಯಾದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸುವದಕ್ಕೆ ಆ ನಾಮಪದಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶೇರುವ ಪದಗಳು "ವಿಶೇಷಣ"ಗಳೆಂದು, ಇವುಗಳಿಂದ ವಿಶೇಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಾಮಪದಗಳು "ವಿಶೇಷ್ಯ"ಗಳೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವವು. ಇಂಥ ವಿಶೇಷಣಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಿಸುವದಕ್ಕೆ ಅವುಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶೇರುವ ಪದಗಳು "ಉಪವಿಶೇಷಣ"ಗಳೆಂದು ವರ್ತಿಸುವವು.

148. ವಿಶೇಷಣಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಧವು?

ಹಿಂದೆ (48ನೆ ಉತ್ತರದ 2, 3ರಲ್ಲಿ) ವಿವರಿಸಿದ ಗಮಕಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರ

ಯೋಗಿಸಿದ ಸರ್ವನಾಮಕ, ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕ, ಗುಣವಾಚಕ, ದಿಗ್ವಾಚಕ, ಕೃದ್ವಾಚಕ, ವಿಶೇಷಣಪದಗಳೇ ಹೊರ್ತು ಇನ್ನು ನಾಮಪದಗಳು ಲುಕ್ಸಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಅಲುಕ್ಸಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಕೃದ್ವಾಚಿ ಪ್ರಯುಕ್ತ ರೂಪದಿಂದಲೂ ವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು.

149. ಸರ್ವನಾಮಕ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಯಾವವು?

ಅವು ಹಿಂದೆ (66ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ) ವಿವರಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ನಿದರ್ಶಕ ಸರ್ವನಾಮಗಳ ಸಂಕ್ಷೇಪ ರೂಪಗಳೇ. ಇವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಉದಾ.

(ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕಗಳಿಗೆ)—ಯಾವ ಹುಡುಗನು? ಎಂಥಾ ಪುಸ್ತಕ?
(ನಿದರ್ಶಕಗಳಿಗೆ — ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ)—ಈ ಮನೆ, ಇಂಥ ಮನುಷ್ಯ.
(„ ದೂರದಲ್ಲಿ)—ಆ ಪುಸ್ತಕ, ಅಂಥ ಮಾತು.

150. ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಯಾವವು?

ಅವು ಹಿಂದೆ (68ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ) ತೋರಿಸಿ ವಿವರಿಸಿದ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಗಳೂ ಸಂಖ್ಯಾಪೂರಣಗಳೂ ಪರಿಮಾಣವಾಚಕಗಳೂ ಮತ್ತು ಇವುಗಳಿಂದ (70ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ) ಹುಟ್ಟಿದ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕ ಸಮಾಸಗಳೂ. ಇವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಉದಾ.

(ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಕ್ಕೆ) — ಹತ್ತು ಕುದುರೆಗಳು, ಹತ್ತು ಮಂದಿ ರಾಹುತರು.
(ಸಂಖ್ಯಾಪೂರಣಕ್ಕೆ) — ಮೂರನೆ ಮಗನು, ಇಪ್ಪತ್ತನೆ ದಿವಸ.
(ಪರಿಮಾಣವಾಚಕಕ್ಕೆ) — ಕೆಲವು ವರುಷಗಳು, ಎಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರು.
(ಸಮಾಸಕ್ಕೆ) — ಬೇರೊಂದು ಹೆಸರು, ಒಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ಹುಡುಗ.

ಒಂದು, ಎರಡು, ಮೂರು, ನಾಲ್ಕು ಮುಂತಾದ ಅಂಕೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳೆಲ್ಲಾ ನಪುಂಸಕ ಲಿಂಗಗಳಾಗಿರುವ ಕಾರಣ, ಅವು ನಪುಂಸಕ ನಾಮಪದಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪುಂಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ "ಒಬ್ಬ, ಇಬ್ಬರು, ಮೂರು ಮಂದಿ, ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ" ಮೊದಲಾದ ರೂಪಗಳು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು. ಉದಾ. ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ, ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಹುಡುಗಿಯರು.

151. ಗುಣವಾಚಕ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಯಾವವು?

ವಸ್ತುಗಳ ಗುಣಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸುವದಕ್ಕೆ ಗುಣವಾಚಕ ನಾಮಪದಗಳೇ ಹೊರ್ತು ಇನ್ನು ಹಲವು ದೇಶಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳು ಶುದ್ಧ ಗುಣವಾಚಿಗಳಾಗಿ ವಿಶೇಷ್ಯಪದಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶೇರುವವು. ಉದಾ.

ದೇಶಿ ಗುಣವಾಚಿಗೆ — ದೊಡ್ಡ ಆನೆ, ಸಣ್ಣ ಇರಿವಿ, ತಿಳಿ ನೀರು.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಗುಣವಾಚಿಗೆ — ಉತ್ತಮ ದೇವರು, ಶುದ್ಧ ಮನಸ್ಸು.

ಗುಣವಾಚಿಗಳ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ (71ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ) ವಿವರಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ ಕೆಲವು ದಿಗ್ವಾಚಿಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಸಮವಾಗಿದೆ. ಉದಾ. ಮೂಡಣ ದೇಶ, ಮೇಗಳ ಪೇಟೆ, ಕೆಳಗಣ ಸೀಮೆ.

152. ಕೃದ್ವಾಚಕ ವಿಶೇಷಣಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಹಿಂದೆ (82ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ) ವಿವರಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ 3 ವಿಧದ ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳನ್ನು ನಾಮಪದಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶೇರಿಸುವ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅವು ಆ ನಾಮಪದಗಳು ಹೇಳುವ ವಸ್ತುಗಳು ಮಾಡುವಂಥ ಪಡುವಂಥ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸುವವು. ಈ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳಿಗೆ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ "ಅಂಥ" ಎಂಬ ಸರ್ವನಾಮಕ ವಿಶೇಷಣ ಅನುಬಂಧವಾಗುವದು. ಉದಾ.

ಅಳುವ[ಂಥ] ಕೂಸು, ಸತ್ತ[ಂಥ] ಹೆಣ, ಕಾಣದ[ಂಥ] ಆತ್ಮ.

ಕೃದ್ವಾಚಕ ವಿಶೇಷಣಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವದು. ಅವಕ್ಕೆ ಪರವಾದ ವಿಶೇಷ್ಯ ಪದಗಳು ಸಪ್ತವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಎಲ್ಲ ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳಿಂದ ವಿಶೇಷಿಸಿದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಿತವಾಗುವವು. ಉದಾ.

(ಪ್ರ. ಕರ್ತೃ)—ಹುಲಿ [ಯನ್ನು] ಹೊಡೆದ ಬೇಡನು (=ಯಾವ ಬೇಡನು ಹುಲಿ ಹೊಡೆದನೋ ಅವನೇ).

(ದ್ವಿ. ಕರ್ಮ)—ಬೇಡನು ಹೊಡೆದ ಹುಲಿ [=ಯಾವ ಹುಲಿಯನ್ನು ಬೇಡನು ಹೊಡೆದನೋ ಅದೇ).

(ತ್ರಿ. ಕರಣ)—ಬೇಟನು ಹುಲಿ ಹೊಡೆದ ಗುಂಡು (=ಯಾವ ಗುಂಡಿನಿಂದ ಬೇಟನು ಹುಲಿ ಹೊಡೆದನೋ ಅದೇ).

(ಚ. ನಿಮಿತ್ತ)—ನಾವು ದುಃಖ ಪಟ್ಟ ಕಾರ್ಯ (=ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನಾವು ದುಃಖ ಪಟ್ಟೆವೋ ಅದೇ).

(ಪ. ದಿಕ್ಕು)— ಪ್ರಯಾಣಸ್ಥನು ಹೊರಟ ಪಟ್ಣ (=ಯಾವ ಪಟ್ಣದ ಕಡೆಯಿಂದ ಪ್ರಯಾಣಸ್ಥನು ಹೊರಟನೋ ಅದೇ).

(ಷ. ಅಧಿಕರ್ತ)—ಕಣ್ಣು ಹೋದ ಕುದುರೆ (=ಯಾವ ಕುದುರೆಯ ಕಣ್ಣು ಹೋಯಿತೋ ಅದೇ).

(ಸ. ಸ್ಥಾನ)— ನಾವು ವಾಸಿಸುವ ದೇಶ (ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾವು ವಾಸಿಸುತ್ತೇವೋ ಅದೇ).

ಇದಲ್ಲದೆ ಹಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಮ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ತರಿ ಪ್ರಯೋಗ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮಣಿ ಪ್ರಯೋಗಾರ್ಥ ಬರುವದು. ಉದಾ. ಸುಲಿದ ಬಾಳೆಹಣ್ಣು. ನೂರು ರೂಪಾಯಕ್ಕೆ ಮಾರಿದ ಕುದುರೆ. ನಾಕ ಕೊಟ್ಟ ಮಗನು.

153. ಅಲುಕ್ಸಮಾಸ ಲುಕ್ಸಮಾಸ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಇವೆರಡು ವಿಧದ ಸಮಾಸರೂಪಗಳ ವಿವರವನ್ನು (ಹಿಂದೆ 48ನೆ ಉತ್ತರದ II, 1ರಲ್ಲಿ) ನೋಡ ತಕ್ಕದ್ದು. ಅಲುಕ್ಸಮಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಷಷ್ಟಿರೂಪವಿರುವ ಕಾರಣ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ "ಅಭೇದ ಸಂಬಂಧ" ಅನ್ನುವರು.

ಅಲುಕ್ಸಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಲುಕ್ಸಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಪೂರ್ವಪದವು ಪರಪದ ಹೇಳುವ ವಸ್ತು ಕ್ರಿಯಾದಿಗಳ ಕರ್ತೃ (1), ವಿಷಯ (2), ಮೂಲ (3), ದ್ರವ್ಯ (4), ಕರಣ (5), ಗುರಿ (6), ಅನುಭೋಗಿ (7), ಅಧಿಕರ್ತ (8), ಸ್ಥಾನ (9), ಕಾಲ (10), ಗುಣ (11), ಜಾತಿ (12), ಮೊದಲಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸುವದು. ಉದಾ.

(ಅಭೇದಸಂಬಂಧವೆಂಬ ಅಲುಕ್ಸಮಾಸಕ್ಕೆ)—1. ಕೋಳಿಯ ಕೂಗು, 2. ದ್ರವ್ಯದ ಆಶೆ, 3. ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶ, 4. ಭಂಗಾರದ ಒಡವೆ,

5. ವೀಣೆಯ ಸ್ವರ, 6. ಊರಿನ ಹಾದಿ, 7. ಬಡವನ ಕಷ್ಟ, 8. ಮನುಷ್ಯನ ಆತ್ಮ, ಮರದ ಕೊಂಗೆ, 9. ಊರ ಬೆಕ್ಕು, 10. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟ, ತಾಸಿನ ಕೆಲಸ, 11. ಶಿಟ್ಟಿನ ಮನಸ್ಸು, 12. ಬೇವಿನ ಮರ.

(ಲುಕ್ಸಮಾಸಕ್ಕೆ)—1. ಗುರುಬೋಧ, 2. ತತ್ವಜ್ಞಾನ, 3. ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ, 4. ತಾಮ್ರಕೊಡ, 5. ಕೈಕೆಲಸ, 6. ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ, 7. ಹೃದಾನಂದ, 8. ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ, 9. ನೀರುಕೋಳಿ, 10. ರಾತ್ರಿಕೆಲಸ, 11. ಪಾಪಾತ್ಮ, 12. ಜಾಲಿಗಿಡ.

ಕ್ರಯದ ವಿಶೇಷಣಕ್ಕೆ ಅಲುಕ್ಸಮಾಸವು ನಿತ್ಯ. ಉದಾ. ನೂರು ರೂಪಾಯದ ಕುದುರೆ.

ತೂಕ ಅಳತೆಗಳ ಪರಿಮಾಣದ ವಿಶೇಷಣಕ್ಕೆ ಲುಕ್ಸಮಾಸವು ನಿತ್ಯ. ಉದಾ. ನಾಲ್ಕು ಶೇರು ಸಕ್ಕರೆ, ಹತ್ತು ಹೇರು ಜೋಳ, ಆರು ಮೊಳ ಅರಿವಿ, ಮೂರು ಕೂರಿಗೆ ಹೊಲ, ಐದು ಗಾವದ ನೆಲ.

ಅದರಂತೆ ಅಂಕಿತನಾಮದ ವಿಶೇಷಣಕ್ಕೆ. ಉದಾ. ವ್ಯಾಸಮುನಿ, ತಿಮ್ಮ ಗೌಡ, ಮುಂಬಾಯಿಪಟ್ಣ, ಹಿಮಾಲಯಪರ್ವತ, ಕೃಷ್ಣಾನದಿ.

154. ವಿಶೇಷಣ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಾಮಪದಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗುವ ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳು ಯಾವವು?

“ಆದ, ಅಲ್ಲದ, ಉಳ್ಳ, ಇಲ್ಲದ, ಎಂಬ” ಈ 5 ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳನ್ನು ನಾಮಪದಗಳಿಗೆ ಅನುಬಂಧಿಸಿ, ಇವನ್ನು ವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು ಉಂಟು. “ಆದ, ಅಲ್ಲದ” ಎಂಬಿವು ನಿಜ ನಾಮಪದಗಳಿಗೆ ಹೊರ್ತು, ಇನ್ನು ಹಿಂದೆ (49ನೆ ಉತ್ತರದ 6ರಲ್ಲಿ) ವಿವರಿಸಿದ ವಿಶೇಷಣಾರ್ಥಕ ನಾಮಪದಗಳಿಗೂ ಅನುಬಂಧವಾಗುವವು. ಉದಾ.

“ಆದ” — ಸಾವುಕಾರನಾದ ದೇವದಾಸನು, ಅವನ ಮಗನಾದ ಸುಮಿತ್ರನು. ಕರ್ತನಾದ ದೇವರು. ಬಲಿಷ್ಟರಾದ ಶೂರರು. ಬುದ್ಧಿಹೀನನಾದ ಹುಡುಗ. ನೂತನವಾದ ವಸ್ತ್ರ. ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವಜ್ರ.

“ಅಲ್ಲದ” —ವಿಕಾರವಲ್ಲದ ಕಲ್ಲು. ಹಿತಸ್ಥರಲ್ಲದ ಕಪಟಿಗಳು.

"ಉಳ್ಳ" —ಯುಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಹುಡುಗನು. ದುಃಖವುಳ್ಳ ಮನಸ್ಸು. ಕೃಪೆಯುಳ್ಳ ದೇವರು. ಹಲವು ಬೇನೆಗಳುಳ್ಳ ರೋಗಿಷ್ಟರು.

"ಇಲ್ಲದ"—ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ಹುಡಿಗಿ. ಲೆಖ್ಖವಿಲ್ಲದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು. ಮಾತಿಲ್ಲದ ಮೂಕ. ಕೈಕಾಲುಗಳಿಲ್ಲದ ಸರ್ಪಗಳು.

"ಎಂಬ"—ದೇವದಾಸನೆಂಬ ಸಾವುಕಾರನು, ಸುಮಿತ್ರನೆಂಬ ಅವನ ಮಗನು. ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ನಾಲಿಗೆ ಚರ್ಮವೆಂಬ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳು. ಸಿಂಹವೆಂಬ ಮೃಗರಾಜನು, ನರಿ ಎಂಬ ಅವನ ಪ್ರಧಾನಿ.

ಜನರ ಶಿಥಿಲ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ "ಆದ" ಎಂಬದಕ್ಕೆ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ಲೋಪ ಬರುವದು. ಉದಾ. ಸಾವುಕಾರ ದೇವದಾಸ, ಅವನ ಮಗ ಸುಮಿತ್ರ.

155. ಉಪವಿಶೇಷಣಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ವಿಶೇಷಣಗಳು ಹೇಳುವ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ವಿಶೇಷಿಸುವದಕ್ಕೆ ಅವುಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶೇರುವ ಪದಗಳೆಲ್ಲಾ "ಉಪವಿಶೇಷಣಗಳೇ". ಉದಾ. ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಆನೆ, ಒಳ್ಳೆ ಎತ್ತರ ಮರ.

ಗುಣ [ದಿಕ್ಕು]ಗಳ ತಾರತಮ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸುವದಕ್ಕೆ ಗುಣವಾಚಕ [ದಿಗ್ವಾಚಕ] ಉತ್ತರ ವಿಶೇಷಣಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶೇರುವ ಚತುರ್ಥಿ ಸಪ್ತಮಿ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು (ಹಿಂದೆ 137ನೆ ಉತ್ತರದ 10ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 138ನೆ ಉತ್ತರದ 5ರಲ್ಲಿ) ವಿವರಿಸಿ ಅದೆ.

ಉಪಮಾನವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳು ವಿಶೇಷಣಗಳ ಸಂಗಡ ಸಮಾಸಗಳಾಗುವವು. ಉದಾ. ಕೈ ಉದ್ದ ಕಟ್ಟಿಗೆ. ಮರದಂಥ ಆಳು. ಬೆಟ್ಟದಷ್ಟು ಭಂಗಾರ. ಸಕ್ಕರೆಯಂತೆ ಸವಿ.

ಅಭೇದಸಂಬಂಧ ವಿಶೇಷಣದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಭೇದಸಂಬಂಧ ಮೊದಲಾದ ವಿಶೇಷಣಗಳೆಲ್ಲಾ ಉಪವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿ ಶೇರ ಬಹುದು. ಉದಾ. ಹುಡುಗನ ತಂದೆಯ ತೋಟದ ಭಾವಿಯ ನೀರು. ಬಹಳ ಐಶ್ವರ್ಯವುಳ್ಳ ಸಾವುಕಾರನಾದ ದೇವದಾಸನ ಮಗ.

---

4. ಅನ್ವಯಪ್ರಕರಣ. Fourth Chapter: Construction.

156. ಅನ್ವಯವೆಂದರೇನು?

ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪದಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪೋಣಿಸುವದೆ "ಅನ್ವಯ" (Construction) ಎಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವದು. ಇದು "ಪದಪರ್ಯಾಯ, ಪದಸಮುಚ್ಚಯ, ಪದಸಮಭಿಹಾರ, ಪದಸಮುಚ್ಚಾಯಕಾವ್ಯಯಗಳು" ಎಂಬ 4 ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಆಗುವದು.

ಪದಪರ್ಯಾಯ. (Order of Words.)

157. ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪದಗಳ ಪರ್ಯಾಯವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ವಾಕ್ಯರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪದಗಳನ್ನು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಶೇರಿಸುವದಕ್ಕೆ ರೂಢಿ ಬಿದ್ದ ಕ್ರಮವು "ರೂಢಕ್ರಮ" (Conventional Order) ಎಂದೆನ್ನಿಸುವದು. ಇದರ ಮುಖ್ಯ ವಿಧಿಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—

1. (ಆಖ್ಯೆ ಎಂಬ) ಉದ್ದೇಶ್ಯಪದಕ್ಕೆ ವಿಧೇಯವಾಗಿರುವ ಆಖ್ಯಾತವು ಅದರ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ, ಮತ್ತು ಪುರುಷಾರ್ಥಕ ಆಖ್ಯಾತ ಕ್ರಿಯಾಪದವು ವಾಕ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪದಗಳ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಶೇರುವದು. ಉದಾ. ಲೋಕವು ದೊಡ್ಡದು. ಅರಸನು ಆಳುತ್ತಾನೆ.
2. ಕ್ರಿಯೆ ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುವ ಕಾರಕಪದಗಳೆಲ್ಲಾ ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶೇರುವವು. ಉದಾ. ಅರಸನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಧೊರೆತನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.
3. ಅದೇ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧಾರ್ಥಕ ಅನೇಕ ಕಾರಕ ಪದಗಳು ಇದ್ದರೆ, ಅವುಗಳೊಳಗೆ ಆಖ್ಯಾತದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಯಾವದು ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿರುವದೋ, ಅದೇ ಆಖ್ಯಾತದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಶೇರುವದು; ಅದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಅಗತ್ಯವಾದವುಗಳು ಅದಕ್ಕಿಂತ ದೂರವಾಗುವವು. ಉದಾ. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವಸ

ದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಲೇಖನಿಯಿಂದ ಒಂದು ಕಾಗದವನ್ನು ಬರೆದನು.

4. ಒಂದು ಹೊಸ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಅದರ ಹಿಂದೆ ಮುಗಿಸಿದ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಜೋಡಿಸುವ ನಿದರ್ಶಕ ಸರ್ವನಾಮವಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ನಿದರ್ಶಕ ಸರ್ವನಾಮಕ ವಿಶೇಷಣವುಳ್ಳ ನಾಮಪದವಾಗಲಿ, ಯಾವ ಕಾರಕಾರ್ಥ ಹೇಳಿದರೂ, ಹೊಸವಾಕ್ಯದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಶೇರುವದು. ಉದಾ. ಒಬ್ಬ ಕುರುಡನು ಇದ್ದನು, ಇವನಿಗೆ ಹಾದು ಹೋದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನು ದಯದಿಂದ ಒಂದು ದುಡ್ಡನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

5. ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಶಬ್ದವಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಸರ್ವನಾಮಕ ವಿಶೇಷಣವುಳ್ಳ ನಾಮಪದವಾಗಲಿ, ಯಾವ ಕಾರಕಾರ್ಥ ಹೇಳಿದರೂ, ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಶೇರುವದು. ಉದಾ. ದುಷ್ಟರು ದೇವರನ್ನು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ನಂಬವಲ್ಲರು?

6. ವಿಶೇಷಣವು ಅದರಿಂದ ವಿಶೇಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಿಶೇಷ್ಯಪದದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶೇರುವದು. ಉದಾ. ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಆನೆ ಕಂಡೆನು.

158. ಈ ವಿಧಿಗಳಿಗೆ ಅಪವಾದಗಳು ಬರುವವೋ?

ಮಾತನಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಜನರು ತಮ್ಮ ಶಿಥಿಲ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪದಗಳನ್ನು ಪಲ್ಲಟವಾಗಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಶೇರಿಸುವದು ಬಹಳ ಉಂಟು. ಉದಾ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸಾಕುತ್ತಾರೆ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು. ಇದಲ್ಲದೆ ಕವೀಶ್ವರರು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸ ಮುಂತಾದ ಛಂದಸ್ಸಿನ ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿಂದ ಪದಗಳನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಪಲ್ಲಟಿಸುವರು. ಉದಾ. ಬಿಚ್ಚಿದಿ ದ್ವೇಷಗಳು, ಮೆಚ್ಚಿದಿ ವಿದ್ಯಗಳು. ಇದಕ್ಕೆ "ವ್ಯತ್ಕ್ರಮ" (Inverted Order) ಅನ್ನುವರು.

ಪದಸಮುಚ್ಚಯ. (Connexion of Co-ordinate Words.)

159. ಪದಸಮುಚ್ಚಯವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಕಾರಕಾರ್ಥ ಹೇಳುವ ಅನೇಕ ಪದಗಳು

ಇದ್ದರೆ, ಅವು ತಮ್ಮೊಳಗೆ "ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಾನ್ವಿತ ಪದಗಳೆ" (Co-ordinate Words); ಯಾಕಂದರೆ ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ವಾಕ್ಯದ ಅದೇ ಎಡೆಯಲ್ಲಿ ಶೇರ ತಕ್ಕದ್ದು. ಇವನ್ನು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೂಡಿಸುವದೇ "ಪದಸಮುಚ್ಚಯ"ವೆಂದು ವರ್ತಿಸುವದು. ಅದು "ದ್ವಂದ್ವಸಮಾಸ, ಸಂಗ್ರಹಣ, ಸಮುಚ್ಚಯ"ವೆಂಬ 3 ವಿಧವಾದದ್ದು.

160. ದ್ವಂದ್ವಸಮಾಸವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಸಮುಚ್ಚಯಿಸ ತಕ್ಕ ನಾಮಪದಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿ ರೂಪದಿಂದ ಏಕರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ, ಕಡೇ ಪದದ ಮೇಲೆ ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿದರೆ, "ದ್ವಂದ್ವಸಮಾಸ"ವೆಂದೆನ್ನಿಸುವದು.

ಉದಾ॰ ಊರು, ದೇಶ, ದ್ವೀಪಗಳೆಲ್ಲಿ ಆಕಾಶವು ಒಂದೇ. ರಾಜಭಯ, ಚೋರಭಯ, ಮೃಗಭಯಗಳು ಅನೇಕರಿಗೆ ಉಂಟು.

161. ಸಂಗ್ರಹಣವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಸಮುಚ್ಚಯಿಸ ತಕ್ಕ ಪದಗಳ ಒಂದೊಂದನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ, ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಸರ್ವನಾಮದಿಂದಾಗಲಿ ಜಾತಿವಾಚಕದಿಂದಾಗಲಿ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಹೇಳುವದು "ಸಂಗ್ರಹಣ"ವೆಂದೆನ್ನಿಸುವದು.

ಉದಾ. ರೊಟ್ಟಿ, ಅನ್ನ, ಹಾಲು, ಇವನ್ನೇ ಎಲ್ಲರು ಉಣ್ಣುತ್ತಾರೆ. ನೋಹನು, ಅವನ ಹೆಂಡತಿ, ಅವನ ಮೂರು ಕುಮಾರರು, ಇವರ ಹೆಂಡರು, ಈ ಎಂಟು ಜನರು ಜಲಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಉಳಿದರು.

162. ಸಮುಚ್ಚಯವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಾನ್ವಿತ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದರ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪಕ್ಕೆ ಸಮುಚ್ಚಾಯಕಾವ್ಯಯವಾದ "ಊ" ನಿಪಾತವನ್ನು ಅನುಬಂಧಿಸಿದರೆ, "ಶುದ್ಧಸಮುಚ್ಚಯ"ವಾಗುವದು. ಆದರೆ ಈ ನಿಪಾತ ಅನುಬಂಧಿಸದೆ, ಅವನ್ನು ಬರೆ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೂಡಿಸಿದರೆ, "ಶಿಥಿಲಸಮುಚ್ಚಯ"ವೆಂದೆನ್ನಿಸುವದು. ಉದಾ.

ಶುದ್ಧಸಮುಚ್ಚಯಕ್ಕೆ — ಎಚ್ಚರದಲ್ಲಿಯೂ ಕನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಯುವವನು ಯಾರು?

ಶಿಥಿಲ ಸಮುಚ್ಚಯಕ್ಕೆ — ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಮಾತಿನಿಂದ, ನಡತೆಯಿಂದ ಪಾಪಕ್ಕೆ ದೂರವಾಗಿರ ಬೇಕು.

ಪದಸಮಭಿಹಾರ. (Repetition of Words.)

163. ಪದಸಮಭಿಹಾರವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಪದ ಎರಡು ಸಾರಿ ಹೇಳುವದೇ "ಪದಸಮಭಿಹಾರ"ವೆಂದೆನ್ನಿಸುವದು. ಅದು "ನಾಮಸಮಭಿಹಾರ, ಗುಣಸಮಭಿಹಾರ, ಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರ, ತಜ್ಜಾತಿ ದ್ವಿರ್ವಚನ"ವೆಂಬ 4 ವಿಧವಾಗಿದೆ.

1. ಇಮ್ಮೆ ನುಡಿದ ನಾಮಪದವು ಆ ಹೆಸರನ್ನು ಧರಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳ ರಾಶಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದೊಂದನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿ ಹೇಳುವದು. ಅದೇ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸರ್ವನಾಮಗಳಿಗೂ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಗಳಿಗೂ ಸಮಭಿಹಾರ ಬರುವದು. ಉದಾ. ಭಿಕ್ಷಕರು ದೇಶ ದೇಶವನ್ನು ಸಂಚರಿಸಿ, ಊರೂರಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಿ, ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವರು. ದೇವರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನಿಗೆ ಅವನವನ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಪ್ರಕಾರ ನ್ಯಾಯತೀರಿಸುವನು.
2. ಇಮ್ಮೆ ನುಡಿದ ಗುಣವಾಚಕ ದಿಗ್ವಾಚಕಗಳು ಆಧಿಕ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವವು. ಉದಾ. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಹಡಗಗಳು ದೂರ ದೂರ ಬಂದರಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಮರದ ತುತ್ತ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಕೂತ ಮಂಗವು ಭಾವಿಯ ನಟ್ಟ ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಹಾರಿತು.
3. ಇಮ್ಮೆ ನುಡಿದ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಕ್ರಿಯೆಯು ಮತ್ತು ಮತ್ತು ನಡಿಯಿತು ಎಂಬ ಪುನರಾವೃತ್ತ್ಯರ್ಥ ಹೇಳುವವು. ಉದಾ. ತಂದೆಯು ಮಗನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿ ಹೇಳಿ ಬೇಸತ್ತನು. ಇವನು ದುಷ್ಟರ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿ ಜರಿ ಜರಿದು ಕೆಟ್ಟನು.
4. ಒಂದು ವಸ್ತುವಿಗೆ ಜೋಡಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವದಕ್ಕೆ ಅದರ ನಾಮವನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವ ಮತ್ತೊಂದು ಶಬ್ದವನ್ನು

ಜೋಡಿಸುವ ಪ್ರಯೋಗವು ಕನ್ನಡ ಜನರಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವದು. ಅದಕ್ಕೆ "ತಜ್ಜಾತಿ ದ್ವಿರ್ವಚನ" ಎಂಬ ಹೆಸರು. ಉದಾ. ರೊಟ್ಟಿಗಿಟ್ಟಿ, ಆನೆಗೀನೆ, ಹಕ್ಕಿಪಕ್ಕಿ, ಅವಳಿಜವಳಿ.

ಪದಸಮುಚ್ಚಾಯಕಾವ್ಯಯಗಳ ಪ್ರಯೋಗ.

(Uses of the Conjunctions.)

164. ಪದಸಮುಚ್ಚಾಯಕಾವ್ಯಯಗಳು ಯಾವವು?

ಹಿಂದೆ (100ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ) ತೋರಿಸಿದ ನಿಪಾತಗಳೂ ಶಬ್ದಗಳೂ ಕ್ರಿಯಾರೂಪಗಳೂ ವಾಕ್ಯಗಳ ಪದಗಳನ್ನು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಮುಚ್ಚಿತ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದರಿಂದ ಅವು "ಪದಸಮುಚ್ಚಾಯಕ ಅವ್ಯಯ"ಗಳೆಂದೆನ್ನಿಸುವವು.

165. ಇವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಪಾತಗಳು ಪದಗಳ ತುದಿಗೆ ಹತ್ತುವವು, ಅವ್ಯಯ ಶಬ್ದಗಳೂ ಅವ್ಯಯಕ್ರಿಯಾಪದಗಳೂ ಪದಗಳಿಗೆ ಮುಂದಾಗುವವು. ಆವುಗಳು ಹೇಳುವ ಅರ್ಥವಿಶೇಷಗಳು ಯಾವವಂದರೆ:—

1. "ಊ—ಊ, ಆದರೂ—ಆದರೂ, ಆಗಲಿ—ಆಗಲಿ, ಮತ್ತು, ಹಾಂಗು, ಕೂಡ, ಸಹ, ಸಹಿತ, ಅಥವಾ, ಇಲ್ಲವೆ [ಅಲ್ಲವೆ]" ಎಂಬವು ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಸಮುಚ್ಚಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪದಗಳನ್ನು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಜೋಡಿಸುವವು.

2. "ಊ, ಆದರೂ, ಸುಧಾ, ಕೂಡ, ಸಹ" ಎಂಬವು ಜೋಡಿಲ್ಲದ ಪದಗಳಿಗೆ ಪರವಾದಲ್ಲಿ ಆಧಿಕ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವವು. "ಊ, ಆದರು" ಎಂಬವು ಸರ್ವನಾಮಗಳಿಗೂ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಬಂಧವಾದ ಕೆಲವು ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳಿಗೂ ಮುಂದಾದರೆ, ಆ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗುವದು.

3. "ಅಲ್ಲ, ಅಲ್ಲದೆ, ಹೊರ್ತು [ಹೊರ್ತಾಗಿ]" ಎಂಬವು ಪ್ರತಿಷೇ

ಥಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ಪದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಪದವನ್ನು ಇದುರಿಟ್ಟು ಸಮುಚ್ಚಿತ ಮಾಡುವವು.

ಇವಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಅವಧಾರಣಾರ್ಥಕ "[ಎ] ಏ"ಕಾರದ, ಮತ್ತು ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ "ಆ, ಏ, ಓ"ಕಾರಗಳ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ವಿವರಿಸ ತಕ್ಕದ್ದು; ಯಾಕಂದರೆ ಇದು ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧ. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ "ಏ"ಕಾರವನ್ನು ಒಂದು ಪದದ ಕೊನೆಯ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿಸಿದರೆ, ಅದು ಆ ಪದಕ್ಕೆ ಬಲ ಕೊಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪದಗಳೊಳಗೆ ವಿಶೇಷಿಸುವದು. ಅದರಂತೆ "ಆ, ಏ, ಓ"ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಪದಗಳ ಕೊನೆಗೆ ಏರಿಸುವದರಿಂದ ಅವಕ್ಕೆ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥ ಬರುವದು.

"ಆ"ಕಾರವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷದ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿಗೆ ಹತ್ತುವದು.

"ಓ"ಕಾರದ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಸಂದೇಹಾರ್ಥ ಕೂಡುವ ಕಾರಣ, ಅದು "ವಿಶಂಕಾರ್ಥಕ ನಿಪಾತ"ವೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವದು.

"ಊ, ಏ, ಓ"ಕಾರಗಳ ದೀರ್ಘರೂಪಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕಲ್ಪದಿಂದ ಅವುಗಳ ಹ್ರಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರು.

ಮೇಲಿನ ವಿವರಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಯಾವವಂದರೆ—

1. ಸಮುಚ್ಚಯಾರ್ಥಕಗಳು. (Copulative Conjunctions.)

"ಊ—ಊ"—ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ದೇವರಿಗೆ ನಡೆದು ಕೊಳ್ಳು. (162ನೆ ಉತ್ತರ ನೋಡು.)

"ಆದರು—ಆದರು"—ತಂದೆಗಾದರು ತಾಯಿಗಾದರು ಮಾನ ಕೊಡು.

"ಆಗಲಿ—ಆಗಲಿ"—ಉಣ್ಣುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಆಗಲಿ ಉಂಡ ಮೇಲೆ ಆಗಲಿ ಸಂರಕ್ಷಕನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸು.

"ಅಥವಾ, ಇಲ್ಲವೇ [ಅಲ್ಲವೇ]"—ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಏಕಾಂ

ಶದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕವರು ಅಂಜುತ್ತಾರೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಅವನ ನುಡಿಯಿಂದ ಇಲ್ಲವೇ ಅವನ ನಡೆಯಿಂದ ಕಾಣಿಸುವದು.

"ಮತ್ತು, ಹಾಗೂ"—ಕಾರ್ಯ ಶುಭವಾಗುವದಕ್ಕೆ ದೇವರ ದಯೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಂತ ಉಪಾಯ ಬೇಕು. ಬಲ್ಲವರ ಮುಂದೆ ಹಾಗೂ ಅರಸರ ಮುಂದೆ ಅನೇಕರಿಗೆ ಭಯ ಬರುವದು.

"ಸಹ, ಸಹಿತ, ಕೂಡ"—ಅಣ್ಣನು ತಮ್ಮನು ಸಹ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅರಸನು ದಂಡನಾಯಕನು ಸಹಿತ ರಣಭೂಮಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಈತನು ಆತನು ಕೂಡಾ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸತ್ತರು.

2. ಆಧಿಕ್ಯಾರ್ಥಕಗಳು. (Copulative and distributive Conjunctions.)

"ಸುಧಾ, ಸಹ, ಕೂಡಾ"—ಹಿರಿಯರು ಸುಧಾ ದುರ್ಮಾರ್ಗಸ್ಥರಾಗಿದ್ದರೆ, ಚಿಕ್ಕವರು ಸನ್ಮಾರ್ಗಸ್ಥರಾಗುವದು ಹ್ಯಾಗೆ? ಅವರು ಸಹ ದೇವರಿಗೆ ಅಂಜಿ ಕೊಳ್ಳದೆ ಇದ್ದರೆ, ಇವರು ಕೂಡ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗುವರು.

"ಊ, ಆದರು"—ಬುದ್ಧಿ ಕೇಳ್ದವನನ್ನು ದೇವರು ರಕ್ಷಿಸಲಾರನು. ಗರ್ವವು ಋಷಿಗಳಿಂದಾದರು ಗೆಲ್ಲೋಣವಾಗಲಿಲ್ಲ. ದೇವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವಂಥಾದ್ದು ಒಂದೂ ಇಲ್ಲ.

ಎಲ್ಲಿಯೂ = ಎಲ್ಲ್ಯಾದರು, ಎಂದಿಗೂ = ಎಂದಿಗಾದರು, ಅಂತೂ = ಹ್ಯಾಗೂ = ಹ್ಯಾಗಾದರು, ಯಾರಾದರು, ಏನಾದರು, ಒಬ್ಬನಾದರು—ಇತ್ಯಾದಿ.

3. ಪ್ರತಿಷೇಧಾರ್ಥಕಗಳು. (Disjunctive Conjunctions.)

"ಅಲ್ಲ, ಅಲ್ಲದೆ, ಹೊರ್ತು"—ಪ್ರಧಾನಿ ಅಲ್ಲ, ಅರಸನೇ ರಾಜ್ಯದ ಒಡೆಯನು; ಆದದರಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಅವನನ್ನು ಅಲ್ಲ, ಈತನನ್ನೇ ನಂಬಿ ಕೊಂಡು ಅಂಜಿ ಕೊಳ್ಳ ತಕ್ಕದ್ದು. ಪಾಪಾತ್ಮರಿಗೆ ನರಕವಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲ. ದೇವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲದೆ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರವಿಲ್ಲ. ಆತನ ವಾಕ್ಯವೇ ಹೊರ್ತು, ನಮಗೆ ಸತ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಇ

ಲ್ಲ. ತಲೆ ತಾಗಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಬುದ್ಧಿ ಬಾರದು. ನಾವು ಬೇಡದ ಹೊರ್ತು, ದೇವರು ಕೊಡನು. ತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಓದಿದವರು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲದೆ, ಪಾಪದ ಇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಗರ್ವದಿಂದ ಉಬ್ಬಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಹೊರ್ತು, ದೇವರ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಅನುಭವ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

4. ಅವಧಾರಣಾರ್ಥಕವು. (Emphatic Particle.)

"[ಎ] ಏ"—ತನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯದವನೇ ಅಜ್ಞಾನಿ. ದೇವರ ಭಕ್ತರು ಸುಜ್ಞಾನಿಗಳೇ. ಇಹಭೋಗಿಗಳಿಗೆ ಭೂಲೋಕವೇ ಸ್ವರ್ಗ, ಅವರ ಮುಂದಿನ ಗತಿ ನರಕವೇ. ಸದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಜ್ಞಾನ, ಸುಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಸದ್ಭಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟುವದು. ತಿಳಿಯದಲೆ ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪನ್ನು ಎಚ್ಚರವಾಗುತ್ತಲೇ ಬಿಡ ಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ನಾನಲ್ಲ ನೀನೇ.

5. ಪ್ರಶ್ನಾವಿಶಂಕಾರ್ಥಕಗಳು. (Interrogative Particles.)

"ಆ, ಏ, ಓ"—ಎದ್ದಿರಾ? ಉಂಡಿರಾ? ಸಲುವಾತನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತೀರಾ? ಕೋಣ ಬೆಳದರೆ, ಆನೆ ಆದೀತೇ? ಉಂಟು ಮಾಡಿದ ದೇವರು ಊಟವ ಕೊಡಲಾರನೇ? ಇದನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ನೀನೋ ಅವನೋ? ಅವನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವರನೋ ಭಿಕ್ಷುಕನೋ ನಾನು ಅರಿಯೆನು. ಎಂತೆಂತೊ ಒಳ್ಳಿತಾಯಿತು?

---

5. ವಾಕ್ಯಸಮುಚ್ಚಯಪ್ರಕರಣ. Fifth Chapter: Connexion of Sentences.

166. ವಾಕ್ಯಸಮುಚ್ಚಯವೆಂದರೇನು?

ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅರ್ಥದಿಂದ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಂಬಂಧವಾಗಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೂಡಿಸುವದೇ "ವಾಕ್ಯಸಮುಚ್ಚಯ"ವೆಂ

ದು ವರ್ತಿಸುವದು. ಮತ್ತೊಂದು ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮುಚ್ಚಿತವಾಗುವ ವಾಕ್ಯವು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮವಾದ "ಸ್ವತಂತ್ರವಾಕ್ಯ" (Co-ordinate Sentence), ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಆಧೀನವಾದ "ಉಪವಾಕ್ಯ" (Subordinate Sentence) ಈ 2 ವಿಧವಾಗಿರ ಬಹುದು. ಸ್ವತಂತ್ರವಾಕ್ಯಗಳೂ ಉಪವಾಕ್ಯಗಳೂ ಕೂಡಿರುವ ವಾಕ್ಯಸಮೂಹಕ್ಕೆ "ವಾಕ್ಯಮಾಲೆ" (Period) ಎಂಬ ಹೆಸರು.

ಸ್ವತಂತ್ರವಾಕ್ಯಸಮುಚ್ಚಯ. (Connexion of Co-ordinate Sentences.)

167. ಸ್ವತಂತ್ರವಾಕ್ಯವೆಂದರೇನು?

ಅದೇ ವಸ್ತುವಿನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಂಭಂಧವಾದ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಅನೇಕ ವಾಕ್ಯಗಳು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಮವಾಗಿದ್ದರೆ, "ಸ್ವತಂತ್ರವಾಕ್ಯ"ಗಳೆಂದೆನ್ನಿಸುವವು.

ಉದಾ. ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ; ಅದರ ಕಿರಣಗಳು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ; ಅದರ ಬಿಸಲಿನಿಂದ ಕಲ್ಲುಗಳು ಕಾಯುತ್ತವೆ.

ಈ 3 ವಾಕ್ಯಗಳು ಸೂರ್ಯನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮೂರು ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಆ ಮೂರು ಆಲೋಚನೆಗಳು ತಮ್ಮ ಅರ್ಥದಿಂದ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಂಬಂಧವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸರಿ ಇರುವ ಕಾರಣ, ಅವನ್ನು ಹೇಳುವ ವಾಕ್ಯಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಕ್ಯಗಳೇ.

168. ಸ್ವತಂತ್ರವಾಕ್ಯಗಳ ಸಮುಚ್ಚಯವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಸಮುಚ್ಚಿತವಾದ ಎರಡು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಕ್ಯಗಳೊಳಗಣ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ವಾಕ್ಯರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವದಕ್ಕೆ 4 ವಿಧದ ವಾಕ್ಯಸಮುಚ್ಚಾಯಕ ಪದಗಳು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ:

1. ಪೂರ್ವವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಪರವಾಕ್ಯವನ್ನು ಜೋಡಿಸುವಂಥವು (Copulative Conjunctions) ಯಾವವಂದರೆ:

"ಮತ್ತು [ಹಾಂಗು], ಮೊದಲು, ಇನ್ನು, ಮೇಲೆ [ಈ ಮೇಲೆ,

ಆ ಮೇಲೆ], ಬಳಿಕ, ತರುವಾಯ, ಕಡಿಗೆ [= ಕಡೇಲಿ]; ಇದಲ್ಲದೆ"—ಇತ್ಯಾದಿ. ಉದಾ. ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಉಸುರಾಡುತ್ತವೆ, ಮತ್ತು ಸಂಚರಿಸುತ್ತವೆ, ಹಾಂಗು ಮರಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಮನುಷ್ಯರು ಹುಟ್ಟುವಾಗ, ಮೊದಲು ಕೂತು ಕೊಳ್ಳಲಾರರು; ಆ ಮೇಲೆ ನಡಿಯ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ; ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸಕ್ಕೆ ಮಾತನಾಡಲಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ; ತರುವಾಯ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಬಳಿಕ ಒಂದು ಉದ್ಯೋಗ ಕಲಿತು ನಡಿಸುತ್ತಾರೆ; ಕಡಿಗೆ ಸಾಯುತ್ತಾರೆ. ಪಶುಗಳು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಹಾಲು ಕೊಡುತ್ತವೆ; ಇದಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳು ನೇಗಿಲು ಬಂಡಿಗಳನ್ನು ಹೂಡುತ್ತವೆ; ಮತ್ತು ಭಾರಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಕೊಂಡು ದೂರ ಊರುಗಳಿಗೆ ವೈಯುತ್ತವೆ.

2. ಪೂರ್ವವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಪರವಾಕ್ಯವನ್ನು ಇದುರಿಡುವಂಥಾವು (Disjunctive Conjunctions) ಯಾವವಂದರೆ:

"ಆದರೆ, ಪರಂತು, ಆದರೂ, ಆದಾಗ್ಯೂ, [ಇದ್ದರೂ, ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ] ಅಲ್ಲದೆ, ಹೊರ್ತು, ಇಲ್ಲವೆ, ಅಲ್ಲವೇ"—ಇತ್ಯಾದಿ. ಉದಾ. ಅನೇಕರಿಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಉಪಾಯ ತಿಳಿಯುವದು, ಆದರೆ ಅದನ್ನು ನಡಿಸುವದಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಧೊರೆ ಅವನ ಪ್ರಧಾನಿ ಇದ್ದರು; ಆದರೆ ಪ್ರಧಾನಿ ತಿಳಿದವನಲ್ಲ. ಉಪಾಧ್ಯಾಯನು ಹುಡುಗನಿಗೆ ಪಾಠ ಚನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದನು; ಆದರು ಹುಡುಗನು ಗ್ರಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹಾಲು ಹೆಪ್ಪು ಕೊಂಡು ತುಪ್ಪ ಆಗುವದಲ್ಲದೆ, ತುಪ್ಪ ಹಾಲಾದೀತೇ? ಸದ್ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ಆಗುತ್ತದೆ ಹೊರ್ತು, ಮತ್ತೆ ಏನು ತಿಳಿದರೂ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅರಸನೇ! ನಿನಗೆ ಪರಾಕ್ರಮ ಉಂಟಾದರೆ, ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರು, ಇಲ್ಲವೆ ಬೇಡ.

3. ಪೂರ್ವವಾಕ್ಯವು ಪರವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಮೂಲವೆಂದು ಹೇಳುವಂಥಾವು (Illative Conjunctions) ಯಾವವಂದರೆ:

"ಕಾರಣ, ಅದು ಕಾರಣ, ಅದರ ನಿಮಿತ್ತ, ಅದರ ದೆಶೆಯಿಂದ, ಆದ ಕಾರಣ, ಆದದರಿಂದ, ಹೀಗಾದದರಿಂದ, ಹೀಗಾಗಿ, ಹೀಗಿ

ರಲಾಗಿ, ಹಾಗಾದರೆ"—ಇತ್ಯಾದಿಗಳು. ಉದಾ. ಮನುಷ್ಯರು ಪಾಪದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರು; ಅದು ಕಾರಣ ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಜೀವವು ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ; ಆದದರಿಂದ ಮುಂದಿನ ಗತಿಗೆ ಚಿಂತೆ ಮಾಡು. ಈ ದೇಶದವರು ಕುಲಭಲದಿಂದ ಭೇದ ಭೇದವಾಗಿದ್ದಾರೆ; ಹೀಗಾದದರಿಂದ ಪರದೇಶಸ್ಥರಿಗೆ ವಶವಾದರು. ದೇವರ ಚಿತ್ತವೇ ನಮಗೆ ಆಜ್ಞೆ; ಹಾಗಾದರೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಹಾಗೆ ನಡಿಯ ಬಾರದು.

4. ಪೂರ್ವವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಪರವಾಕ್ಯವು ವಿವರವೆಂದು ಹೇಳುವಂಥಾವು (Explanatory Conjunctions) ಯಾವವಂದರೆ:

"ಅಂದರೆ, ಏನಂದರೆ, ಯಾಕಂದರೆ, ಯಾತಕ್ಕಂದರೆ, ಏನು ಕಾರಣವೆಂದರೆ, ಹ್ಯಾಗಂದರೆ"—ಇತ್ಯಾದಿಗಳು. ಉದಾ. ಮನುಷ್ಯರು ಮರ್ತ್ಯರು, ಅಂದರೆ ಅವರು ಸಾಯುತ್ತಾರೆ. ಎರಡನೆಯವರನ್ನು ಕೆಡಿಸುವ ಗುಣ ಈ ದೇಶದವರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಉಂಟು; ಯಾಕಂದರೆ ಪರಿಶುದ್ಧ ದೇವರಿಗೆ ಅಂಜಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಭಯವೂ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನಾಚಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಅಭಿಮಾನವೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಆಗಿದೆ. ಪಾಪಿಷ್ಟರ ಮೇಲೆ ದೇವರ ಕೋಪವು ಭಾರವಾಗಿದೆ; ಹ್ಯಾಗಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಒಳಗೆ ಹೊರಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಅನೇಕ ವ್ಯಸನ ಚಿಂತೆ ಉಪದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಾರೆ.

ಉಪವಾಕ್ಯಸಮುಚ್ಚಯ. (Connexion of Subordinate Sentences.)

169. ಉಪವಾಕ್ಯವೆಂದರೇನು?

ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಹೇಳದೆ, ಮತ್ತೊಂದು ವಾಕ್ಯದ ಕಾರಕಪದದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಶೇರುವ ವಾಕ್ಯವು "ಉಪವಾಕ್ಯ"ವೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವದು; ಯಾಕಂದರೆ ಇಂಥಾ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಿಲ್ಲ, ಅದು ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ಆಧೀನವಾಗಿದೆ. ಉಪವಾಕ್ಯವನ್ನು ತನ್ನೊಳ

ಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಆ ಮತ್ತೊಂದು ವಾಕ್ಯವು "ಪ್ರಧಾನವಾಕ್ಯ" (Principal Sentence)ವೆಂದೆನ್ನಿಸುವದು.

170. ಉಪವಾಕ್ಯಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಧವು?

"ಅಪೂರ್ಣಉಪವಾಕ್ಯ" (Incomplete Subordinate Sentence), "ಪೂರ್ಣ ಉಪವಾಕ್ಯ" (Complete Subordinate Sentence) ವೆಂಬ 2 ವಿಧವು. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ ಯಾವ ಉಪವಾಕ್ಯಗಳ ಅಂತ್ಯ ಕ್ರಿಯಾಪದಕ್ಕೆ ಪುರುಷಾತ್ಮಕ ಆಖ್ಯಾತರೂಪವಿರುವದಿಲ್ಲವೋ, ಅವು ಅಪೂರ್ಣ ಉಪವಾಕ್ಯಗಳೆಂದು ತಿಳುಕೊಳ್ಳ ತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ ಯಾವ ಉಪವಾಕ್ಯಗಳ ಅಂತ್ಯ ಕ್ರಿಯಾಪದಕ್ಕೆ ಪುರುಷಾತ್ಮಕ ಆಖ್ಯಾತರೂಪವಿರುವದೋ ಅವು ಸಂಪೂರ್ಣ ಉಪವಾಕ್ಯಗಳೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವವು.

171. ಅಪೂರ್ಣ ಉಪವಾಕ್ಯಗಳ ಸಮುಚ್ಚಯವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಹಿಂದೆ ಕಾರಕ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ, ವಿವಿಧ ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಉಪಸರ್ಗಗಳುಳ್ಳ ನಾಮಪದಗಳೇ ಹೊರ್ತು, ಇನ್ನು ಧಾತುಗಳ ಭಾವರೂಪಗಳೂ ನ್ಯೂನಗಳೂ ಉಪಸರ್ಗ ಅವ್ಯಯ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳೂ ಕ್ರಿಯಾನಾಮುಗಳೂ ಕಾರಕಪದಗಳ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಶೇರಿ ಕೊಂಡು, ತಾವು ಹೇಳುವ ಪೂರ್ವ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯೆಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುವವು. ಆದರೆ ಯಾವ ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯೆಯ ಕರ್ತೃವಿಗೆ ವಿಂಗಡವಾದ ಭಿನ್ನಕರ್ತೃವಿರುವದೋ ಅದು ಅಪೂರ್ಣ ಉಪವಾಕ್ಯ ರೂಪಿಸುವದೆಂದು ತಿಳುಕೊಳ್ಳ ತಕ್ಕದ್ದು. ಉದಾ.

(ಭಾವರೂಪಕ್ಕೆ) — ಧರ್ಮರಾಜನು ಆಳುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಪ್ರಜೆಗಳು ಸುಖದಿಂದ ಇದ್ದರು. ಮಳೆ ಗರಿಯಲು, ಪೈರು ಬೆಳಿಯಿತು.

(ನ್ಯೂನಕ್ಕೆ) — ವಸಂತ ಬರುತ್ತಲೇ, ಕೋಗಿಲೆ ಉಲಿಯುವದು. ಸರ್ಪ ಕಚ್ಚೆ, ವಿಷವೇರಿತು.

(ಕೃದ್ವಾಚಿಗೆ) — ತಂದೆ ಹೇಳಿದ ಕಾರಣ ಮಗನು ಮಾಡಿದನು.
ಹೆಣ ಬಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹದ್ದುಗಳು ಕೂಡುವವು.
ಆಕಳು ಕಪ್ಪಾದರೆ, ಹಾಲು ಕಪ್ಪಾದೀತೇ?

(ಕ್ರಿಯಾನಾಮಕ್ಕೆ) — ದೇವರು ಲೋಕವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದನ್ನು ಮನುಷ್ಯರೊಳಗೆ ಯಾರೂ ನೋಡಲಿಲ್ಲ.

ಪೂರ್ವ ಕ್ರಿಯೆಗೂ ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯೆಗೂ ಅದೇ ಕರ್ತೃ ಇದ್ದರೆ, ಪ್ರಧಾನವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಸೂಚಿಸ ತಕ್ಕ ಸರ್ವನಾಮಕ್ಕೆ ಲೋಪ ಬರುವದು. ಉದಾ.

ಮನುಷ್ಯರು ಪಾಪ ಮಾಡಿದ ಕಾರಣ [ಅವರು] ಮರಣಸ್ಥರಾದರು. ಕೋಣ ಬೆಳೆದರೆ, [ಅದು] ಆನೆ ಆದೀತೇ?

172. ಪೂರ್ಣ ಉಪವಾಕ್ಯಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಧವು?

"ಸಂಬಂಧಿತ ಉಪವಾಕ್ಯ" (Relative Sentence) "ಸೂಚಿತ ಉಪವಾಕ್ಯ" (Indicated Sentence) ಎಂಬ 2 ವಿಧವು.

173. ಸಂಬಂಧಿತ ಉಪವಾಕ್ಯಗಳ ಸಮುಚ್ಚಯವು ಹ್ಯಾಗೆ?

ಉಪವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಂಥ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಶಬ್ದವನ್ನೂ ಪ್ರಧಾನವಾಕ್ಯದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾದ ನಿದರ್ಶಕ ಶಬ್ದವನ್ನೂ ಕೂಡಿಸುವದರಿಂದ ಸಂಬಂಧಿತ ಉಪವಾಕ್ಯಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಧಾನವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಮುಚ್ಚಿತವಾಗುವವು. ಈ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಕ್ಯದ ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ "ಓ"ಕಾರವು ನಿತ್ಯವಾಗಿ ಹತ್ತುವದು.

ಉದಾ. ಯಾವನು ಪಾಪ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ, ಅವನು ತಾಪವ ಪಡುವನು. ನಿನ್ನ ಗೆಳೆಯರು ಎಂಥವರೋ, ಅಂಥವನು ನೀನೇ. ಎರಡನೆಯವರು ನಿನಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಮಾಡ ಬೇಕೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ಮಾಡು. ದೇವರ ತಾಳ್ಮೆ ಎಂದು ತೀರುವದೋ, ಅಂದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅಂತ ಬರುವದು.

ಈ ಸಂಬಂಧಿತ ಉಪವಾಕ್ಯಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವದು. ಆದರೆ ಶುದ್ಧ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅದು ಅಪೂರ್ವವಾದದ್ದು; ಯಾಕಂದರೆ ಉಪಕ್ರಿಯೆಗೆ ಕೃದಾಚಿ

ವಿಶೇಷಣ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಡುವದೇ ಬುನಾದಿಯಿಂದ ಬಂದ ದೇಶಿ ವ್ಯವಹಾರದ ಪ್ರಕಾರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸರಳ ವಾಕ್ಯರಚನೆ ಎಂದೆನ್ನಿಸುವದು. ಉದಾ. ಪಾಪ ಮಾಡುವವನು ತಾಪ ಪಡುವನು. ನಿನ್ನ ಗೆಳಿಯರಂತೆ ನೀನೇ. ಎರಡನೆಯವರು ನಿನಗೆ ಮಾಡ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಮಾಡು. ದೇವರ ತಾಳ್ಮೆ ತೀರಿದಾಗ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅಂತ ಬರುವದು.

174. ಸೂಚಿತ ಉಪವಾಕ್ಯಗಳ ಸಮುಚ್ಚಯವು ಹ್ಯಾಗೆ?

"ಎಂದು, ಎಂತ=ಅಂತ [=ಅನ್ನುತ್ತಾ], ಅಂತೆ [=ಅನ್ನುತ್ತದೆ], ಎಂಬ, ಎಂಬದು, ಎಂಬದಾಗಿ" ಮೊದಲಾದ "ಎನ್ನು [=ಅನ್ನು]" ಧಾತುವಿನ ರೂಪಗಳಿಂದ ಆಖ್ಯಾತ ಉಪವಾಕ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಶೇರಿಸುವದೇ ಸೂಚಿತ ಉಪವಾಕ್ಯಸಮುಚ್ಚಯವೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವದು. ಇದರ ಪ್ರಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—

1. "ಹೇಳು, ನುಡಿ" ಮೊದಲಾದ ವಚನಾರ್ಥಕ ಧಾತುಗಳು, "ತಿಳಿ, ಕಾಣು" ಮೊದಲಾದ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಕ ಧಾತುಗಳು, "ಬೇಡು, ಆಜ್ಞಾಪಿಸು" ಮೊದಲಾದ ಇಚ್ಛಾರ್ಥಕ ಧಾತುಗಳು, ಇವು ಮುಂತಾದ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ವಿಷಯವಾದ ಆಖ್ಯಾತ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೇರಿಸಿ ಸೂಚಿಸುವದಕ್ಕೆ "ಎಂದು, ಎಂತ [=ಅಂದು, ಅಂತ]" ಎಂಬ ನ್ಯೂನರೂಪಗಳು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವು. ಉದಾ. ದೇವರು ಎಲ್ಲಿ ಅಂತ ಕೇಳುವ ಅವಿಶ್ವಾಸಿಗಳು ಅನೇಕರು; ಆದರೂ ದೇವರು ಇದ್ಧಾನೆ ಎಂದು ದೆವ್ವಗಳು ಸುಧಾ ಬಲ್ಲರು.
   ಕೆಲವರು ಈ ನ್ಯೂನಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ "ಎಂಬದಾಗಿ" ಅನ್ನುವರು. ಉದಾ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮರಾಯನು ಆಳಿದನು ಎಂಬದಾಗಿ ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

2. "ಮಾತು, ಆಲೋಚನೆ, ಅಪೇಕ್ಷೆ" ಮೊದಲಾದ ವಚನಾರ್ಥಕ, ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಕ, ಇಚ್ಛಾರ್ಥಕ ನಾಮಪದಗಳ ವಿವರವಾದ ಆಖ್ಯಾತ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು "ಎಂಬ" ಅನ್ನುವ ಕೃದ್ವಾಚಿಯಿಂದ ಆ ನಾ

ಮಪದಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶೇರಿಸಿ ಸೂಚಿಸುವದು ಉಂಟು. ಉದಾ. ಪರದ್ರವ್ಯ ಆಶಿಸ ಬಾರದು ಎಂಬ ನೀತಿವಾಕ್ಯ ಅನೇಕರ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಅದರಂತೆ ನಡಿಯುವವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಜನ; ಯಾಕಂದರೆ ಎರಡನೆಯವರದು ತಮ್ಮದಾಗ ಬೇಕು ಎಂಬ ಭ್ರಮೆ ದೊಡ್ಡದು; ಅದರಿಂದ ಕೆಡುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಭಯ ಕೆಲವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ.

3. "ಎಂಬದು" ಅನ್ನುವ ಕ್ರಿಯಾನಾಮದಿಂದ ಪ್ರಧಾನವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೇರಿಸಿದ ಉಪವಾಕ್ಯವು, ಹಿಂದೆ 142ನೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ ಕ್ರಿಯಾನಾಮಗಳಂತೆ, ಪ್ರಧಾನವಾಕ್ಯದ ಕಾರಕಪದಗಳ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಶೇರುವದು. ಉದಾ. ದೇವರು ಸರ್ವತ್ರಾಣಿ ಸರ್ವಜ್ಞಾನಿ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ ಎಂಬದು ಎಲ್ಲರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವದು; ಆದರೆ ಆತನು ಪರಿಶುದ್ಧನೆ, ಪಾಪಕ್ಕೆ ನ್ಯಾಯತೀರಿಸುವಾತನೇ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಅನೇಕರು ಒಪ್ಪಿ ಕೊಳ್ಳವಲ್ಲರು; ಯಾಕಂದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದರೆ, ತಮಗೆ ತಾವೆ ಆಜ್ಞಾನಿರ್ಣಯ ಕಟ್ಟುತ್ತೇವೆ ಎಂಬದನ್ನು ಬಲ್ಲರು.

—— ಸಮಾಪ್ತಿ. ——

1872

CANARESE

SCHOOL-GRAMMAR

ಕನ್ನಡ

ಶಾಲಾ ವ್ಯಾಕರಣ

PREPARED BY ORDER OF THE DIRECTOR OF PUBLIC INSTRUCTION

FOURTH EDITION

MANGALORE
PRINTED BY STOLZ & REUTHER, BASEL MISSION PRESS
1869